

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1947

Γ' Χρόνος—'Αριθ. 30

'Αθήνα

Τιμή φύλλου δρχ. 700

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ: 'Ο έπολογισμός του 1946.—'Ο οικονομικός άπολογισμός.—'Η έξεταστική έπιτροπή του Ο.Η.Ε.—'Η διακήρυξη των 'Ελλήνων Χριστιανών 'Επιστημόνων.—'Η οικονομική ένσωμάτωση της 'Αλβανίας στη Γιουγκοσλαβία.—'Η τύχη της Γερμανίας.	W. STEED: Μεταβολή στο παγκόσμιο πολιτικό προσκήνιο . . . . . σελ. 243
ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: 'Ο κατευνασμός σελ. 227	I. Δ. ΒΑΣΙΛΕΪΑΔΗ: Διαφορές και συμπτώσεις 'Ελληνικής και 'Αγγλικής στρατηγικής . . . » 245
Γ. Κ. ΒΑΡΒΟΥΤΗ: 'Η 'Ελλάς εις την κρίσιμωτέραν πολιτικήν και οικονομικήν καμπήν . . . . » 231	Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Τò οικονομικό σύστημα που προσιδιάζει στην 'Ελλάδα . . . . . » 248
I. ΚΑΡΑΒΙΔΑ: Τà Σύννορα . . . » 233	Τ. ΑΤΗΕΜ: Νέα μορφή ανταγωνισμού στα Βαλκάνια . . . . . » 250
I. Ν. ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΟΠΟΥΔΟΥ: Ενώπιη και Σοσιαλισμός . . . . . » 238	Γ. SCHAFFER: 'Ενα πείραμα για τή δημοκρατικοποίηση της βιομηχανίας . . . . . » 252

Τò Χρονικό

'Ο άπολογισμός του 1946

Με σπασμένα τὰ φτερά της άντικρύζει ή 'Ελλάς τò 1947. 'Ενα χρόνο πριν νομίζαμε, ότι είχαμε φθάσει στο χαμηλότατο σημείο της οικονομικής μας κρίσεως και ότι σε λίγο θά άρχιζε ή άνασυγκρότηση και ή αύξηση της παραγωγής. Πολλές έλπίδες μας διαψευσθήκαν από τότε. Καμιά όμως από τις άτυχίες μας δέν μπορεί να συγκριθί με τò καθεστώς του αίματος και του μίσους, της άσυνειδησίας που άκολουθήσε τήν έγκατάσταση της νέας Κυβερνήσεως και τήν παλινόρθωση, που με τóση τραγική ειρωνεία ονομάζεται από τή Δεξιά «άποκατάσταση της πόλιτικής δμαλότητος». 'Ο θρόνος και ή Κυβέρνηση στέκονται τώρα επάνω στο αίμα και άσφυκτιούν μέσα στους καπνούς του έμφυλίου πολέμου. Μαζί των και προς χάριν των άγωνιά και ή 'Ελλάς. 'Η ήθική μας δύναμη είναι τώρα μειωμένη, γιατί άν οι δοκιμασίες του πολέμου συνέτειναν στο να αύξηθί αυτή κατ' άντίστροφο λόγο των ύλικών καταστροφών, τώρα οι παρά-

λογες θυσίες για τήν έγκατάσταση και τήν παραμονή ενός καθεστώτος που καταχράται τή λαϊκή έμπιστοσύνη έχουν τò χειρότερο δυνατό αποτέλεσμα: να έλαττώνεται ή έμπιστοσύνη του λαού στον έαυτό του.

Τò ίδιο έλαττώθηκε και ή έμπιστοσύνη μας προς τους συμμάχους μας. Δέν υπήρχε ή παραμικρή δυσκολία να μας δοθί μία μικρή λαοφίδα γής από τή Βουλγαρία, με λίγους Πομάκους, τή στιγμή που αυτή έπαιρνε τήν εύφορώτατη έπαρχία της Δοβρουτσάς με έκοντοντάδες χιλιάδες Τούρκων κατοίκων. Καμιά δυσκολία έκτός από τήν έχθρότητα των Ρώσων και τή συνέχιση της παλαιάς πολιτικής των 'Αγγλων να θυσιάζουν τήν 'Ελλάδα στους σκοπούς της Βαλκανικής των πολιτικής. 'Η Βόρειος 'Ηπειρος προσκολλάται τώρα στη... Γιουγκοσλαβία μαζί με όλόκληρη τήν 'Αλβανία 'Η Κύπρος χαρακτηρίζεται ως άποικία. Και σε μας δίνουν μόνο συμβουλές! 'Ολοι θέλουν να έλέγξουν τὰ λάθη μας. Και τὰ λάθη μας είναι χωρίς άμφιβολία πολλά. Ποιός όμως

από όλους μας τους συμμάχους ήθελε κάμει λιγότερα αν είχε ύποπτη τόσες συμφορές; 'Επί πλέον εδώ οι σύμμαχοί μας διάλεξαν το πεδίο του ανταγωνισμού των. 'Ηπειροι και ώκεανοί χωρίζουν εκείνους ως αντιπάλους. 'Εμείς δὲν μᾶς χωρίζουν ούτε τὰ σύνορά μας. 'Οπου εκείνοι συναντώνται, λόγια, γεύματα και κρασί. Τὸ αἷμα τρέχει ἐδῶ.

"Ας φανοῦμε αρκετὰ ἰσχυροὶ νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὴν πικρότατη ἀλήθεια: 'Η ἔθνοια «'Ελλάς» ἄρχισε νὰ χάνη στὸ ἐξωτερικό. Χάνουμε ἀκόμη περισσότερο στὸ ἐσωτερικό. "Ας μὴν ἀπατᾶ κανένα ἡ ἀμέριμνη ὄψη τῆς Πρωτεύουσας. Αὐτὴ ἡ ἀμεριμνησία εἶναι τὸ χεῖριστο προμήνυμα. Οἱ ἠθικὲς καὶ ὕλικές δυνάμεις, ποὺ ἔχουν ἤδη κινητοποιηθεῖ στὸ ἐσωτερικό καὶ στὸ ἐξωτερικό γιὰ τὴ διάλυση τῆς 'Ελλάδος, εἶναι πολὺ μεγαλύτερες ἀπὸ ἐκείνες, ποὺ ἔως τώρα ἔχουν κινητοποιηθῆ γιὰ τὴν ἁμυνὰ τῆς. 'Η μειονότης ὅμως τῆς ἀριστερᾶς καὶ τῆς δεξιᾶς ποὺ προδίδουν τὸ "Εθνος, ἡ καθεμιά μὲ τὸ δικὸ της τρόπο, ἀποτελοῦν ἀκόμη ἕνα μικρὸ μόνο τμήμα τοῦ λαοῦ· μόνο ποὺ ἔχουν ἀναπτύξει ὅλη τους τὴ δυναμικότητα. Καὶ στὸ ἐξωτερικό ἔχουμε ἀκόμη φίλους" καὶ τὸ γενικό συμφέρον εἶναι νὰ μᾶς ὑποστηρίξουν. "Εχουμε ἤδη χάσει πολλά. Ποτὲ ὅμως ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει χάσει τὸ πᾶν, ὅταν διατηρῆ ἀκόμη τὴ θέλησή του.

Ὁ οικονομικὸς ἀπολογισμὸς

Συνάλλαγμα 150 περίπου ἑκατομμ. δολλαρίων ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα διαθέσιμά μας χορηγήθηκαν στὸ ἰδιωτικό ἐμπόριο γιὰ εἰσαγωγὲς ἐτοιμῶν εἰδῶν. Χωρὶς νὰ κατορθωθῆ ἡ πτώση τοῦ τιμαριθμοῦ. "Αν τὸ μισὸ ἀπὸ αὐτὸ εἶχε διατεθῆ σὲ πρώτες ὕλες καὶ τὸ μισὸ σὲ μηχανήματα καὶ εἶχε ἐπιβληθεῖ στὴ βιομηχανία ἡ λειτουργία μὲ πλήρη ἀπόδοση θὰ εἶχαν μὲ τὴν ἴδια δαπάνη πολλαπλάσια προϊόντα καὶ οἱ ἀνάγκες τῆς ἀγορᾶς θὰ εἶχαν ὑπερκαλυφθῆ. 'Υλικά, τροφές, προϊόντα καὶ μηχανήματα 450 περίπου ἑκατομμ. δολλαρίων εἰσήγαγε ἡ Οὐνρρα. "Αν τὸ μεγαλύτερο ποσὸ ἀπὸ αὐτὰ εἶχε διατεθεῖ ὄχι ὡς ἐλεημοσύνη, ἀλλὰ γιὰ ἀμοιβή ἐργασίας, τότε ἐκτὸς ἀπὸ τὰ διατεθέντα ἤδη προϊόντα ὁ λαὸς μας θὰ εἶχε ἐπίσης καὶ τὰ ἄμεσα προϊόντα τῆς ἐργασίας του, θὰ εἶχε δὲ ἀρχίσει νὰ βάζη καὶ τὰ θεμέλια τῆς αὐριανῆς του οἰκονομίας. "Αν τὸ Κράτος ἤθελε νὰ ἐπιβάλει κάποια ἰσότερη διανομὴ τῶν ἐλαττωμένων ἀγαθῶν μας, θὰ μπορούσε νὰ ἀμείψῃ τοὺς ὑπαλλήλους του, νὰ στερεωθῆ τὸ ἴδιο, νὰ διεκδικήσῃ

τὴν ἐπιβολὴ ἠθικῆς τάξεως καὶ νὰ αὐξήσῃ τὴν παραγωγή. Δὲν ἔκαμε τίποτε. Τὸ ἔλλειμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ στὰ 1947 θὰ εἶναι περίπου ὅσο καὶ τὸ ἔλλειμμα τῶν τακτικῶν ἐσόδων ἀπέναντι τῶν τακτικῶν ἐξόδων κατὰ τὸ 1946, δηλαδή τὸ μισὸ τοῦ συνόλου. Τὸ ἔλλειμμα τοῦ οικονομικοῦ ἰσοζυγίου θὰ περάσῃ τὰ 120 ἑκατομμ. δολλάρια. Φανήκαμε ἀνίκανοι νὰ χρησιμοποιήσουμε τὰ 25 ἑκατομμ. δολλάρια ποὺ μᾶς παραχωρήθηκαν γιὰ τὴν ἀνασυγκρότηση καὶ τὰ 10 ἑκατ. ἀπὸ αὐτὰ πρόκειται νὰ τὰ χρησιμοποιήσουμε γιὰ τὸν ἐπισιτισμὸ μας. 'Εξαντλήσαμε μεταξὺ Μαρτίου καὶ Δεκεμβρίου τὴ δυναμικότητά μας σὲ διαθέσιμο συνάλλαγμα γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ τῶν πλέον ἀπαραιτήτων εἰδῶν. Κυβερνητικὰ μέτρα ἐμποδίζουν τὴν εἰσορὴ συναλλαγμάτων. "Η πλεονεξία τῶν βιομηχανῶν μας καὶ ἡ ἀδυναμία τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐπέμβῃ ἐναντίον τῶν φίλων εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς αἰτίες, ποὺ οἱ τιμὲς ἐδῶ εἶναι τόσο μεγαλύτερες ἀπὸ τὸ διεθνὲς ἐπίπεδο ὥστε νὰ ἐμποδίζεται ἡ ἐξαγωγή. (Τὸ συνάλλαγμα εἶναι τώρα 38 φορές ἀκριβότερο· τὸ ἐπίπεδο τῶν διεθνῶν τιμῶν σὲ δραχμὲς—ἀναγόμενες σὲ συνάλλαγμα—80 ἔως 90 φορές ὑψηλότερο, ἡ τιμὴ τοῦ χρυσοῦ 150 φορές μεγαλύτερη, συγκρινόμενα μὲ τὰ ἐπίπεδα τοῦ 1939). Σπαταλώντας τὸ χρυσὸ κρατοῦμε σταθερὴ τὴν τιμὴ του ἐνῶ ὁ τιμαριθμὸς ἐφόσον ἡ μὲν ἐγχώρια παραγωγή ἐπίτηδες παράγει λιγότερα, ἡ δὲ χορήγηση συναλλαγμάτων γιὰ εἰσαγωγὰς σταμάτησε ἀποτόμως. Τώρα οἱ εἰσαγωγὰς δὲν θὰ πέσουν στὴν ἀγορὰ ἀλλὰ θὰ σχηματίσουν ἀποθέματα, ποὺ θὰ πουληθοῦν ἀργότερα σὲ τιμὲς ποὺ θὰ κανονισθοῦν ὄχι ἀπὸ τὸ κόστος ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τῶν εἰδῶν.

Κατὰ τὸ 1946 τὸ κάλυμμα ἔχασε τὰ 30 ο) καὶ ἡ κυκλοφορία διπλασιάσθηκε. Ὁ τιμαριθμὸς τώρα εἶναι στὰ 170. Οἱ στοιχειώδεις δαπάνες γιὰ τὴν διατροφή μιᾶς οἰκογένειας 4 μελῶν εἶναι περίπου 1 ἑκατομμ. δρ. καὶ ὁ ὑπαλληλικὸς μισθὸς ἀνωτέρων ὑπαλλήλων κάτω τῶν 300 χιλ. δρ. "Ολα αὐτὰ δείχνουν ὅτι τὰ διαθέσιμά μας, καθὼς καὶ ἡ διεθνὴς μας πίστη ἐλάττωθηκαν, χωρὶς νὰ ἐπέλθῃ καμμιά ἀντιστοιχὴ βελτίωση στὴν ἀγοραστικὴ ἀξία τῆς δραχμῆς καὶ χωρὶς νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἀνασυγκρότησις.

'Η ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Ο.Η.Ε.

Σὲ λίγο θὰ δώσῃ ἐξετάσεις στὸ 'Ελληνικό ζήτημα ὁ Ο.Η.Ε., ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς καὶ ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις. Τὸ εἰδικὸ θέμα ποὺ θὰ πρόκειται νὰ ἐξετασθῆ θὰ εἶ-

ναι ἂν οἱ γείτονές μᾶς ἢ ἐμεῖς ὀργανώσουμε ἢ διευκολύνουμε πολιτικὴ ἢ ἀνατρεπτικὴ δράση μέσα στὸ ἔδαφος τῶν ἄλλων. "Αναπόφευκτο ὅμως θὰ εἶναι νὰ ἐξετασθῆ ὅλη ἡ κατάστασις στὴν "Ηπειροστὴ Μακεδονία καὶ στὴ Θράκη, ἴσως καὶ σὲ ἄλλες περιοχὰς τῶν ἀντιδίκων κρατῶν. Μαζὶ λοιπὸν μὲ τὴ διατύπωση τῶν κατηγοριῶν μας πάνω στὸ εἰδικὸ θέμα πρέπει νὰ εἴμαστε ἐτοιμοὶ νὰ δώσουμε καὶ τὴ γενικὴ ἀποφῆ τοῦ ζητήματος. Καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι στὴ Διεθνή αὐτὴν 'Επιτροπὴ θὰ μετέχουν καὶ 'Αντιπρόσωποι συμπθεοῦντες λιγώτερο ἡμᾶς. Γιαυτὸ ἡ δικὴ μας διατύπωση πρέπει νὰ μείνῃ στὴν ἀπόλυτη ἀντικειμενικότητα, ἔξω ἀπὸ κάθε ἐθνικὴ προκατάληψη, νὰ τιμῆσῃ τὶς ἀρετὲς τῶν γειτονικῶν λαῶν καὶ νὰ περιορίσῃ τὶς συγκεκριμένες κατηγορίες στὸ κύριο θέμα. Πρέπει νὰ ἀποφύγουμε κάθε ἐκφραση τυφλοῦ ἐθνικιστικοῦ φανατισμοῦ ποὺ θὰ ἦταν ἄλλωστε καὶ ξένοι πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἀφοῦ ἡ Βαλκανικὴ συνεργασία ἦταν καὶ εἶναι ὄχι μόνο συμφέρουσα σὲ μᾶς, ἀλλὰ προπολεμικὰ ἀποτελοῦσε καὶ τὴ σπονδυλικὴ στήλη τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς. "Αν στὴ διατύπωση τῶν ἀπόψεων μας ἐπικρατήσῃ ὕψος προδίδον μόνιμο πάθος ἐχθρότητος πρὸς τοὺς λαοὺς αὐτοὺς, τότε τὸ ὕψος αὐτὸ θὰ ἐξουδετερώσῃ αὐτόματα ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ προσπαθοῦσαμε νὰ ἀποδείξουμε ὅτι δὲν μᾶς διαπνέει τέτοια ἐχθροπάθεια ἐναντίον τῶν γειτόνων μας.

"Αλλο σημαντικό μέτρο, ποὺ πρέπει νὰ ἐπισπευσθῆ, εἶνε ὁ μετριασμὸς τῆς δξύτητος στὴ σημερινὴ ἐμφύλια σύγκρουση. "Αν ἤθελεν ἐγκαίρως ἐφαρμοσθῆ κάποια πραγματικὴ πολιτικὴ κατευνασμοῦ τότε θὰ εἶχαμε συγχρόνως δύο χρήσιμα ἀποτελέσματα. Πρῶτον θὰ παρουσιάζαμε στοὺς ξένους μιὰ ἡρεμώτερη κατάστασις, ὥστε νὰ μὴ δικαιολογῆ ἀπὸ ἐσωτερικοὺς λόγους τὶς συγκρούσεις ποὺ ἔγιναν κοντὰ στὰ σύνορα· δεύτερον θὰ αὐξανόταν ὁ ἀριθμὸς τῶν παρουσιαζομένων ἀνταρτῶν, ὥστε θὰ μπορούσαμε νὰ μαζέψουμε ἀπὸ αὐτοὺς περισσότερες πληροφορίες σχετικὰ μὲ τὶς ἐνέργειες ποὺ γίνονται ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τῶν συνόρων μας.

Οἰκονομικὴ ἐνσωμάτωση τῆς 'Αλβανίας στὴ Γιουγκοσλαβία

'Απὸ ὅλες τὶς μεταβολὲς ποὺ ἔγιναν στὴ Βαλκανικὴ, ὑπάρχει καὶ μιὰ ποὺ ἀντιστοιχεῖ σὲ ὄρους ἀντικειμενικοὺς καὶ ποὺ γιὰ αὐτὸ εἶναι πιθανόν, ὅτι θὰ ἔχη μονιμώ-

τερες συνέπειες. Οἱ ἀντικειμενικοὶ αὐτοὶ ὄροι εἶναι ὅτι ἡ 'Αλβανία εἶναι πάρα πολὺ μικρὴ καὶ πάρα πολὺ φτωχὴ, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ζήσῃ μόνη τῆς ὡς οἰκονομικὴ μονάδα. Δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη νόμισμα, γιὰυτὸ ἄλλωστε καὶ πρὶν ἐπέμβῃ σ' αὐτὴν ἡ 'Ιταλία οἱ συναλλαγὰς ἐκεῖ γινόνταν σὲ μεταλλικὰ κέρματα. Δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ δημόσια ἔργα, οὔτε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὰ δημογραφικὰ της περισσεύματα. Εἶναι χρήσιμο νὰ ἔχουμε ὑπόψει μας γιὰ τὸ μέλλον τὰ συμπεράσματα αὐτὰ διπλῆς πείρας.

Τὴν οἰκονομικὴ ἐνσωμάτωση θὰ ἀκολουθήσῃ βέβαια ἡ πολιτικὴ ἐνσωμάτωση. Καὶ ἡ 'Αλβανία θὰ γίνῃ ὑποχείριο ἐνὸς μεγαλύτερου κράτους. "Ετσι ὁ 'Αλβανικὸς λαὸς μπαίνει σὲ μιὰ νέα περιπέτεια, στὴν ὁποῖαν αὐτὸς θὰ ἐξυπηρετήσῃ ξένα μόνο συμφέροντα. 'Εμεῖς ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς πολιτικὲς καὶ ἐδαφικὲς μας διαφορὰς μὲ τὸν 'Αλβανικὸ λαὸ, δὲν δεῖξαμε ἔως τώρα τὸ ἀδελφικό ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἀνάπτυξή του, στὸ ὁποῖον μᾶς ὑπεχρέωναν φυλετικοὶ δεσμοὶ καὶ ἡ ἀμειψία γεινιᾶσις. "Ας ἐλπίσουμε, ὅτι στὸ μέλλον θὰ εἴμαστε συνεπέστεροι στὶς ὑποχρεώσεις μας.

'Η Διακήρυξις τῶν 'Ελλήνων Χριστιανῶν 'Επιστημόνων

Καὶ σὲ ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης, ἡ τεράστια δύναμη τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀντιδρᾷ τόσο στὴ σύγχρονη μηχανοκρατία, ὅσο καὶ στὴν πλέον ολοκληρωμένη ἐμφάνισις τοῦ πνευμάτος της, στὴν ὕλιστικὴ τροπὴ τῆς φιλοσοφίας ποὺ δοκίμασε νὰ ἐνσαρκώσῃ ὁ Κομμουνισμὸς. "Οσο καὶ ἂν παρουσιάζεται σήμερα ὁ Κομμ. ὡς συνεργαζόμενος μὲ τὸ Χριστιανισμό, τόσο στὴ Ρωσσία ὅσο καὶ στὰ κράτη ποὺ προσυλήτισε ἡ τᾶρα προσυλητίζει, διατηρεῖται μολτααὐτὰ ἀκόμα ἔντονο στὴ μνήμη τῶν λαῶν τὸ ἀντιχριστιανικό του κήρυγμα, καὶ οἱ ἀντιθρησκευτικὲς του ἐνέργειες, ποὺ ἔφθαναν ἔως τὴν πλέον βάρβαρη ἐκδήλωσις τοῦ εὐτελοῦς πάθους.

'Η χρησιμοποίησις ἐπομένως ἐνὸς κηρύγματος ἀναστηλώσεως τῆς χριστιανικῆς πίστεως θὰ ἔχη καὶ σ' ἡμᾶς ὡς πρῶτο ἀποτέλεσμα τὴν ἐνίσχυσις τῆς συντηρητικῆς τάσεως ἀπέναντι τῶν πολιτικῶν νεωτερισμῶν.

Δυστυχῶς ἐν τούτοις τὰ πράγματα δὲν εἶναι ἔτσι ἀπλᾶ. 'Η «Διακήρυξις τῶν 'Ελλήνων Χριστιανῶν 'Επιστημόνων» μαρτυρεῖ πολλά.

Ο ΚΑΤΕΥΝΑΣΜΟΣ

Ἡ ἀρρώστεια πού ἔπεσε στήν Ἑλλάδα δέν πρέπει νά χρονίση. Χρόνιον νόσημα σημαίνει πάντα καί λίγο θάνατο. Μόνο οἱ ἀνόητοι δέν βλέπουν τόν κίνδυνο. Μόνο οἱ ἀφελεῖς αἰσιοδοξοῦν. Ἄν διαβάση κανεῖς προσεκτικά τίς δηλώσεις τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως μετὰ τήν ἐπιστροφή του ἀπό τήν Ἄμερική, ἴσως συλλάβῃ τὸ μυστικό τῆς σημερινῆς ἀθλιότητος. Θά ἴδῃ, ὅτι δέν ὑπάρχει νοῦς γιὰ νά διευθύνῃ αὐτὴ τὴ μηχανὴ πού λέγεται κράτος. Γιὰ ὅσους ἐγνώριζαν τὰ πρόσωπα, αὐτὸ δέν ἦταν ποτέ μυστικό. Γιὰ νά τὸ μάθῃ ὁ λαός, ἔπρεπε νά γίνῃ κάτι πολὺ μεγάλο· γιατί μόνο τὰ πολὺ μεγάλα πράγματα μποροῦν νά φωτίσουν τίς μᾶζες. Αὐτὸ τὸ πολὺ μεγάλο εἶναι τώρα «ἐν τῷ γίνεσθαι». Καί εἶναι μιὰ νέα καταστροφή.

Ἄν καί πέρα ἀπ' αὐτὲς τίς δηλώσεις προσέξουμε τὴ σύσταση καί τίς δυνάμεις ἐπάνω στίς ὁποῖες τὸ Λαϊκὸ Κόμμα στηρίζει τὸν ἐσωτερικὸ του σύνδεσμο, θά δοῦμε ὅτι αὐτὸ πού ἐνάνει τὰ στελέχη καί τὰ μέλη του, εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἔλλειψη ἐνὸς ἡ περισσοτέρων ἰσχυρῶν πολιτικῶν ἢ πνευματικῶν ἀνθρώπων, πού θά φιλοδοξοῦσαν ἢ θά εἶχαν τὴ δύναμη νά δώσουν κατευθύνσεις. Τὸ Λαϊκὸ κόμμα μένει συμπαγές μόνο καί μόνο, γιατί προσελκύει ὅλους τοὺς ὑπερσυντηρητικούς. Εἶναι μιὰ ἀκίνητη ἀρνηση πού συγκεντρώνει ὅλων τῶν εἰδῶν τίς ἀντιεξελικτικὲς δυνάμεις, ἀπὸ τοὺς παλαιομελογίτες ἕως τοὺς καρχαρίες τῆς μονοπωλιακῆς οἰκονομίας. Γιὰ διαφορετικούς λόγους προσκολλῶνται στὸ Λαϊκὸ Κόμμα οἱ ἄνθρωποι τῆς καθεμιᾶς ἀπ' αὐτὲς τίς κατηγορίες. Στὸ ἕνα ἄκρο ἀπὸ φανατικὴ προσκόλλησι στὸ παλιὸ ἡμερολόγιό, στὸ βασιλικὸ θεσμὸ καί ἄλλες ἴσης ἀξίας προλήψεις. Στὸ ἄλλο ἄκρο, οἱ ἐντελῶς ἀντίθετοι χαρακτήρες, αὐτοὶ πού δέν ἔχουν καμμιά ἠθική. Αὐτοὶ δροῦν πάνω ἀπὸ τοὺς περιοριστικούς νόμους τῆς ἠθικῆς, μὲ τοὺς ὁποῖους ἡ παράδοση στενεύει τὴν εὐρύτητα τῶν ἐνεργειῶν ἡμῶν τῶν ἄλλων. Γι' αὐτοὺς ὁ πατριωτισμὸς, ἡ πολιτικὴ καί ἡ οἰκονομικὴ ἐντιμότης εἶναι προλήψεις· νομίζουν ὅτι εἶναι ἀρκετὰ ἔξυπνοι γιὰ νά ἐκμεταλλεύωνται καί τίς ἰδέες καί τὰ αἰσθήματα τῶν ἀφελῶν· καί τὴν ἀρετὴ καί τὴν κακία τὸ ἴδιο· καί τὴν κάθε περίσταση, τὴν πτώση καί τὴν ἀνύψωση τοῦ ἔθνους· γιὰ τὸ ἀτομικὸ τους συμφέρον. Ἔτσι νομίζουν καί ἰδοῦ, αὐτὴ τὴ στιγμή, ὅτι ἔτσι καί εἶναι. Ἐρμαιοὶ αὐτῶν εἶναι σήμερὰ ἡ Κυβέρνησι τοῦ τόπου. Τὸν πρωθυπουργὸ τὸν βαστοῦν ἐκεῖ ἱκανοποιώντας τὴν ματαιοδοξία του, τὴν πλέον κενὴ ματαιοδοξία· ἐνῶ οἱ ἄλλοι, ἔξω ἢ καί μέσα στὰ ὑπουργεῖα, προσπαθοῦν ὅσο μποροῦν γρηγορότερα νά ληστεύσουν ὅ,τι μποροῦν.

Ἰδοῦ ὁμως καί μιὰ ἄλλη ἀπόδειξι γιὰ ὅσους ἐπιμένουν νά ζητοῦν ἀπτότερα δείγματα τῆς ἀκυβερνησίας μας. Εἶναι γνωστὸ βεβαίως, ὅτι ὅλη ἡ πολιτικὴ τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος στηρίζεται στήν ἀποκατάστασι τῆς τάξεως μὲ τὴ δυναμικὴ καταστολὴ τῆς κομμουνιστικῆς ἀνταρσίας. Τὸ Λαϊκὸ Κόμμα καταλαβαίνει πολὺ καλά, ὅτι καί ἡ δικὴ του ὑπαρξὴ καί τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ δημοψηφίσματος καί ἴσως καί ἡ κάτι περισσότερο ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς προσπάθειας. Ποιὸς ὁμως ἔχει τώρα

τὴν εὐθύνῃ σ' αὐτὸν τὸν τομέα τῆς δράσεως; Κανείς. Ὅχι βέβαια ὁ Ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Τάξεως, ἀφοῦ τὰ ὄργανά του, ἡ Χωροφυλακὴ, ἔχουν ὑπαχθῆ στὸ Στρατό. Ἄλλὰ ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἔχει περιπέσει σὲ πλήρη ἀφάνεια, γιατί ἀνέθεσε τὴν ἐκκαθάρισι τῆς καταστάσεως στοὺς Στρατηγούς. Οἱ στρατηγοὶ ὁμως λέγουν, ὅτι ὁ Στρατὸς δέν εἶναι ἀρμόδιος, γιατί οὔτε τὸν ἐξοπλισμό, οὔτε τὴν κατάλληλη ἐκπαίδευσι ἔχει, οὔτε καί τίς ἄλλες προϋποθέσεις πού ἀπαιτοῦνται γιὰ τὸν ἐμφύλιο πόλεμο. Οἱ Στρατηγοὶ λοιπὸν ρίχνουν τὴν εὐθύνῃ στήν Κυβέρνησι. Σὲ τί εὐθύνεται ὁ Στρατὸς, ἂν μιὰ ἀνόητη Κυβέρνησι κήρυξε πόλεμο χωρὶς νά ἔχη πληροφορίες, χωρὶς νά ἔχη τίς πολιτικὲς καί τίς ὕλικές δυνατοῦτες νά τὸν διεξαγάγῃ μὲ ἐπιτυχία; Ποιὸς λοιπὸν ἔχει τὴν εὐθύνῃ; Ὅταν κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου ἡ Κυβέρνησι ἀρχίζει νά ρίχνῃ τὴν εὐθύνῃ στοὺς στρατηγούς, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ χειρότερη λύσι τοῦ δράματος πλησιάζει.

Αὐτὸ πού διατηρεῖ ἀκόμη λίγα λαϊκὰ στηρίγματα στὴ σημερινὴ Κυβέρνησι εἶναι μιὰ ἐπιθυμία πολλῶν νά ἐξοντωθῇ ἡ ἄκρα ἀριστερά. Ἡ πολιτικὴ τῆς βίαιης καταστολῆς τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς ἀπὸ τὴν ἄκρα δεξιά, ἡ πολιτικὴ τοῦ ἐξαναγκασμοῦ τῶν κομμουνιστῶν νά δηλώσουν ὑποταγὴ στοὺς δοσιλόγους, εἶχε καί διατηρεῖ ἀκόμη τὴ μορφὴ τῆς προκλήσεως ἐνὸς κακοποιοῦ πρὸς ἕναν ἄλλον κακοποιοῦ. Καί ἂν μὲν ἐπρόκειτο γιὰ τοὺς κυριωτέρους κακοποιοὺς τοῦ Κ. Κ. Ε. καί τοῦ δοσιλογισμοῦ, ἡ ἀλληλοεξόντωσή τους θά ἦταν ἴσως ἡ καλύτερη λύσι. Ἄλλὰ οἱ κύριοι κακοποιοὶ μόνο ὠφελήματα ἀπ' τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ἀποκομίζουν, ἔστω καί ἂν μῆταν ἡ ὑπάρχει φόβος νά μῖσθον στὴ φυλακὴ. Γιατί ἡ φυλάκισή τους εἶναι ὑπόθεσι πρὸς ὁρισμὸν ἢ ἐνῶ τὰ ὠφελήματά των εἶναι μόνιμα. Ὅχι οἱ κακοποιοὶ, ἀλλὰ ὁ λαὸς διηρημένος ἔχει ἐμπλακεῖ στοὺς κινδύνους τοῦ ἀγῶνος.

Αὐτὴ εἶναι ἡ κατάστασι. Τὸ ἔθνος ἀκυβερνητο πλησιάζει στὸ χεῖλος τοῦ κρημοῦ, ἐνῶ ὁ λαὸς χρησιμοποιεῖται γιὰ νά λύσῃ τίς διαφορὲς τῶν κακοποιῶν πού ἐπωφελοῦνται—κακοποιῶν μέσα καί ἔξω ἀπὸ τὴ χώρα. Αὐτὴ εἶναι ἡ κατάστασι, τὴ στιγμὴ πού προβάλλεται ἡ πολιτικὴ τοῦ κατευνασμοῦ σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν αὔξησι τῆς κρατικῆς ἐνοπλῆς δυνάμεως ὡς ἀποτελεσματικὸ μέσο ἐπανόδου στήν ὁμαλότητα· καί ἡ μὲν ἐφαρμογὴ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἀπὸ τὸ Λαϊκὸ Κόμμα ἔγινε ἤδη φανερό ὅτι ἀποτυγχάνει. Οἱ κομμουνιστῆς ἔχουν γνωρίσει ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς κατοχῆς αὐτοὺς πού σήμερὰ κυβερνοῦν ἄμεσα ἢ ἔμμεσα. Τοὺς γνώρισαν ἀπὸ πολὺ κοντὰ καί ὡς χρηματοδότες αὐτῶν τῶν ἰδίων καί ὡς ἀνικάνους νά ἀγωνισθοῦν τοὺς γνώρισαν καί τοὺς περιφρόνησαν βαθύτατα καί δέν θά ὑποταχθοῦν βέβαια σ' αὐτοὺς.

Μένει λοιπὸν μόνον, σχετικὰ μὲ τὸν κατευνασμὸ, ἡ ἐφαρμογὴ του ἀπὸ τοὺς δημοκρατικούς. Τί εἶναι ἀκριβῶς ὁ κατευνασμὸς; Προφανῶς, μερικὴ ἢ γενικότερη ἀμνηστία. Αὐτὸς ὁμως ἔγινε ἤδη καί στὴ Βάρκιζα. Δυὸ πράγματα σημαντικὰ ἀκολούθησαν τότε. Πρῶτον, ἡ Κυβέρνησι Πλαστήρα, ἡ ὁποία μὲ πολὺ μεγάλη ἐπιτυχία εἶχεν ἀρχίσει νά ἐφαρμόζῃ, ἐπωφελουμένη ἀπὸ τὸ μεγάλο τῆς κῆρος στὸ λαό, τὸν κατευνασμὸ μὲ τὴν κρατικὴν δύναμη. Τὴν ἀνέτρεψαν ὁμως τάχιστα. Καί ἀξίζει νά ὑπογραμμισθῇ, στὸ σημεῖο αὐτό, ὅσο ἀφελῆς θά ἔπρεπε νά εἶναι ὁποῖος ἤθελε παραβλέψει τίς δυνάμεις ἐκεῖνες, ἀδιάφορο ποιὲς ἀκριβῶς εἶναι, πού ἀνέτρεψαν τὴν πρώτη ἀποτελεσματικὴ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνόρθωσι τῆς χώρας μας.

Δεύτερον, μὲ τὴν ἐγκατάστασι τῶν ὑπηρεσιακῶν Κυβερνήσεων ἡ δεξιά ἀρχισε νά σχηματίζῃ μέσα στὸ Κράτος διάφορα μικρὰ κρατίδια, τὰ ὁ-

ποία ἦσαν ἡ ἀντιγραφὴ τῆς ἀριστερᾶς καὶ ἀντέγραψαν τὶς μεθόδους τῆς βασιανίζοντος τὸν κόσμον. Καὶ ὁ κόσμος αὐτός, πού ἦταν ἕτοιμος νὰ ρίξῃ τὸ ἀνάθεμα στὸν Κομμουνισμό, ἀκριβῶς γιατί εἶχε ἐφαρμόσει τὴν πολιτικὴ τῶν βασιανιστηρίων, ὁ κόσμος αὐτός ἔχασε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ πρὸς τὸ Κράτος, ἀπὸ τὴ στιγμή πού τὸ Κράτος αὐτὸ συνταύτισε τὴν τύχην του μὲ τὸ ἔγκλημα καὶ ἀποδείχθηκε ἀνίκανο νὰ ἐπιβληθῇ. Γιὰ πολὺν κόσμον τὸ Κράτος δὲν εἶναι ἡ ἀριστερὰ ἢ ἡ δεξιὰ ἢ τὸ Κέντρον· εἶναι ἀπλῶς τὸ Κράτος. Σ' αὐτὴν τὴν ἀφηρημένη ἐξουσία τοῦ Κράτους, ὁ Λαὸς ἔχασε τὴν ἐμπιστοσύνην του. Πῶς θὰ παραδόσουν τὰ ὄπλα τους οἱ ἀριστεροί, ὅταν γνωρίζουν ὅτι μπορεῖ νὰ συλληφθοῦν πάλι αὐριο, μὲ ἄλλες κατηγορίες καὶ πῶς νὰ βοηθήσῃ ὁ Λαὸς στὴν ἐξόντωση τῶν συμμοριῶν ὅταν γνωρίζῃ ὅτι τὸ Κράτος δὲν ἔχει τὴ δύναμιν νὰ ἐπικρατήσῃ μονίμως; Καὶ εἰς τί θὰ ὠφελοῦσε ἂν ἤθελαν παρουσιασθῇ ὅλοι οἱ ἔνοπλοι καὶ ἂν ἤθελαν παραδώσει τὰ ὄπλα τους γιὰ νὰ περάσουν ἀναπαυτικὰ τὸν χειμῶνα, ὥστε νὰ ξαναβγοῦν ἀκμαῖοι τὴν ἀνοιξὴ στὸ κλαρί, ἀφοῦ ἔχουν πολὺ περισσότερα ὄπλα ἀπὸ ἐκεῖνα πού θὰ παραδόσουν;

Εἶναι βέβαιο, σήμερα, πῶς ἂν οἱ δημοκρατικοὶ ἀποφύγουν τὴν ἀνάμιξι τῶν στήν διακυβέρνησιν τῆς χώρας, τὸ ἔγκλημα θ' ἀναπτύσσεται καὶ ἡ καταστροφὴ θὰ συσσωρεύεται· ἂν πάλι διαλυθῇ ἡ Βουλὴ, ἐφ' ὅσον οἱ ἐκλογεὶς θὰ διενεργουῦντο ἀπὸ τὴν ἴδια Κυβέρνησιν καὶ μὲ τὶς σημερινὰς συνθήκας, θὰ γίνουν μὲ τέτοια μέσα, ὥστε ἢ θὰ τὶς κερδίσῃ πάλι τὸ Λαϊκὸ Κόμμα καὶ ἢ καταστροφὴ θὰ ἐξακολουθήσῃ, ἢ ἡ δημοκρατικὴ πλειοψηφία θὰ εἶναι ἐλάχιστη καὶ ἔτσι ἀνίκανη νὰ φέρῃ ἀποτελέσματα.

Ἐὰν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὁ δημοκρατικὸς πολιτικὸς κόσμος μετάσχῃ στὴ Κυβέρνησιν, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἐπαρκῶς προπαρασκευάσῃ αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν, ὑπάρχει μεγίστη πιθανότης ὅτι κάθε προσπάθειά του θὰ ἐξουδετερωθῇ καὶ ἔτσι θὰ ἀποτύχῃ· καὶ ἡ ἀποτυχία αὐτὴ θὰ σημάνῃ ἴσως τὴν ἀπώλεια καὶ τῆς ἐλπίδος.

Τὸ μόνον λοιπὸν πού ἀπομένει εἶναι ν' ἀναλάβουν οἱ δημοκρατικοὶ τὴν εὐθύνην τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας ἀφοῦ παρασκευάσουν τὴν ἐνέργειαν τους αὐτὴ. Οὔτε ἡ ἀμνηστία οὔτε τὰ ὄπλα θὰ λύσουν τὴν κατάστασιν. Μόνον ἡ ἀνάπτυξις μεγάλων ἠθικῶν δυνάμεων, ἐκδηλουμένων μὲ τὴ λήψιν ριζικῶν μέτρων μεγάλης ὀλκῆς, θὰ ἔχῃ τὴ δύναμιν νὰ ἐπιδράσῃ στὸ πνεῦμα ὄλου τοῦ λαοῦ ὥστε νὰ δημιουργήσῃ νέα κατάστασιν.

Μέσα στὸ δημοκρατικὸν πολιτικὸν κόσμον ὑπάρχουν οἱ ἐπίλεκτες δυνάμεις, πού ἀντιπροσωπεύουν τὴ θέλησιν καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ ξαναφτιάσουν καὶ νὰ ἀναπτύξουν τὴ δύναμιν τοῦ Κράτους καὶ τοῦ Ἔθνους. Ἄς ἐνωθοῦν καὶ ἄς ἀρχίσουν τὴ μεγάλη προσπάθειαν. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς στὸ σύνολόν του διαθέτει τὶς ἠθικὰς δυνάμεις πού εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ νὰ ὑπερникηθῇ καὶ ἡ ἀδράνεια μιᾶς φανατικῆς ἀντιδραστικῆς μειονότητός του καὶ ἡ κακοποιὸς ἐπήρεια αὐτῶν, πού διευθύνουν σήμερα ἄμεσα ἢ ἕμμεσα, καὶ ἡ παντοειδὴς δυσπιστία τῶν ξένων φίλων μας ἀπεναντί μας, ἢ ὅποια ἐκδηλώνεται μὲ τὴν τόσο ἀλλοπρόσαλλήν πολιτικὴν τους στάσιν Ἑλληνικὰ ζητήματα. Ἡ ἀρχὴ ὅμως στὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἠθικῶν αὐτῶν δυνάμεων πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἡγεσία. Οὔτε εἶναι σ' αὐτὴν ἀρκετὴ ἡ καλὴ θέλησις. Χρειαζέται προπαντὸς ἡ ἐργασία γιὰ τὴ διαμόρφωσίν τους σὲ πολιτικὰ μέτρα ἄμεσης ἐφαρμογῆς.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΒΑΡΒΟΥΤΗ
Βουλευτοῦ

Ἡ Ἑλλάς εἰς τὴν κρισιμωτέραν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν καμψήν

Μὲ τὴν εἴσοδον τοῦ νέου ἔτους ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀντιμετωπίζει τὸ ἐσωτερικὸν πολιτικὸν πρόβλημα εἰς τὴν δευτέραν αὐτοῦ φάσιν ἀλλὰ καὶ τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα τόσον ὡς ἐπείγουσαν ἀνάγκην ἀνασυγκοτῆσεως ὅσον καὶ ὡς ἀπειλὴν τῆς ἀμέσου διαβιώσεως του. Ἀλληλένδετα καὶ ἀμοιβαίως ἐξερτημένα τὰ προβλήματα αὐτὰ καὶ ἀπειλητικὰ δι' αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν του Ἔθνους δὲν ἐντοπίζονται ἀπολύτως εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς ζωῆς ἀλλὰ συμπλέκονται μὲ τὴν διεθνή θέσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς πολιτικὴν.

Εἶναι ἀληθές ὅτι μεταπολεμικῶς ὅλοι οἱ λαοὶ καὶ ἰδίᾳ ἐκεῖνοι πού ὑπέστησαν τὴν λαίλαπα τῆς ἐχθρικῆς ἐισβολῆς καὶ κατοχῆς πιέζονται ἀπὸ ὀξείας πολιτικῆς κρίσεως. Ὁ πόλεμος συνεκλόνησεν ἐκ βάθρων τὴν κοινωνικὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν ζωὴν καὶ ἀνέτρεψε τὰ προπολεμικὰ πλαίσια. Ὑπὸ τὴν ὄψιν τῆς βιολογικῆς ἀνάγκης πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς εὐημερίας των οἱ λαοὶ ἀναζητοῦν νέα ἰδανικά, νέας πολιτικὰς, κοινωνικὰς καὶ οἰκονομικὰς διαμορφώσεις, νέαν κοινωνικὴν καὶ ἀξιολογικὴν ἱεράρχησιν, χωρὶς ἀκόμη ἢ προσπάθειαν τῶν νὰ φθάσῃ εἰς ὀριστικὰς καὶ σταθερὰς ἀποκρυσταλλώσεις.

Ἐνῶ ὅμως εἰς τὰς πλείστας χώρας ὑφίστανται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον ὀμαλαὶ συνθήκαι πολιτικῆς ἐξελίξεως ἐπιτρέπουσαι τὴν ἐλπίδα ὅτι ἐν τῷ πλαισίῳ εἰρηλικῶν ἀνταγωνισμοῦ πολιτικῶν ἰδεῶν καὶ κοινωνικῶν δυνάμεων θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ὑπερπήδησις τῆς μεταπολεμικῆς κρίσεως, ἡ Ἑλλάς δὲν κατάρθωσεν ἀκόμη νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὰς ψυχώσεις τὰ πάθη καὶ τὴν μισαλλοδοξίαν.

Ἡ ἀδελφοκτόνος σύγκρουσις, πού ἐξεθρεψαν αὐταὶ συνεχίζεται μὲ αὐξανομένην ἐντασιν, φθείρει ψυχικῶς τὸν λαόν, ἀνακόπτει τὴν ἠθικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀνάρρωσιν καὶ καθιστᾷ ἀδύνατον κάθε προσπάθειαν γονίμου καὶ δημιουργικοῦ πολιτικοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς οὔτε ὀμαλὴ πολιτικὴ ἐξέλιξις εἶναι δυνατὴ οὔτε οἰκονομικὴ ἀνασυγκρότησις.

Ἡ διαφαινόμενη κατὰ τὰς τελευταίας ἐβδομάδας ἀτμόσφαιρα διεθνῶς κατευνασμοῦ, ἢ ἀποστολῆς τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, τὸ πνεῦμα συμβιβασμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπεδείχθη ὑπὸ

τῶν μεγάλων κατὰ τὰς συζητήσεις τῆς Ἑλληνικῆς προσφυγῆς ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας καὶ διέπει τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, παρέχουν τὴν πιθανότητα, ὅτι συντόμως θὰ ἀναζητηθῇ καὶ θὰ ἐξευρεθῇ λύσις τοῦ Ἑλληνικοῦ προβλήματος, ἐφ' ὅσον τοῦτο, καίτοι ἐσωτερικόν, δὲν εἶναι ξένον ἐξωτερικῶν αἰτίων ἐπιδράσεων καὶ συνεπειῶν.

Ἐπέρτατον ὅμως ἑλληνικὸν συμφέρον ἐπιβάλλει, ὅπως ἡ ἐσωτερικὴ τοῦλάχιστον εἰρήνευσις μὴ προέλθῃ μόνον ἀπὸ τὴν ξένην πρωτοβουλίαν—τῶν φίλων μας ἔστω—ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν θέλησιν καὶ ἀπόφασιν. Ἡ Ἑλλάς δὲν πρέπει νὰ ἐμφανισθῇ ἀπὸ τὴν μίαν μερίδα τῶν Ἑλλήνων ὡς ἀντίδικος τοῦ ἀγγλοσαξωνικοῦ Κόσμου καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην ὡς ἀντίδικος τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, ἀλλ' ὡς φίλη καὶ τῶν τριῶν μεγάλων, μὴ λησμονοῦσα τοὺς ἐκ παραδόσεως ἰδιαιτέρους δεσμοὺς τῆς, ἀλλὰ τρέφουσα τὰ αὐτὰ αἰσθήματα φιλίας πρὸς ὄλους καὶ δικαιοσύμην ὡς ἐκ τούτου νὰ ἀξιώσῃ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν βοήθειαν ὄλων.

Παράλληλα μὲ τὴν ἀνάγκην τῆς εἰρηνεύσεως ἐμφανίζεται ἀπειλητικόν τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα. Δὲν εἶναι ἴσως τυχαῖον, ὅτι συγχρόνως σχεδὸν μὲ τὴν ἐπιτροπὴν Ἠνωμένων Ἐθνῶν φθάνει ἡ ὑπὸ τὸν κ. Πόρτερ ἐπιτροπὴ τῶν ἀμερικανῶν οἰκονομικῶν ἐμπειρογνομῶνων. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν ἐπιβάλλεται νὰ ἐμφανίσωμεν μὲ θάρρος καὶ ἀξιοπρέπειαν τὴν ἀληθῆ οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς Χώρας καὶ τὰς σαφεῖς καὶ συγκεκριμένους οἰκονομικὰς ἀξιώσεις μας, ἀλλὰ καὶ τὴν σταθερὰν θέλησιν νὰ λάβωμεν ὅλα τὰ ἐνδεδειγμένα μέτρα διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς οἰκονομίας μας καὶ νὰ χρησιμοποιήσωμεν εἰς τὴν μεγαλύτεραν ἐντασιν τὴν ἐργασίαν μας εἰς συντονισμένην προσπάθειαν ἀναδημιουργίας. Ἐχάθῃ δυστυχῶς πολὺτιμος χρόνος μέχρι σήμερον ἀπὸ ὅλας τὰς Κυβερνήσεις τόσον τὰς ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ ὅσον καὶ τὰς μεταπελευθερωτικὰς. Οὔτε ἡ ἀναμφισβήτητος οἰκονομικὴ ἀδυναμία τῆς οἰκονομίας μας νὰ ἀνασυγκροτηθῇ διὰ τῶν ἰδίων μέσων ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς, οὔτε αἱ στοιχειωδῶς δίκαιαι οἰκονομικαὶ μας ἀξιώσεις προεβλήθησαν, ἀνεξαρτήτως μεμονωμένων ἐξαιρέσεων—μὲ σταθερότητα καὶ ἀξιοπρέπειαν πρὸ τῶν ἰσχυρῶν φίλων μας.

Ἡ Ἑλλάς ἐπολιτεύθη μοιρολατρικῶς ὥσει νὰ εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ ἀναρῶσθαι διὰ τῶν ἰδίων μέσων, ἐνῶ ἐξ ἄλλου οὐδεμία κατεβλήθη προσπάθεια μεθοδικῆς ὀργανώσεως τῆς οἰκονομίας μας.

Δὲν εἶναι ὅμως καιρὸς ἐλέγχου, οὔτε ἀποτελεῖ πρόθεσιν μας ἡ ἀναζήτησις εὐθύνων. Εἶναι τὸνναντίον καιρὸς νὰ ἐνωθῶμεν εἰς κοινὴν προσπάθειαν τοῦλάχιστον διὰ τὴν οἰκονομικὴν μας ἀναδιοργάνωσιν νὰ ἐμφανισθῶμεν ἀξιοπρεπεῖς πρὸ τῶν ἰσχυρῶν φίλων μας διὰ νὰ δικαιούμεθα νὰ εἰπωμεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι τὴν οἰκονομικὴν βοήθειαν, τῆς ὁποίας ἔχει ἀνάγκην ἡ χώρα καὶ ἔχουν αὐτοὶ ὑποχρέωσιν νὰ μᾶς δώσουν τὴν ζητούμεν ὄχι ὡς ἐπιχορήγησιν εἰς ἀνέργους ἀλλ' ὡς μέσον διὰ νὰ ἐντείνωμεν τὸν μόχθον μας ὡς λαὸς φίλერγος πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς κἀταστροφείσης οἰκονομίας μας καὶ διὰ νὰ δημιουργήσωμεν τὴν συνθήκην ποῦ θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ ζήσωμεν διὰ τῆς ἐργασίας μας.

Ἡ Ἑλλάς ἔλασε τὸ Ἐθνικὸν τῆς κεφάλαιον καὶ τὸν παραγωγικὸν τῆς ἐξοπλισμὸν ἢ δὲ ὕλικὴ ἀνασυγκρότησις τῶν ἀπωλεσθέντων εἶναι ἀνθρωπίνως ἀδύνατον νὰ γίνῃ ἄνευ οἰκονομικῆς βοήθειας ἔξωθεν ἢ οἰκονομία τῆς πτωχῆς καὶ πρὸ τοῦ πολέμου δὲν παρέχει τὴν δυνατότητα εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς—τοῦλάχιστον προτοῦ ἀποκατασταθῆ τὸ ἀπωλεσθὲν Κεφάλαιον καὶ ὁ παραγωγικὸς τῆς μηχανισμὸς—νὰ ἐξασφαλίσῃ διὰ τῆς ἐργασίας του τὴν προμήθειαν τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἔχει ἀνάγκην διὰ τὴν ἄμεσον συντήρησιν του μετὰ τὴνδιάλυσιν τῆς ΟΥΝΡΡΑ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνασυγκρότησις τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας εἰς τὸ προπολεμικὸν ἐπίπεδον δὲν εἶναι ἀρκετὴ αὐτὴ μόνη νὰ ἐξασφαλίσῃ στοιχειωδῶς ἀνθρώπινον βιωτικὸν ἐπίπεδον διὰ τὸν λαὸν τῆς καὶ μετὰ τὴν μεγίστην ἀκόμη ἔντασιν τῆς καὶ μετὰ τὴν μεγίστην ἀκόμη ἔξωτερου προπολεμικῶς εἰσρέοντες εἰς τὴν χώραν μας ἄδηλοι πόροι ἔπαυσαν ὑφιστάμενοι ἢ ἐξητλήθησαν οὐσιωδῶς καὶ θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ εἶναι ἠλαττωμένοι ἐπὶ πολλὰ ἔτη, μολοντί καὶ οἱ οἱ δὲν ἦσαν ἐπαρκεῖς διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ παθητικοῦ τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, τὸ ὁποῖον ἐκαλύπτει ὡς γνωστὸν διὰ δανείων. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται περαιτέρω ἐντατικὴ ἀνάπτυξις τοῦ παραγωγικοῦ δυναμισμού.

Παρίσταται συνεπῶς ἀνάγκη τριπλῆς ἔξωθεν οἰκονομικῆς βοήθειας α) διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν β) διὰ τὴν ἄμεσον συντήρησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς καὶ γ) διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τοῦ παραγωγικοῦ τῆς δυναμισμού. Λαὸς ὑπερήφανος ὁ ἑλληνικὸς θὰ ἐπεθύμει νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ λάβῃ τὴν βοήθειαν ταύτην διὰ

δανεισμοῦ, μολοντί ἄπειροι καὶ ἀπαράγραπτοι εἶνε οἱ τίτλοι του, ὅπως αἱ καταστροφαι, τὰς ὁποίας ὑπέστη κατὰ τὸν πόλεμον, ἀποκατασταθῶν ἄνευ περαιτέρω θυσιῶν του. Δυστυχῶς ἡ ἔκτασις τῶν καταστροφῶν μας εἶνε τόσο μεγάλη καὶ δυσβάστακτος ἐν σχέσει πρὸς τὸν δυναμισμόν τῆς οἰκονομίας μας, ὥστε εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων ἀδύνατος ἡ ἐξυπηρέτησις συνολικοῦ δι' ὅλας τὰς ἀνωτέρω ἀνάγκας δανείου. Τὰ ἀγαθὰ διὰ τὴν ὕλικὴν ἀνασυγκρότησιν τοῦ καταστραφέντος καὶ τοῦ διαρπαγέντος ὑπὸ τῶν κατακτητῶν ἐθνικοῦ κεφαλαίου ὡς καὶ διὰ τὴν ἄμεσον μέχρι τῆς ἀνασυγκροτήσεως συμπληρώσιν τῆς συντηρήσεως τοῦ λαοῦ μας, πρέπει νὰ μᾶς δοθοῦν ὡς ἀποκατάστασις ὑπὸ μορφήν, ἐπανορθώσεων ἐφ' ὅσον ὅμως διὰ λόγους γενικωτέρας διεθνούς πολιτικῆς ἢ καὶ ἀδυναμίας ἔστω τῶν ἡττημένων, αἱ ἐπανορθώσεις περιορίσθησαν εἰς ἀσήμαντα ποσοστά, ἀμφιβόλου πραγματοποιήσεως καὶ ταῦτα, εἶνε ὄχι μόνον δίκαιον ἀλλ' ἀναποτρέπτως ἀναγκαῖον, ἢ ἀποκατάστασις αὐτῆ νὰ γίνῃ διὰ οἰκονομικῆς βοήθειας ἐκ μέρους τῶν ἰσχυρῶν οἰκονομικῶς συμμάχων μας. Τούναντίον τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας κεφάλαια δύνανται καὶ πρέπει νὰ δοθοῦν διὰ δανεισμοῦ, διότι ταῦτα δύνανται νὰ ἐξυπηρέτησιν αὐτὴ διὰ τῆς ἐργασίας τῆς.

Ἐξ ἄλλου ὅμως ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη καὶ καθῆκον ὄλων μας εἶνε νὰ μὴν ἐπαφεθῶμεν μόνον εἰς τὴν ἔξωθεν βοήθειαν. Διὰ νὰ ἀποβῇ αὐτὴ ἀποτελεσματικὴ ὀφείλομεν ἐκτὸς τῆς ἐργασίας μας, ἢ ὁποία πρέπει νὰ φθάσῃ καὶ προσηλάσῃ πᾶν ἀνθρωπίνως δυνατόν ὄριον, ὀφείλομεν νὰ ὀργανώσωμεν μεθοδικῶς τὴν οἰκονομίαν μας, νὰ τὴν προσαρμόσωμεν εἰς τὰς δημιουργηθείσας νέας συνθήκας, νὰ νοικοκυρέσωμεν τὰ οἰκονομικά μας. Πρὸ παντὸς ὀφείλομεν νὰ κινήσωμεν καὶ συγχρονίσωμεν τὴν φορολογικὴν μας μηχανήν, καὶ νὰ ὀργανώσωμεν τὴν πίστιν, τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν διανομήν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Δὲν ἔχομεν βέβαια τὴν ἀφέλειαν νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ πτωχευμένη οἰκονομία μας ἢμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ, ἔστω καὶ ἐν μέρει, διὰ τῆς φορολογίας τὰ μέσα τῆς ἀνασυγκροτήσεως. ἔχομεν ὅμως βαθυτάτην τὴν πεποίθησιν ὅτι ἄνευ ὀργανώσεως τῆς οἰκονομίας μας καμμία βοήθεια ἔξωθεν δὲν θὰ μᾶς σώσῃ. Ἡ εἰσφορά καὶ θυσία ὄλων τῶν ἑλλήνων ἀναλόγως τῶν δυνάμεων τῶν ἀποτελεῖ καθῆκον ἀπέναντι τοῦ ἑλληνικοῦ συνόλου καὶ ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ καὶ βιωτικοῦ ἐπιπέδου καὶ θὰ ἐδραίωνῃ διεθνῶς τὴν θέσιν μας.

I. ΚΑΡΑΒΙΔΑ

ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

Καθὼς τὰ γεγονότα τῶν τελευταίων 45 ἐτῶν γύρω στὸ Αἰγαῖον διαδέχονται τὸ ἓνα τὸ ἄλλο τείνοντα νὰ σταθεροποιήσουν μιὰ κατάσταση ὁλοένα καὶ μειονεκτικότερη γιὰ τὴν Ἑλλάδα, φαίνεται διαρκῶς καθαρώτερα, ὅτι ἡ ἐρμηνεία ποῦ δόσαμε στὴν ἱστορία μας δὲν ἐπαληθεύεται ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά. Ἡ ἐρμηνεία αὐτὴ εἶναι σὲ πολλὰ σημεία λανθασμένη. Καὶ ἄλλο συμπέρασμα μὲ ἰσχυρότερες συνέπειες: ἡ ἐξήγησις ποῦ δίνομε στὰ σημερινὰ γεγονότα ποῦ ἀπειλοῦν, γιὰ πρώτη φορά στοὺς νεωτέρους χρόνους, τὴν ἐσωτερικὴν μας ἐνότητα, ἐπίσης λανθασμένη σὲ πολλὰ σημεία, δὲν εἶναι λιγότερο ἐπικίνδυνη—ἂν καὶ σὲ διάφορῃ μορφή—ἀπὸ τίς κακές ἐκείνες ἐκτιμήσεις τῆς καταστάσεως, ποῦ τελικὰ μᾶς ὄδηγησαν στὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή.

Τὰ τελευταῖα 45 χρόνια ἔχομε μιὰ νέα περίοδο τῆς συμπτώξεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ σύμπτυξη αὐτὴ εἶχε ἀρχίσῃ στὰ 1821 μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπανάστασεως στὴ Ρουμανία, καὶ τὴν ἀναπέρωσιν τοῦ ἐθνικιστικοῦ φανατισμοῦ τῶν Βαλκανικῶν φυλῶν, χάρις στὸν τρόπο μετὰ τὸν ὁποῖον ἀρχίσαμε τὴ διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος καὶ τὴν πολιτικὴν ποῦ ἔκτοτε ἀκολούθησε. Κανεὶς δὲν ἢμπορεῖ τώρα νὰ ἀποφανθῇ ποῖα τροπὴ θὰ εἶχαν πάρει τὰ Βαλκανικὰ πράγματα ἂν εἶχε ἀκολουθηθῆ ἀπὸ τότε πολιτικὴ στενῆς συνεργασίας τῶν Βαλκανικῶν λαῶν, ἀντὶ νὰ ἀποχωρισθῆ ἀπὸ τοὺς γείτονάς μας βαθμηδὸν ἡ χώρα μας μέχρι τοῦ σημείου ἐχθρότητος μετὰ τοὺς ὁποίους μόλα ταῦτα τόσα εἶχαμε κοινὰ χαρακτηριστικά καὶ τόσο πολὺ εἶχαμε ἀναμιχθῆ ἂν δηλαδὴ—γιὰ νὰ μεταχειρισθῶμε μιὰ σχηματικὴ εἰκόνα—εἶχαμε ἀκολουθήσει τὴν πολιτικὴν τοῦ Ρήγα, ποῦ ἤθελε τὴ Βαλκανικὴ ἐνότητα ἀντιτῆς πολιτικῆς τοῦ Ὑψηλάντη ὁποῖος, ὅπως καὶ οἱ πολλοὶ τότε—ὠδηγεῖτο περισσότερο ἀπὸ τὸν αἰσθηματισμὸ τῆς Ἑλληνολατρείας, ποῦ δίπλα στὶς καλὰς τῆς πλευρῆς εἶχε καὶ ἔμμεσα μιὰ κακὴ, τὴν ὑποτίμησιν τῶν γειτονικῶν μας λαῶν.

Κανεὶς δὲν ἢμπορεῖ ἐπίσης νὰ προβλέψῃ τί ἐνδεχομένως θὰ συνέβαινε, ἂν ἤθελαμε ἀκολουθήσει πολιτικὴν φιλίαν μετὰ τὴν Τουρκία, σὲ ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἄλλους Βαλκανίους. Σ' αὐτὲς ἄλλῶς τε τίς ἐνέργειες ἐμεῖς δὲν μπαινόμε, παρὰ ὡς ἓνας

μόνον παράγων. Ὁ ἐθνικιστικὸς φανατισμὸς τῶν ἄλλων ἴσως νὰ ἐξουδετέρωνε κάθε δικὴν μας καλὴ θέλησιν.

Μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή, ὁ Ἑλληνισμὸς αἰσθάνεται τώρα τὴν ἀφόρητὴν πίεσιν στὰ νέα του σύνορα καὶ βλέπει τὸν νέον κίνδυνον μᾶλλον μὲ ἔκπληξιν. Ἡ μορφή ὅμως τοῦ κινδύνου αὐτοῦ δὲν ἔχει ἔως τώρα διασαφηνισθῆ. Βλέπομε περισσότερο τὸν ἄμεσον κίνδυνον. Μὲ μεγαλειότερη ἔκπληξιν θὰ ἴδοιμε σὲ λίγα χρόνια τὴν πλέον ἀπειλητικὴν τοῦ μορφήν.

Ἡ μιὰ μορφή τοῦ ἄμεσου κινδύνου εἶναι βεβαίως ἡ ἔνοπλη δύναμις ἰσχυροτέρων γειτόνων ἔχοντων ἰσχυρὰ στρατήματα. Μιὰ ἄλλη ἐπίσης σημαντικὴ εἶναι ἡ χρησιμοποίησις τῆς κομμουνιστικῆς παραγάνδας γιὰ πολιτικῶς σκοποῦν. Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς προπαγάνδας εἶναι ἤδη μεγάλα: θὰ ἦσαν δὲ ἀκόμα μεγαλύτερα, ἂν τὸ Κ.Κ.Ε. δὲν εἶχεν ἐπισύρει τὴ βιαιότητα τῆς μεταδεκεμβριανῆς ἀντιδράσεως τοῦ λαοῦ καὶ ἂν ἔκτοτε ἤθελεν ἀκολουθήσει πολιτικὴν μεγαλύτερης περισκεψέως, ὅπως π. χ. τὸ Γαλλικὸ ἢ ἄλλα εὐρωπαϊκὰ κομμουνιστικὰ κόμματα. Αὐτοὺς τοὺς δυὸ κινδύνους πρέπει νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσωμε μετὰ ἄμεσα μέτρα: τὴν ἔνοπλη δύναμις καὶ ἓνα ἀνώτερον πολίτευμα ποῦ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἠθικὴ συνοχὴ τοῦ ἔθνους. Πολίτευμα ἀνώτερον ὄχι μόνον σχετικὰ μετὰ τὸ πολίτευμα τῶν γειτόνων μας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ λυτὰ ἀνώτερο πολίτευμα. Ἡ σημερινὴ μας Δημοκρατία, δὲν ἀνταποκρίνεται βεβαίως σ' αὐτὴ τὴν φιλοδοξίαν. Τὸ πολίτευμα αὐτό, δημοκρατικὸ μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκφράσεως, ἀντιστοιχεῖ μᾶλλον σὲ ἓνα κράτος πλοῦσιον, ὅπως ἡ Γαλλία ἢ οἱ ΗΠΑ. Ἐκεῖ ὁ πτωχὸς ἔχει πάνω ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα καὶ γιὰ τοῦτο προτιμᾷ νὰ θυσιάσῃ τὴν ἐνδεχόμενη οἰκονομικὴν βελτίωσιν στὴ διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐκφράσεως. Σ' ἐμᾶς τὰ οἰκονομικὰ μέσα εἶναι τόσο κάτω τῆς κατωτάτης ἀνεκτῆς στάθμης, ὥστε Δημοκρατία δὲν ἢμπορεῖ νὰ ἐννοηθῆ μόνον μετὰ τὸ πολιτικὸν τῆς περιεχόμενον. Ὅταν δὲ σ' αὐτὰ προστίθεται καὶ ἡ ἀνωμαλία ἐνὸς κομματικοῦ κράτους τότε ὁ κίνδυνος τῆς ἠθικῆς διασπάσεως τῆς ἐθνικῆς μας ἐνότητος γίνεται ἄμεσος. Τότε τὰ σύνορα μεταφέρονται στὸ ἐσωτερικόν, εἴτε μαινεται ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, εἴτε βασιλεύει ἀπό-

λυτη τάξη. Και υπάρχουν, τέτοια σύνορα πολλά στην Ελλάδα γιατί ο έσωτερικός διαφορισμός της είναι σημαντικός. Υπάρχει η παραλιακή Ελλάδα, που συνδέεται απ' ευθείας με την Ευρώπη και εκείνη που χθές μόνο είδε τη χειραφέτησή της, από τη φεουδαρχία. Υπάρχει η ναυτική Ελλάδα που ζήστος διενή στίβος και η αποκλεισμένη ορεινή που δεν έχει συγκοινωνία ούτε με το γειτονικό χωριό. Υπάρχει η Ελλάδα του μεγαλεμπόρου και του μεγαλοβιομηχάνου και η Ελλάδα του αγρότου και του εργάτου χωρίς κτήμα και χωρίς εργασία. Τόν διαφορισμό αυτό τον εξουδετέρωνε η κοινότης της φυλής, της παραδόσεως και της γλώσσας έως που να εμφανισθῆ ἡ διαλυτική δύναμη του Κομμουνισμού. Ριζικώτερα όμως μέτρα δημοκρατικοποιήσεως πρέπει τώρα να ληφθούν.

Οι κίνδυνοι του άμεσου μέλλοντος, πηγάζοντες από την αδράνειά μας μπρός στην γεωοικονομική μας μειονεκτικότητα, είναι μεγαλύτεροι των κινδύνων του παρόντος. Στην αδράνεια αυτή συντελεί έως ένα βαθμό και η ιστορική αντίληψη με την οποία διαποτίζεται γενικά ο λαός μας σχετικά με τὰ αίτια στὰ οποία δφείλεται ἡ έως τώρα—ἢ μάλλον έως χθές—τοπική ἢ ευρύτερη ἐπικράτησή μας. Η ιστορική αυτή αντίληψη υποβάλλει μιὰ ἀσφαλή ἐμπιστοσύνη σὲ κάποια ἐμφυτη τάχα δική μας ὑπεροχή και μᾶς ἐμποδίζει νὰ ἰδοῦμε, πρὸ παντός δὲ νὰ αἰσθανθοῦμε, τὴν εἰσοδο τῶν γειτόνων μας στὸ σύγχρονο τεχνικό πολιτισμὸ και τὶς δυνατότητες τῆς ἀναπτύξεώς των.

Ἡ βλάβη πού προκύπτει ἀπὸ αὐτὴν τὴν παρανόηση εἶναι, ὅτι χάνουμε τὴν ἐπίγνωση τῆς τεραστίας προσπάθειάς πού εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραίτητη, γιὰ νὰ διατηρήσουμε τὴ θέση πού ἀκόμα ἔχουμε σχετικά με τοὺς γείτονές μας· νὰ διατηρήσουμε τὴ θέση αὐτὴ παρ' ὅλα τὰ μειονεκτήματα τοῦ μικροῦ μας οικονομικοῦ χώρου, τὰ ὅποια ἔχουν ἤδη ἀρχίσει ἐργαζόμενα ἐναντίον μας. Ἡ ἄμυνα τῶν συνόρων μας στὸ ἄμεσο μέλλον δὲν θὰ βρῆσκειται μόνο στὰ φυλάκια τῶν προφυλακῶν, οὔτε και στὴ δημοκρατικότητα τοῦ πολιτεύματος πού ἀναφέραμε παραπάνω· θὰ βρῆσκειται ἐπίσης στὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικά μας ἰδρύματα, ὅπως και στὴν οικονομική μας πολιτική. Ἄς παραδεχθοῦμε ἄμεσως πρὸς συμφῆρον μας ἄλλωστε, ὅτι ἡ ἄμυνα αὐτὴ διεξάγεται κατὰ τὸν χειρότερον τρόπο· ὅτι δηλαδή, μόνο πού ὁ στρατιώτης θὰ στέκεται ἀκόμητος φρουρὸς στὰ συνοριακά φυλάκια, τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικά μας ἰδρύματα διατηρῶντας

τὴν τεχνική και τὴ γενική μόρφωση τοῦ λαοῦ στὴ σημερινὴ χαμηλὴ στάθμη και ἡ οικονομική μας πολιτικὴ ἀφήνοντας ἀνεκμετάλλευτες τὶς πηγές τοῦ πλοῦτου και ἀνεργο μεγάλο μέρος τοῦ λαοῦ, θὰ ἀνοίγουν τὰ σύνορα στοὺς γείτονές μας ὁλοένα και περισσότερο με τὴν πάροδο τοῦ χρόνου.

Ἡ ἱστορική ἀντίληψη, πού ἀναφέραμε παραπάνω, ἀποκοιμίζει μάλλον, παρὰ νὰ διεγείρῃ τὴν ἀνησυχία και τὴ δράση. Κάθε θεωρία περὶ ἐμφυτῆς ἀνατερότητός μας ἀπέναντι τῶν γειτόνων μας, ἀδιάφορο ἂν εἶναι ἀληθινὴ ἢ ὄχι, εἶναι βλαβερή. Τόσο στὸν ἀρχαῖο ὅσο και στὸ Βυζαντινὸ κόσμο, ἡ συνεισφορά τῆς «φυλῆς» ὀσδηποτε και ἂν ἦταν στὴν πραγματικότητα, οὔτε τὸ σύνολο τῶν ἀποτελεσμάτων μπορεῖ νὰ διεκδικῆσῃ, οὔτε, πολὺ περισσότερο, νὰ στηρίξῃ μόνητῆρα τὴν δική μας αἰσιοδοξία γιὰ τὸ μέλλον.

***

Ἦλθε ὁ καιρὸς πού ἡ Ἐπιστῆμη και ἡ πείρα μᾶς βοηθοῦν νὰ ἰδοῦμε τὴν πραγματικὴ μορφή τῆς ἱστορίας μας. Καὶ κατὰ ἀκόμα σπουδαιότερο ἦλθε ὁ καιρὸς πού ἐγίνε ἀπαραίτητο γιὰ μᾶς νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὴ δυσάρεστη πλευρὰ τῆς πραγματικῆς μας ἱστορίας.

Δὲν εἶχαμε ποτὲ και δὲν ἔχουμε τώρα κανένα λόγο νὰ οἰκαιοποιηθοῦμε ὅ,τι ἀνῆκε και καρποφόρησε γονημοποιηθῆν και ἀναπτυχθῆν ἀπὸ τὴ συνεισφορά ἑνὸς κόσμου ὁλοκλήρου φυλῶν, πού ἔζησαν και ἔδρασαν στὴν ἀρχὴ γύρω ἀπὸ τὸ Νότιο Αἰγαῖο και ἀργότερα γύρω ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Τούναντίον ἔχουμε κάθε λόγο νὰ μελετήσουμε πῶς οἱ Ἕλληνες κατάρθωσαν τότε νὰ ἀξιοποιήσουν τὶς προσπάθειες και τοὺς πολιτισμοὺς τῶν ἄλλων φυλῶν, νὰ γίνου ν ὠφέλιμοι, ὠφελούμενοι ὄχι λιγότερο και οἱ ἴδιοι. Εἶναι ἀνόητο, εἶναι ὅμως και στὸ ἔπακρον ἐπικίνδυνο, νὰ ὑποτιμοῦμε τοὺς γειτονικοὺς μας λαούς. Εἶναι ἀνόητο, γιατί οἱ ξένοι—ἀδιάφορα ἂν δίκαια ἢ ἀδίκαια—ἀποδίδουν τὴν ὑπερφάνεια αὐτῆ στὴ διεκδίκηση ἀπὸ μέρους μας δικαιωμάτων και ἰδιοτήτων στηριζομένων στὴν κληρονομία τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Τὰ σχόλια αὐτὰ ἀκουσθῆκαν και ἐντελῶς πρόσφατα στὴν αἴθουσα τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Εἶναι ὅμως και ἐπικίνδυνο, γιατί ἐνῶ ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καθὼς και ὁ πολιτισμὸς τοῦ Βυζαντίου, τόσο στὴν πολιτικὴ τους ἐπικράτηση, ὅσο και στὴ διατήρηση τῆς πνευματικῆς των λάμψεως στηριχθῆκαν στὸ ὅτι οἱ Ἕλληνες και τοῦ Αἰγαίου και τοῦ Βυζαντίου

εἶχαν κατὰ πολὺ ἀνώτερη τεχνικὴ παραγωγή και οικονομικὸ σύστημα, ἐμεῖς κινδυνεύουμε νὰ βρεθοῦμε αὔριο ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτῆ κατώτεροι τῶν γειτόνων μας. Τόσο ἡ πόλη τῶν Ἀθηνῶν ὅσο και ἡ πόλη τοῦ Βυζαντίου ἐξῆγαν προϊόντα ἐκλεκτῆς τέχνης, σὲ μεγάλες ποσότητες.

Δὲν ἔχουμε κανένα λόγο νὰ πιστέψουμε ὅτι ἡ φυλὴ μας εἶναι κατώτερη τῶν γειτονικῶν. Ἄν ὑπάρχει οὐσιώδης διαφορά, αὐτὴ θὰ εἶναι ἴσως ὑπὲρ ἡμῶν. Ἄλλὰ ἡ ἐνδεχομένη αὐτὴ διαφορά μᾶς εἶναι ἐλάχιστα χρησιμη. Διεκδικοῦμε και σήμερα ἀκόμη ἑναν ἀνώτερο ψυχικὸν και πνευματικὸν πολιτισμὸ και ἡ διεκδίκησή μας αὐτὴ ἀποδεικνύεται έως τὴν ὥρα και ἀντικειμενικὰ ὀρθή, ὄχι ὅμως χάρις σὲ φιλικὴ ὑπεροχή, ἀλλὰ χάρις στὴ γεωγραφικὴ μας θέση και στὴν πολύτροπη οικονομικὴ μας ζωὴ. Σ' αὐτὸ ὅμως τὸ ἰσχυρότατο βέβαια πλεονέκτημα προσθέταμε έως χθές και τὴν οἰκονομικὴ χρησιμότητα μᾶς πρὸς τοὺς γειτονικοὺς μας λαούς. Εἶχαμε συγχρόνως μιὰ ἀνώτερη τεχνικὴ και μιὰ ἀνώτερη πολιτικὴ και πνευματικὴ μόρφωση.

***

Ἡ ἱστορία μας θὰ ἔπρεπε νὰ ξαναγραφῆ, γιὰ νὰ τονισθῆ ὄχι μόνο τὴν ἐχθρότητα ἀλλὰ και τὴ συνεργασία και τὴν ἀλληλοεξάρτηση τῶν λαῶν τῆς λεκάνης αὐτῆς. Θὰ πρέπει κατόπιν νὰ τονισθῆ, ὅτι τὴν ὑπεροχὴ τοῦ ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος τὴ στήριξε στὴ παντοειδῆ—ὄχι τόσο τὴν πνευματικὴ—χρησιμότητά του· αὐτὸ δὲ ἀντίθετα και πρὸς τὴν ἰδέα πού υποβάλλεται στὰ σχολικά μας βιβλία, ὅτι ἡ ὑπεροχὴ ὠφειλόταν σὲ κάποια φυσικὴ εὐνοία πρὸς τὴ φυλὴ μας και ἀντίθετα ἐπίσης πρὸς τὴ μαρξιστικὴ θεωρία ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα τάξη—ἡ ὁ ἐπικρατῶν λαός—στηρίζει τὴν κυριαρχία του στὴν ἐκμετάλλευση τῶν λαῶν ἐπάνω στοὺς ὁποίους κατάρθωσε νὰ ἐπιβληθῆ. Ἄν δεχθοῦμε τὴν τελευταία αὐτὴ ἐξήγηση τῆς ἱστορίας, ὅτι δηλαδή ἡ ὑπεροχὴ διατηρεῖται μόνο με τὴ χρησιμότητα, τότε θὰ πρέπει νὰ συμπεράνουμε ὅτι γιὰ νὰ διατηρήσουμε αὐτὴν τὴν ὑπεροχὴ, πού ἔχουμε ἀκόμη ἔστω και σὲ μικρὸ τώρα βαθμὸ, θὰ πρέπει νὰ ἀναπτύξουμε καλύτερη τεχνικὴ και ἀντίθετα, ὅτι κινδυνεύουμε νὰ πῶσουμε σὲ κατώτερη ἀν τὸ πλεονέκτημα τῆς τεχνικῆς περιέλθει στοὺς γείτονές μας.

Μεταξὺ πολλῶν παρατηρήσεων στηριζομένων σὲ γεγονότα, πού θὰ μπορούσαμε ν' ἀναφέρουμε, γιὰ νὰ παρουσιάσουμε παραστατικώτερα τὸν αὔριανόν μας κίνδυνο, θὰ παραθέσουμε ἐδῶ ἐλάχιστες.

Μιὰ ἀπὸ αὐτὲς ἀναφέρεται στὴ συγκριτικὴ τεχνικὴ ἀνάπτυξη, πού ὑπάρχει σήμερα, καθὼς και ἐκείνη, πού μπορεῖ αὔριο νὰ πραγματοποιηθῆ στὴ Γιουγκοσλαβία. Εἶναι γνωστὸ βεβαίως, ὅτι βάση τῆς σημερινῆς τεχνικῆς ἀναπτύξεως εἶναι ἡ φθηνὴ και ἀφθονὴ ἐνέργεια. Ἴδου λοιπὸν μερικοὶ συγκριτικοὶ ἀριθμοὶ : Ἐγκατεστημένη ἤδη ὕδρηνλεκτρικὴ ἐνέργεια στὴ Γιουγκοσλαβία 16 φορές μεγαλύτερη παρὰ στὴν Ελλάδα—διαθέσιμη ὕδρηνλεκτρ. ἐνέργεια πέντε φορές μεγαλύτερη.—320 ὕδρηνλεκτρ. ἐγκαταστάσεις στὴ Γιουγκοσλαβία, 7 ἐδῶ.

Μέσα στὸ μυαλὸ πολλῶν ἀπὸ μᾶς ἡ σημερινὴ Γιουγκοσλαβία συγχέεται με τὴν παλαιὰ γεωργικὴν τροφικὴ Σερβία τῶν Σκοπειῶν. Ἡ Γιουγκοσλαβία σήμερα περιλαμβάνει ἕνα τμῆμα τῆς παλαιᾶς Αὐστρίας και ἔχει ἤδη ἐκτεταμένα παράλια. Ὁ οικονομικὸς της χῶρος εἶναι πολλαπλάσιος τοῦ δικοῦ μας και ὁ πληθυσμὸς τῆς σημαντικὰ μεγαλύτερος. Αὐτὸ εἶναι και τὸ στοιχεῖο πού ἔκανε δυνατὸ τοὺς Σέρβους νὰ ἀρχίσουν τόσο ἐνωρὶς τὴν ἀνοικοδόμηση τῆς χώρας των και ἀσφαλῶς ὄχι κάποια μαγικὴ δύναμη τοῦ νέου καθεστώτος, πού τὸ χαρακτηρίζει περισσότερο ἢ πληγὴ ἰσχυρότερης ἐκεῖ ἐμφύλιας συγκρούσεως, ἀλλοῦ ἀνοικτῆς και ἀλλοῦ σκεπασμένης κάτω ἀπὸ τὸ πέλαμα τοῦ ἐρυθροῦ φασισμού. Σὲ πόσο μειονεκτικὴ θέση μᾶς κρατεῖ ἡ ἔλλειψη πηγῶν πλοῦτου και ἐγκατεστημένων τεχνικῶν μέσων φαίνεται ἀπὸ τὴν παρακάτω περικοπή τοῦ «Ἐκονομιστ» περικοπῆ ἄδικη βεβαίως, ἀλλὰ πού γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχει πολὺ μεγαλύτερη σημασία γιὰ μᾶς : «Τὸ νὰ ἀναγνωρῆσῃ κανεὶς (ἡ Ἀμερικὴ) ἐπεὶ γοῦσα ἀνάγκη βοηθείας στὴν Ελλάδα, ὅπου καμμιὰ ἀκόμη συστηματικὴ προσπάθεια νὰ βοηθήσουν οἱ Ἕλληνες τὸν ἑαυτοῦ τους δὲν ἔχει γίνει και νὰ τὴν ἀρνηθῆ στὴν Γιουγκοσλαβία ὅπου ἡ Κυβέρνηση ἔχει κατορθώσει θαύματα ἀνασυγκροτήσεως με τὴν ἐπιβολὴ τῆς κλπ. («Ἐκονομιστ 16 Νοεμβρίου 1946).

Ἄλλὰ οὔτε και ἡ Βουλγαρία πρέπει νὰ ὑποτιμᾶται. Στὰ 1912, ὅταν ἐμεῖς παρτάξαμε 60,000 ἀνδρῶν, ἡ Βουλγαρία παρτάξε 250 χιλ. Βεβαίως σημαντικὴ δικὴ μας προσπάθεια ἀπορροφῶσε τότε και ἡ Ναυτικὴ μας Δύναμη, ἀλλὰ ὅπως ὀσδηποτε ἡ συγκρότηση ἑνὸς τόσοσ μεγάλου στρατοῦ σημαίνει, γιὰ ὅποιον γνωρίζει τὶς ἀπαιτήσεις ἑνὸς καλοῦ στρατεύματος, πολλῶν εἰδῶν ἰκανότητες και μέσα. Καὶ ἀπὸ τὴν ἄποψη δὲ τῆς μελλοντικῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως ἔχει ἡ Βουλγαρία μεγαλυτέρου δυναμικὸ, ὄλικὸ δυναμικὸ. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχει και περισσότερες παρὰ ἐμεῖς πη-

γές ύδροηλεκτρικής ενέργειας τόσο έγκατεστημένες ήδη όσο και διαθέσιμες. Έχει χάρη στο Δούναβη φθηνότερη συγκοινωνία με την Κεντρ. Ευρώπη, και η συγκοινωνία αυτή θα φθάση με τις διώρυγες έως τη Βαλτική και τον Άτλαντικό· έχει τον Εύξεινο, ενώ το Αιγαίο θα της είναι πάντα άνοικτό. Θα ήταν ίσως περιττό να αναφέρουμε την Τουρκία, που έχει κάθε είδους μεταλλεύματα εξέγει άνθρακα, διαθέτει άφθονη ύδροηλεκτρική ενέργεια και έχει ήδη προχωρήσει σημαντικά και στη βαρειά βιομηχανία.

Έκτός όμως αυτών των πλεονεκτημάτων υπάρχει ένα στοιχείο, που δίνει το κλειδί της δικής μας μεγάλης μειονεκτικότητας, όσον αφορά τη μελλοντική εξέλιξη. Το στοιχείο αυτό βρίσκεται στο ότι και οι τρεις αυτές γειτονικές μας χώρες έχουν υπεραυτάρκεια σε τροφές και σε πρώτες ύλες ύφαντουργίας μαλλίνων και ύποδησεως και έτσι μπορούν στηριζόμενες σ' αυτά να αναπτύξουν όσηδήποτε βιομηχανική δραστηριότητα θα τους επέτρεπε ή οργανωτική τους ίκανότης. Τουναντίον μ' έμας. Έφόσον δεν έχουμε τροφή και ένδύματα να δώσουμε στο λαό, δεν μπορούμε να τον βάλουμε να εργασθῆ. Δεν μπορούμε ούτε κοινοτικούς δρόμους να κάμουμε. Δυό χρόνια τώρα είμαστε στο έλεος των συμμάχων. Πολλά μηχανήματα, που είχαμε ή που μάς προμήθευσε ή Ούνρα, μένουν άχρησιμοποίητα, γιατί δεν μπορούμε να κινήσουμε την έγχώρια εργασία, που θα τὰ έβαζε να λειτουργήσουν. Η σημερινή πείρα συμπίπτει με τὰ συμπεράσματα της θεωρητικής σκέψεως, ότι εκεί που δεν παράγονται—ή δεν υπάρχει άρκετο συνάλλαγμα για να εισαχθούν—τὰ άπαραίτητα βιοτικά αγαθά, βιομηχανία δεν μπορεί να αναπτυχθῆ, γιατί η άγοραστική δύναμη του κοινού άποροφάται όλόκληρη από την προμήθεια των άπαραιτήτων προϊόντων συντηρήσεως, τὰ όποια, μη υπάρχοντα σε άρκετές ποσότητες, υπερτιμώνται έως που

να έξαντλήσουν την άγοραστική αυτή δύναμη.

Άλλά και τὸ γεγονός, ότι ο οικονομικός χώρος της Γιουγκοσλαβίας και της Τουρκίας είναι πολύ μεγαλύτερος από τον δικόν μας, δίνει στους γείτονάς μας πολύ μεγαλύτερο δυναμικό. Ο μαρασμός της Αυστρίας π. χ. όταν, μετά τον πρώτον παγκόσμιον πόλεμο, ο οικονομικός της χώρος λιγόστεψε, είναι μία αδιάφευκτη απόδειξη, γιατί η Αυστρία είχε ήδη άναπτυχθῆ τεχνικώς, ώστε η οικονομική της δυσπραγία δεν θα μπορούσε να αποδοθῆ σε καθυστερημένον πολιτισμό.

***

Μπορούμε τώρα να καταλήξουμε σε άδιάσειστα συμπεράσματα.

Γιά λόγους πολιτικούς, που άναπτύξαμε και άλλοτε από αυτές τις στήλες και για τους λόγους που αναφέρονται παραπάνω, τὸ συμφέρον των έντεῦθεν του Δουναβέως λαών—και ιδιαιτέρως της Ελλάδος—είναι να συνεργασθουν στην Ένότητα της Ανατολικής Μεσογείου, άλλως θα ποτοποιηθουν κάτω από την πίεση του τεραστίου δυναμισμού των βορείων πεδιάδων. Η πολιτική έπομένως της Ελλάδος πρέπει να είναι πολιτική φιλίας παρά οίανδήποτε έχθρότητα των γειτόνων της. Η κατάσταση στα Βαλκάνια δεν πρέπει να λογίζεται μονιμοποιημένη από τώρα. Άλλά και αν δεν συνεργασθούμε ως φίλοι, ή άμεση γειτνίασή μας θα έχη όπωσδήποτε ως συνέπεια την ανταλλαγή προϊόντων, την ανταλλαγή δηλαδή χρησίμων υπηρεσιών. Το ίδιο συνέβαινε στις σχέσεις μας με τη Γερμανία προπολεμικά. Στις σχέσεις μας αυτές με τους γείτονές μας εκείνος θα άποκτήση μεγαλύτερη ισχύ, ο όποιος θα μόρεση να είναι χρησιμότερος στους άλλους. Αν δεν προχωρήσουμε στην τεχνική μας ανάπτυξη, τότε θα εισάγουμε στο μέλλον από τη Γιουγκοσλαβία όχι μόνο τρόφιμα, αλλά και βιομηχανικά είδη (προπολεμικά ήδη μάς προσέφερε ά-

λουμίνιο), χωρίς έμεις να αντιπροσφέρουμε τίποτε.

Η πολιτική αυτή έχει πολλά στάδια. Το άμεσο στάδιο είναι ότι στην έσωτερική μας διοίκηση και στην κοινωνική μας όργάνωση πρέπει και μπορούμε να άποκτήσουμε ύπεροχή. Πρέπει συγχρόνως να τιμήσουμε τους γείτονές μας άνεξαρτήτως πολιτικών διαφορών. Και πρό παντός φυσικά να βαστήξουμε κατά τὰ σύνορά μας με τη δύναμη των όπλων και να άποκαταστήσουμε άρραγές τὸ έσωτερικό μας μέτωπο με όποιαδήποτε θυσία.—Τὸ δεύτερο στάδιο, που πρέπει να άρχιση άμέσως, είναι μία άμεση προσπάθεια οικονομικής άνανεώσεως. Σκληροτάτη προσπάθεια με τους σημερινούς όρους.

Στη θέση όποιασδήποτε προκαταλείψεως και όποιασδήποτε τάσεως να ύποτιμηθουν οι γείτονές μας πρέπει να έδραιώσουμε και για λογαριασμό μας τη θεωρία της χρησιμότητος στους άλλους ως έμμέσου τρόπου πολιτικής ισχύος.

***

Τὸ να άποδώσουμε ιστορική δικαιοσύ-

νη στους βορείους μας γείτονες δεν πρόκειται να μειώση σε τίποτε την αΐγλη της Βυζαντινής παραδόσεως, γιατί οι περισσότερες από τις προόδους των φυλών αυτών όφείλονται στο Βυζάντιο, από τὸ όποιον άντλῶσαν πολιτισμό και ως φίλοι και ως έχθροί. Ούτε και μειώνεται η αξία της ιστορικής αλήθειας, ότι οι λαοί αυτοί έδειξαν άπέναντί μας συχνά ληστρική διαγωγή, αν άποδώσουμε τις ένεργειες αυτές σε διαφόρους λόγους άντικειμενικούς—και όχι φυλετικής κατωτερότητας. Τὰ γεωοικονομικά και γεωπολιτικά στοιχεία δεν πρέπει να έξηγούνται ως φυλετικά μειονεκτήματα. Ούτε πρέπει να νομίζεται, ότι είναι άπαραίτητος ο έθνικιστικός φανατισμός, για να πολεμήση ο Έλληνικός λαός με όλη τη δύναμη της ψυχῆς του κατά των γειτόνων μας, αν ήθελαν άπειλήσει τὰ σύνορά του. Η καλλιέργεια του πνεύματος της έλευθερίας και η δημιουργία της άυτοπεποιθήσεως ή όποια γεννᾶται από την πραγματική και όχι την φανταστική ύπεροχή είναι τὰ καλύτερα κίνητρα για τη διεξαγωγή του άγώνος της άμυνης.

I. Ν. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Καθ. Παν. Ἀθηνῶν

ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

I

Μερικοί πολύ—πολύ μορφωμένοι. εἴτε αντιδραστικοί εἴτε πρωτοπόροι, δὲν θέλουν ἀκόμα νὰ καταλάβουν, ὅτι ἡ ἱστορία, δηλαδή ὁ μόχθος τῶν ἀνθρώπων ἐπάνω στὴ γῆς, εἶναι τραγική. Περισσότερον ὅμως καταλαβαίνουν οἱ λαοὶ ἀπὸ τὴν τραγωδία αὐτῆ τῆς ἱστορίας, γιατί τὴν ζοῦνε δίχως πρόσθετες ἔννοιες καὶ ἀκόμα γιατί αἰσθάνονται, ἔστω καὶ ἀκαθόριστα, ὅτι καὶ τὸν ἴδιο τους τὸ χαρακτήρα τὸν ὀφείλουνε σ'αὐτὴν τὴν ἱστορική τραγωδία. Τὰ σχέδια τῶν πολύ—πολύ μορφωμένων καὶ κοσμοδιορθωτῶν, εἴτε ἀπὸ τὸ συναίσθημα πηγάζουν εἴτε ἀπὸ τὸ λογικὸ, οἱ λαοὶ τὰ αἰσθάνονται ξένα πρὸς τὴν τραγική πραγματικότητα τῆς ζωῆς τῶν καὶ συνήθως τὰ εἰρωνεύονται μετὰ τὸν τρόπο τοῦ ὁ καθένας. Ὅταν μάλιστα τὰ σχέδια αὐτὰ γίνονται πρόξενα πρόσθετης τραγωδίας γιὰ τὴ ζωὴ τῶν λαῶν, ὅπως τὴν τελευταία περίοδο, τότε ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς τῶν οἱ λαοί, κ' ὅταν ἀκόμα δὲν μποροῦν νὰ ἐκφράσουν τὴ γνώμη τους, περιφρονοῦν ὅλα τὰ σχέδια αὐτά. Καὶ πράγματι αὐτὰ εἶναι ποὺ ἐμεγάλωσαν τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς, ἐχώρισαν βαθύτερα τοὺς λαοὺς καὶ μέσα τους καὶ συναμεταξύ τους, καὶ ὕστερα ἀπὸ δυὸ παγκόσμιους πολέμους εἶναι οἱ λαοὶ διχασμένοι καὶ καταρακωμένοι ὅσο ποτέ ἄλλοτε.

Ἀπὸ τὴν ἱστορία βλέπομε, ὅτι ἡ καταστροφή εἶναι κάτι ποὺ ἔρχεται μέσα ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ εἴτε μετὰ πόλεμ' εἴτε μετὰ ἐπανάσταση γίνεται. Καὶ βλέπομε ἀκόμα ὅτι μετὰ τὴν καταστροφή πολλές φορές ἔρχεται μεγάλη στροφή μέσα στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ καταστροφή ὅμως ποὺ ἐγίνε μετὰ τοὺς δυὸ παγκόσμιους πολέμους εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε ὁ κίνδυνος εἶναι μήπως ἡ στροφή ἀκολουθήσει τὸ δρόμο πρὸς τὰ κάτω. Εἶναι βέβαιο πὼς μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴν καταστροφή ὁ κάθε λαὸς εἶδε βαθύτερα τὸν ἑαυτὸ του. Καὶ δὲν θὰ ἦταν ὑπερβολὴ, ἂν ἔλεγε κανεὶς, ὅτι σήμερα μέσα στοὺς λαοὺς εἶναι περισσότερο ἀνθρωπὸι ποὺ καταλαβαίνουν τί θὰ εἶπῃ ἱστορική τραγωδία. Μόνον μερικοὶ «διανοούμενοι» δὲν θέλουν νὰ τὸ καταλάβουν καὶ χαριεντίζονται εἰς βάρος τῆς τραγωδίας αὐτῆς.

Ἡ ἐποχὴ εἶναι ἀληθινὰ τραγική. Ὅ-

μως, ὅσο τραγική εἶναι, ἄλλο τόσο εἶναι καὶ μεγάλη. Ἀλλά, ἐπειδὴ ἡ ἐποχὴ εἶναι μεγάλη, δὲν σημαίνει ὅτι αὐτόματα εἶναι καὶ οἱ ἄνθρωποι μεγάλοι. Ἀντίθετα ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι στὴν ἐποχὴ μας ἐγίναμε πιὸ μικροί, γιατί τὰ πράγματα τὰ ἴδια περιορίζουνε σήμερα τὴ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου. Καθὼς ὁ πολιτισμὸς ἀπὸ πνευματικὸς γίνεται τεχνικὸς καὶ θριαμβεύει ὁ *homo technicus*, ὁ ἄνθρωπος γίνεται πολὺ μικρότερος ἀπὸ ἄλλοτε. Ἔτσι μετὰ τὸν τεχνικὸ πολιτισμὸ ξύπνησε μέσα μας ἕνας βαρβαρισμὸς, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε ἦταν σκεπασμένος μετὰ τὸ σύστημα τῶν μορφῶν ποὺ εἶχε ἡ ζωὴ. Ὁλος ὁ εὐρωπαϊκὸς χώρος καλύπτεται σήμερα ἀπὸ τὸ ἔγκλημα, γιατί ὁ βαρβαρισμὸς, ποὺ ξύπνησε μέσα μας μετὰ τὴν τεχνικὴ προχώρησε δίχως διαταγὴ κατ' εὐθείαν σ' αὐτό. Κράτη καὶ ἄτομα μεταχειρίστηκαν τὸ ἔγκλημα, τὰ κράτη μάλιστα τὸ δίδαξαν ἐπίσημα. Ἄν σήμερα ἔβλεπε τὴν Εὐρώπην ἕνας ἄνθρωπος τοῦ περασμένου αἰῶνα, θὰ ἔλεγε, ὅτι ἡ Ἡπειρος αὐτῆ, ὅπως ἄλλοτε χαιρόταν τὸν ἀνθρωπισμὸ τῆς ἔτσι «χαίρεται» σήμερα τὸ βαρβαρισμὸ τῆς, δηλαδή τὴν ὠμὴ βία μετὰ τὰ μηχανήματα καὶ τ' ἄλλα τεχνικὰ μέσα. Εἶναι ὡσάν ὁ ἄνθρωπος νὰ χόρτασε τὰ ὑψηλὰ πράγματα καὶ νοήματα, ὡσάν νὰ μὴν τοῦ ἦταν δυνατό νὰ μείνῃ μέσα σ' αὐτὰ καὶ ἔπεσε κάτω, ὅπου περιφρονεῖ κάθε τι ἄλλο ποὺ ἄλλοτε ἐσέβονταν καὶ κρατοῦσε ὑψηλὰ. Ἀλλά καὶ ἡ βαρβαρότητα ποὺ ἦταν ἔξω τῆς Εὐρώπης ἔγινε σήμερα πολὺ μεγαλύτερη, γιατί ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἐπῆρε κ' αὐτὴ τὰ τεχνικὰ μέσα στὰ χέρια τῆς καὶ ἔβαλε στὸ νοῦ τῆς, ἔστω καὶ τυχαίρπαστα, σχέδια ποὺ τὰ γέννησε ἡ Εὐρώπη, ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος πάλι, γιατί ἦταν φυσικὸ, ἀφοῦ ἡ Εὐρώπη ἔχασε τὸν κανόνα τῆς ζωῆς τῆς, νὰ ἐμφανισθῆ ἄλλοῦ ἢ βαρβαρότητα ἐντονώτερη. Αὐτὸς ὁ ἔσω-εὐρωπαϊκὸς καὶ ὁ ἔξω-εὐρωπαϊκὸς μαζὶ βαρβαρισμὸς ἔφερε τὸν παγκόσμιον πόλεμον. Ὑπάρχουνε πολλοί, ποὺ ἰσχυρίζονται ὅτι, ἀφοῦ ἡ Εὐρώπη ἔχασε τὸν κανόνα τῆς ζωῆς τῆς καὶ μαζὶ μ' αὐτὸν ἔχασε καὶ τὴν πολιτικὴ ἡγεσία τοῦ κόσμου, πάλι καλὰ ποὺ ξύπνησε καὶ μέσα τῆς ὁ βαρβαρισμὸς, γιατί αὐτὸς θὰ συγκρατήσῃ τὴν ἔξω τῆς Εὐρώπης βαρβαρότητα καὶ θὰ τὴν σταματήσῃ σὲ κάποια ὄρια κατὰ

Ἰανουάριος

τὸ παλαιὸ ρητό: «πάσσαλος πασσάλω ἐκκρούεται».

Κάτω ὅμως ἀπὸ ὅλα τὰ σχέδια ποὺ ἔφεραν τὸν πόλεμον, εἴτε ἀπὸ τὸ συναίσθημα προέρχονται εἴτε ἀπὸ τὸ γυμνὸ λογικὸ, ἀλλὰ κατὰ βάθος καὶ κάτω ἀπὸ ὅλα τὰ σχέδια ποὺ γίνονται γιὰ τὴν εἰρήνην κρύβεται τὸ παλαιὸ θρησκευτικὸ δόγμα: *credo quia absurdum*. Τὸ δόγμα τοῦτο εἶναι πάλι σὲ ἐνέργεια ὄχι ὅμως πιά ὡς θρησκευτικὸ ἀλλὰ ὡς πολιτικὸ νόημα. Ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου ἐπάνω στὴ γῆς δὲν προχωρεῖ εὐθύγραμμα μετὰ τὴ λογικὴ, ἀλλὰ πολλές φορές ἡ γραμμὴ τῆς εἶναι τεθλασμένη καὶ παρουσιάζει καὶ χάσματα, τοῦτο εἶναι διαπίστωση ποὺ ἔχει γίνε ἀπὸ πολλὸν καιρὸ. Ἡ πολιτικὴ ὅμως, ποὺ μεταχειρίζεται σήμερα τὸ *credo quia absurdum* γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς καὶ ἡ ὁποία τὸ ἐνίσχυσε μετὰ ὅλα τὰ ἀποτρόπαια ἔγκληματα ποὺ τὸ συνοδεύουν, ἐπίσημα δὲν τὸ ὁμολογεῖ πάντοτε, ἀλλὰ μεταχειρίζεται τὸ λογικὸ γιὰ νὰ παραστήσῃ ὅτι αὐτὸ τὸ παράλογο ποὺ ἐπιδιώκει εἶναι ὅλως διόλου λογικὸ καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι σύμφωνο καὶ μετὰ τοὺς κανόνες τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Οἱ κοσμοδιορθωταί, ποὺ κυκλοφοροῦν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ρουσσώ ὡς σήμερα στὴν Εὐρώπην καὶ ἔξω ἀπ' αὐτὴν ἐνεργοῦν σύμφωνα μετὰ τὸν παράδοξο, δηλαδή ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος θέτουν κάτι *absurdum* καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο βάζουν τὴ λογικὴ σὲ κίνηση γιὰ νὰ τὸ ὑπερητήσουν. Ἔτσι καταστράφηκε ἡ συνείδηση τῆς Εὐρώπης καὶ ἔτσι ἔπεσε ἡ Εὐρώπη στὸ ἔγκλημα. Τὸ *absurdum* αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπλῶς ὅτι ἦταν ἄλλοτε ἡ οὐτοπία ἢ ἕνα θρησκευτικὸ ὄραμα ἀλλὰ κάτι ἀπαίσιον καὶ φοβερὸ, γιατί ἀπομονώνει εἴτε ἕνα λαὸ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, δηλαδή ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα, ὅπως ὁ Χίτλερ τὸ Γερμανικὸ λαὸ καὶ ὁ κομμουνισμὸς τὸ Ρωσικὸ, εἴτε ἀπομονώνει μίαν τάξιν τῶν λαῶν ἀπὸ τῆς ἄλλης, κ' ἔτσι ἐγκαινιάζει τὸ ἔγκλημα καὶ πρὸς τὰ ἔξω καὶ πρὸς τὰ μέσα.

Ἀνάλογα καὶ παράλληλα μετὰ τὸ φοβερὸ αὐτὸ *absurdum* ἀναπτύχθηκε πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ ἀναπτύσσεται μετὰ ἀρκετὸ θόρυβον καὶ μετὰ τὸν πόλεμον ἡ δημαγωγία. Ἀποκομμένοι ὅπως εἶναι οἱ ἄνθρωποι μετὰ τὴν τεχνικὴ καὶ τὰ οικονομικὰ τῆς παρακλῶν ἀπὸ κάθε παράδοση καὶ πνευματικότητα, καὶ κατακτούμενοι ἀπὸ τὴν δημαγωγία, καταρακωμένοι ὅπως εἶναι ἀπὸ τὰ δεινὰ, ἀσπάζονται αὐτὸτὸ *adsurdum* καὶ ξεκινοῦν νὰ τὸ ἐφαρμόσουν εἴτε εἰς βάρος τῶν ὁμοεθνῶν τῶν εἴτε εἰς βάρος τῶν γειτόνων τῶν. Καὶ ἔχει ἡ δημαγωγία σήμερα εἰς τὴν διάθεση τῆς μέσα τεράστια

239

ποὺ δὲν τὰ ἐγνώρισε ποτὲ οὔτε ἡ ἀρχαία Ἀθῆνα στὴν παρακμὴ τῆς οὔτε ἡ Ρώμη. Ἀπὸ τὴν γνήσια πολιτικὴ χωρίζεται ἡ δημαγωγία κατὰ τοῦτο ἢ ὅτι δὲν γνωρίζει τί εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ μέσα στοὺς λαοὺς ἢ ὅτι ἐνῶ τὸ γνωρίζει ὅμως προχωρεῖ σὲ κείνον ποὺ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ, κ' ἔτσι φέρνει τοὺς λαοὺς στὸ ἀδιέξοδο, ὁπότε τὸ ἔγκλημα εἶναι ἡ φυσικὴ διέξοδος. Σκλάβες ψυχές, ὅπως ἔχουν γίνῃ σήμερα πολλοὶ ἄνθρωποι, εἶναι προσηγορώτεροι στὴ δημαγωγία ἀπὸ ἄλλοτε, ἔστω καὶ ἂν τὸ τίμημα γιὰ ὅτι ὑπόσχεται νὰ φέρῃ ἡ δημαγωγία εἶναι ἡ ἐλευθερία, ἡ ὁποία ὅμως εἶναι ὅπως οὐδὲν χαμένη. Μέσα σ' αὐτὴν τὴν κατάσταση, ὅπου ἔφθασε ἡ Εὐρώπη, δὲν εἶναι παράδοξο ὅτι ἡ γνήσια πολιτικὴ ἀγωνίζεται τραχὺν ἀγῶνα καὶ ὅτι σήμερα χρειάζεται πολὺ περισσότερο θάρρος ἀπὸ ἄλλοτε γιὰ νὰ θέσῃ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς τῶν λαῶν ὅπως πραγματικὰ εἶναι καὶ ὄχι ὅπως τὰ θέτει ἡ δημαγωγία. Καὶ χρειάζεται ἀκόμα πρωτόκουστο θάρρος γιὰ νὰ τεθῇ ἀπ' ἀρχῆς τὸ πρόβλημα Εὐρώπης ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ ἔξω—εὐρωπαϊκὰ συμφέροντα. Χρειάζεται ἀκόμα βαθύτατη ἐσωτερικὴ λογοδοσία τῆς πολιτικῆς πρὸς τὸν ἑαυτὸν τῆς γιὰ νὰ ἰδῇ πόσο εἶναι τὸ μέγεθος τῆς βαρβαρότητας ὅπου ἔχουν φθάσει ὅλες μας οἱ ἔννοιες, γιατί ὅλους μας σκεπάζει ἡ βαρβαρότητα αὐτῆ τῶν ἐννοιῶν ὥστε νὰ μὴν μποροῦμε νὰ ἰδοῦμε γυμνὴ τὴν ἀλήθεια. Ἡ ἠθικὴ αὐτῆ λογοδοσία τῆς πολιτικῆς πρὸς τὸν ἑαυτὸ τῆς θὰ τὴν πείσῃ νὰ ὁμολογήσῃ δίχως ἐπιφύλαξιν, ὅτι ὁ σημερινὸς Εὐρωπαϊκὸς εἶναι κατώτερος ἀπὸ τὸν Εὐρωπαϊκὸ τῆς χθές καὶ πολὺ κατώτερος ἀπὸ τὴν μεγάλη ἐποχὴ ποὺ γέννησε τὴ νεώτερη Εὐρώπη, δηλαδή τὴν Ἀναγέννηση. Ἡ λογοδοσία αὐτῆ θὰ πείσῃ ἀκόμα καὶ μερικοὺς «προοδευτικὸς διανοούμενους», ἔτι καὶ ὁ Μεσαίωνας δὲν ἦταν τόσο σκοτεινὸς καὶ βαρβαρὸς ὅσο τὸν νομίζομε. Γενικὰ τὸ σημερινὸ Εὐρωπαϊκὸ πνεῦμα ἀποτραχύνθηκε μετὰ ρυθμὸν ταχύτατον κατὰ τοὺς δύο τελευταίους παγκόσμιους πολέμους. Κι' αὐτὸ τὸ κακὸ δὲν ἔγινε ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν τεχνικὴ καὶ τὸ παρακλῶν οἰκονομικὸ-πολιτικὸ σύστημα ποὺ λέγεται σοσιαλισμὸς. Ὁ πρῶτος αἰῶνας τοῦ σοσιαλισμοῦ ἔφερε στὴν Εὐρώπην τὸ ἔγκλημα, γιατί πρᾶγματι ποτὲ δὲν ἦταν ἡ Εὐρώπη τόσο εὐρύτατα παραδομένη στὸ ἔγκλημα ὅσο εἶναι στὴν ἐποχὴ τῆς τεχνικῆς καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ.

II

Ἡ ἀγωνία ποὺ συνέχει τὸ σημερινὸ Εὐρωπαϊκὸ ἐκφράζεται σὲ πολλὰ ἐρωτήματα, τὸ κυριώτερον ὅμως ἀπ' ὅλα εἶναι

τό έρώτημα που θέτει ο πνευματικός άνθρωπος της Εύρώπης: θά μείνη ή Εύρώπη ό,τι ήταν ώς τώρα από την εποχή που οι Έλληνες ένίκησαν στον Μαραθώνα «τό μαχαροφόρον έθνος εκ πάσης Ασίας» και άναψαν την έστία του πνεύματος και της έλευθερίας, ή όποια πύρωσε ώς σήμερα όλατά έθνη της Εύρώπης; Θά μείνη ή Εύρώ ή έστία του πνεύματος;

Η καλύτερη και ισχυρότερη φλέβα της ζωής είναι τό πνεύμα. Αυτό είναι που θεμελιώνει και όλα τ' άλλα έργα της ζωής, κι' αυτό ήταν ή κύρια δύναμη της Εύρώπης. Τό ένδεχόμενο να φύγη τό πνεύμα από την πατρίδα του και να περάση σέ άλλην Ήπειρο δέν επικυρώνεται ώς τώρα από την Ιστορία. Ό,τι μεταφέρεται είναι μόνον ή τεχνική, αλλά και αυτή, επειδή πηγή της είναι τό πνεύμα, δέν είναι αυτόδύναμη, κι' όταν μεταφτευθή έχει άνάδύναμη, από την πυρά του πνεύματος. Μήπως όμως άρχισε ή Εύρώπη να γίνεται Άλεξανδρινή, δηλαδή να γίνεται σχολιαστής του πνεύματός της; Μήπως έφυγε πιά από την εποχή της ακμής της και γυρίζει στά σχόλια των μεγάλων της έργων; Έμεις οι Έλληνες γνωρίζομε πολύ καλά και έχομε πικρή πείρα τι σημαίνει Άλεξανδρινισμός, όση δόξα κι' άν άπολαύσαμε από την περίοδο εκείνη της Ιστορίας μας. Άναμφισβήτητα είναι τά κοινά σημεία της σημερινής Εύρώπης μέ την Άλεξανδρινή εποχή. Ο κοινός τεχνικός πολιτισμός είναι τό κύριο γνώρισμα και της σημερινής και της Άλεξανδρινής εποχής. Η τάση γενικά προς έξομοίωση των Εύρωπαίων θυμίζει την τάση προς έξομοίωση των λαών της Άνατολικής Μεσογείου κάτω από τον ένιαίο τεχνικό πολιτισμό της περιόδου εκείνης του Έλληνισμού. Και όπως τότε, έτσι και σήμερα, άποκόβονται οι άνθρωποι από τους ιδιαίτερους όρους ζωής του τοπικού των περιβάλλοντος. Τό κυριώτερο όμως άνάλογο της εποχής μας προς την Άλεξανδρινή είναι στον τομέα της πολιτικής ζωής. Όπως τότε τά τρία μεγάλα Άλεξανδρινά κράτη, δηλαδή τό Μακεδονικό, της Άντιοχείας και της Άλεξανδρείας μέ τον παλαιό τους πολιτισμό και την παρακλόουθη έλευθερία και χλιδή του πνεύματος είχαν έναν πολέμιο, ό όποιος ύψώθηκε από την Δύση μέ σκληρή πειθαρχία και άκατανάλωτη σωματική ρώμη, δηλαδή τους Ρωμαίους, έτσι και σήμερα τά κράτη της Εύρώπης έχουν άπέναντί τους μία δύναμη πανίσχυρη μέ σιδερένια πειθαρχία και πρωτόγονη δύναμη ζωής άφάνταστη, δηλαδή τή Ρωσία. Και ή Ρώμη κατώρθωσε ό,τι κατώρθωσε, ύπό-

ταξε τά Άλεξανδρινά κράτη ένωσε τους λαούς κάτω από τό σκήπτρο της, δίχως όμως να προσθέση τίποτε στον πολιτισμό των λαών αυτών. Έπέβαλε μόνο την *Pax Romana* ή όποία ώφέλησε τή Ρώμη, τους άλλους όμως λαούς τους άφάνισε.

Είναι και ή Εύρώπη στο ίδιο σημείο; Ο «πολιτισμός», ό «άνθρωπισμός», ή «πρόοδος» ή «έλευθερία», ή «δημοκρατία», ή «αύτονομία» τέλος ό «σοσιαλισμός», όλα αυτά, που, τόση κατάχρηση γίνεται εις βάρος τους από τους ισχυρούς, έχουν τά άνάλογά των στην περίοδο εκείνη του Άλεξανδρινισμού. Ποτέ άλλοτε δέν είχε γίνει τόση κατάχρηση των έννοιων της έλευθερίας, της αύτονομίας και της δημοκρατίας όση έγινε από τή Ρώμη την εποχή εκείνη. Η αύτονομία, ή έλευθερία και ήδημοκρατία ήταν τά δώρα που έφερνε τάχα ή Ρώμη στις άρχαίες έλληνικές πόλεις, για να ύποτάξη τή μία ύστερα από την άλλη κάτω από τό σκήπτρο της. Άλλά τά Ιστορικά άνάλογα δέν είναι ποτέ άπόδειξη, ούτε μπορεί ή Ιστορία να φέρη άπόδειξη. Μόνον ένδειξεις ύπάρχουν οι όποιες κάνουν πολύ σκεπτικό τον άνθρωπο του πνεύματος, που ζητάει σήμερα να καταλάβη τί γίνεται γύρω του.

Τό μεγάλο αίτημα, που τίθεται για τή σημερινή μεταπολεμική Εύρώπη, είναι ή έπεξεργασία των επαναστατικών ιδεών, δηλαδή Εύρώπη θά έξανθρωπίση τον σοσιαλισμό. Άν ή Εύρώπη κατορθώση ν' άναχωδέψη μέσα στο αίμα της όλα τά καινούργια δαιμονικά που κυκλοφορούν σχεδόν άδέσποτα από πολιτική ήγεσία και άνώτερη πνευματική έξουσία από την μία ως τήν άλλη άκρη της γηραιάς Ήπείρου, τότε θά ζηση και θά μείνη ή πνευματική μήτρα του κόσμου. Άλλά δίχως άνασυγκρότηση της άπαθλιωμένης οικονομίας και βιομηχανίας της είναι άδύνατον να ύποτάξη ή Εύρώπη τά επαναστατικά κινήματα που την κατακλύζουνε. Και φαίνεται βέβαια, ότι οι Εύρωπαίοι δέν άποφασίζουν να παραδώσουν όμαδικά την έλευθερία τους και την πνευματικότητά τους στην τυραννία των νέων κινήματων, και αντίτάσσουν μέ σθένος την ψυχικότητά τους έναντίον αυτών και κινήτοποιούν τέλος σήμερα και τον χριστιανισμό τους για να άμυνθούν. Άλλά όλα αυτά, όσο μεγάλα και άν είναι, όση ήθική δύναμη και άν έχουν, χρειάζονται έπικουρία από την ύλική και οικονομική ρύθμιση της ζωής, χρειάζονται έναν ήθικό σοσιαλισμό. Βαθύτερη ένωσή της Εύρώπης είναι βέβαιο, ότι θά μεγάλωνε και την αντίστασή της και γενικά τή δύναμή της να σταθή

αυτόδύναμα. Άλλά είναι τραγικό, ότι για την κοινότητα της Εύρώπης γίνεται λόγος μόνον όταν ή ένας έξω-ευρωπαϊκός λαός θέλει να επιβάλη επάνω της τή θέλησή του ή όταν ένας έσω-ευρωπαϊκός λαός άπειλει την έλευθερία των άλλων. Η τραγικότητα της Εύρώπης είναι κυρίως έσωτερική, και τουτό γιατί και οι δύο μεγάλοι λαοί, Γάλλοι και Γερμανοί, που ζητήσαν μέ τή σειρά τους να έξουσιάσουν την Εύρώπη δέν κατάλαβαν ότι είναι από τά πράγματα αδύνατον ένας ευρωπαϊκός λαός να επιβάλη την μονολιτική θέλησή του επάνω στους άλλους, κι' έτσι χάθηκε ή εύκαιρία να έχη ένωθή ή Εύρώπη και σπαταλήθηκε και τόσον αίμα ευρωπαϊκό.

Και είναι αδύνατο να ένωθή ή Εύρώπη από έναν λαό, γιατί κανείς από τους μεγάλους ευρωπαϊκούς λαούς δέν έχει τις έξαιρέτες προϋποθέσεις να έξουσιάση την Εύρώπη. Ό,τι όνομάζομε έλευθερία, ό,τι λέγεται άνθρωπισμός, τουτό είναι βαθύτατη συνείδηση όλων των ευρωπαϊκών λαών. Όστε κανείς δέν μπορεί να φέρη στους άλλους λαούς της Εύρώπης ό,τι τάχα αυτοί δέν έχουν. Οι δυνάμεις που έρχονται να στηρίζουν τάχα την έλευθερία των άλλων, πράγματα τείνουν να επιβάλλουν την δική τους ήγεμονία είτε τό όμολογούν είτε όχι. Και τουτό ισχύει απόλυτα και για τις έξω-ευρωπαϊκές δυνάμεις. Και φανερώθηκε καθαρά και κατά τον τελευταίο παγκόσμιο πόλεμο. Για όσους γνωρίζουν πολιτική Ιστορία, όπως αυτή πράγματι είναι και όχι όπως θά ήθέλαμε έμεις μέ τό συναίσθημά μας ή μέ την «ιδεολογία μας» να είναι, γι' αυτούς ήτανε βέβαιο και κατά τό διάστημα του πολέμου, ότι μόλις καταβληθή ό μεγάλος αντίπαλος, δηλαδή ή γερμανική Ύβρις, τότε άμέσως όχι μόνον θά χαλαρώνονταν ή ένότητα των συμμάχων, αλλά και τά συμφέροντα του καθενός θά πρόβαλλαν έντονα επάνω στην επιφάνεια της Εύρώπης. Έτσι ή «έλευθερία» των Εύρωπαίων θά έρρυθμιζόνταν από τά συμφέροντα των μεγάλων έξω-ευρωπαϊκών δυνάμεων.

Και τά συμφέροντα αυτά θά συγκρούονταν ύστερα από τον πόλεμό έντονότερα, γιατί οι έξωευρωπαϊκές δυνάμεις, οι όποιες δέν είχαν έως τώρα σύνορα μεταξύ των στην Εύρώπη, θά τά άποκτούσαν μόλις θά έλειπε ή γερμανική Ύβρις. Ήτανε βέβαιο ότι τό πολιτικό κενόν που θά παρουσιάζονταν στο μέσον της Εύρώπης, τή Μεσευρώπη, θά ώζυνε, όπως και ώζυνε, πολύ περισσότερο τις σχέσεις των συμμάχων και θά κατάστρεφε και τό τελευταίο ίχνος πολιτικής Ισορροπίας της Εύρώπης. Για

τουτό και τό έγκλημα της Γερμανικής πολιτικής έχει άνυπολόγιστες συνέπειες για τό μέλλον της Εύρώπης. Ο μηδενισμός των Γερμανών έμηνείσε πραγματικά και την έννοια της ευρωπαϊκής Ισορροπίας. Και όπου έχουν φθάσει σήμερα τά πράγματα της Εύρώπης μόνον ειλικρίνεια των νικητών και μεταξύ τους και άπέναντι της Εύρώπης είναι δυνατόν να φέρη τή ζωή των ευρωπαϊκών λαών σέ κάποια Ισορροπία. Μόνον δηλαδή άν έγγυηθούν ειλικρινώς την Εύρώπη οι νικητές, οι μεγάλες έξω-ευρωπαϊκές δυνάμεις, Ρωσία, Άγγλία και Άμερική, μόνον τότε δέν θά ύπάρξη κίνδυνος ήγεμονίας ούτε από ένδο-ευρωπαϊκή χώρα ούτε από έξωευρωπαϊκή ή άκόμα και κίνδυνος πολέμου. Τότε θά μπορέση ή Εύρώπη να άδελφωθή μεταξύ της. Η Εύρώπη θέλει να γίνη μία. Και στη Γαλλία του 19ου αιώνα είχε έντονα έκδηλωθή ή τάση αυτή. Και όσο άπαίσια και άν είναι σήμερα τά πράγματα που έγέννησε ή γερμανική Ύβρις πάλιν ακούονται οι φωνές για την ένωση. Άλλά, άν εκείνο που θά έγυνηθή την ένωση της Εύρώπης είναι ή ειλικρίνεια των έξω-ευρωπαϊκών δυνάμεων, εκείνο που θά την πραγματοποιήση θά είναι ή ήθική πολιτική ήγεσία της Εύρώπης, πέρα από τά ψευτικά σχήματα των σημερινών κινήματων που την διχάζουν, πέρα από την θεωρία περί φυλής, όπως την έθεσε ή γερμανική Ύβρις, και πέραν από τά σχήματα των τάξεων όπως τά θέτει ό κομμουνισμός. Δίχως αυτήν την ήθική πολιτική ήγεσία ή Εύρώπη δέν μπορεί πλέον ν' άποκτήση μέ καινούργια μορφή τό παλαιό της μεγάλο άγαθό, δηλαδή την πολιτική της Ισορροπία. Είναι βέβαιο ότι και ή δυτική Εύρώπη έχασε πιά τή βαρύνουσα πολιτική της σημασία. Άν ή Εύρώπη δέν έγινε Άλεξανδρινή, άν δηλαδή έξακολουθή να είναι ή μήτρα του πνεύματος του κόσμου, τότε πρέπει να θεωρηθή βέβαιο, ότι θά μπορέση να συνταχθή και πολιτικώς. Όπως σήποτε όμως τό μέλλον της Εύρώπης θά τό κρίνουν οι άποφάσεις της Είρήνης. Μ' αυτές θά κριθή αυτό που λέγεται ευρωπαϊκός πολιτισμός, δηλαδή θά κριθή πρώτα ή ψυχή και τό πνεύμα της Εύρώπης κι' έπειτα ή εύτυχία της και ή οικονομική της ζωή.

III

Όμως ύπάρχει κάτι στην Ιστορία της Εύρώπης που σήμερα ουσιαστικά της έχει άφαιρεθή, τό άπλωμα των τέκνων της πέρα από τά γεωγραφικά της όρια. Όλα τά μεγάλα έργα της νεώτερης Εύρώπης έγιναν μόνον από τή στιγμή που οι ευρωπαϊκοί λαοί προχώρησαν πέρα από τά

σύνορά τους, τὰ περισσότερα ἀγαθὰ τῆς ἤρθαν ἀπὸ τὴν ὑπερπόντια κίνηση τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Τρία πράγματα θεωροῦνται ὡς σταθεροὶ παράγοντες ποὺ ρυθμίζουν τὴ ζωὴ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἀνθρώπου μέσα σ' ὅλες τὶς ἄλλες μεταβολές, ἔστω κι' ἂν αὐτὲς εἶναι τεράστιες, ὅπως συμβαίνει σήμερα. Πρῶτον εἶναι ἡ ὄρμη τῆς εὐρωπαϊκῆς ζωῆς νὰ ἀπλώνεται πέρα ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς, κι' αὐτὸ τὸ ἀπλωμα δὲν ἐδημιούργησε μόνον τὴ σημερινὴ Ἀμερικὴ ἀλλὰ καὶ ὅλα τ' ἄλλα κέντρα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἠπειρὸ του. Ἡ τάση αὐτὴ ἔχει τὸν ἄμεσο ὕλικό της ἀντίκτυπο στὴν Εὐρώπη, γιατί τεράστια ὕλικά ἀγαθὰ τῆς Εὐρώπης ἤλθαν ἀπὸ τὴν ὑπερπόντια ἔξοδο τῶν τέκνων τῆς.

Ὅπως ἔχουν σήμερα τὰ πράγματα τὸ ζήτημα τοῦτο δέχεται μόνον μιά θεραπεία, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ βαθύτερη συγχώνευση τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκονομίας καὶ τεχνικῆς μετὰ τὶς ἀπέραντες ὕλικες πηγές τῆς μεγάλης ὑπερπόντιας ἐπιφάνειας ποὺ διαθέτει ἡ Μεγάλη Βρετανία. Αὐτὸ θὰ ἦταν καὶ τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ ἠθικοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὅση δηλαδή ἄλλη βοήθεια κι' ἂν γίνῃ γιὰ τὴν οἰκονομικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀνόρθωση τῆς Εὐρώπης, ποτὲ δὲν θὰ μπορέσῃ ἡ Ἠπειρος αὐτὴ νὰ ζήσῃ, ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ εἶναι τὸ πνευματικὸ ἐργαστήρι τοῦ κόσμου. Οὔτε ἡ ἔνωση τῆς Εὐρώπης, ποὺ συμβουλευθῶν σήμερα καὶ τὰ δύο μεγάλα κόμματα τῆς Ἀγγλίας, θὰ βοηθήσῃ, ἂν αὐτὴ δὲν συνδυασθῇ μετὰ τὴ βαθύτερη οἰκονομικὴ συγχώνευση τῆς Εὐρώπης πρὸς τὶς ἀπέραντες ὑπερπόντιες ἐκτάσεις τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας. Καὶ εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ τοῦτο, γιατί ἡ Μ. Βρετανία ἔχει τὴν μεγαλύτερη πνευματικὴ ἐγγύτητα μετὰ τὴν Εὐρώπη, μεγαλύτερη ἀπὸ τὶς δύο ἄλλες ἐξευρωπαϊκὲς δυνάμεις—δηλαδή τὴν Ἀμερικὴ καὶ τὴ Ρωσία. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι λόγοι φέρνουν τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀγγλία ἐγγύτερα τὴν μίαν κοντὰ στὴν ἄλλη. Ὁ κυριώτερος εἶναι ὅτι καὶ ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀγγλία εἶναι στὴ θέση τῶν ἀμυνομένων, ἐνῶ οἱ δύο ἄλλες δυνάμεις ἔχουν ἄλλες βλέψεις, ἀδιάφορο πῶς ἡ κάθε μιά παρουσιάζει τὶς βλέψεις αὐτές.

Τὸ δεύτερο στοιχεῖο τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ προσέγγισή του πρὸς αὐτὸ ποὺ ὀνομάζομε ἀνθρωπιστικὸ ἰδανικό. Οἱ Εὐρωπαῖοι πραγματικὰ δούλεψαν τὸν ἀνθρωπισμό, ὅπως αὐτὸς γεννήθηκε πρῶτα στὴν Ἑλλάδα καὶ ἀναμίχθηκε ἔπειτα μετὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῆς Εὐρώπης, δηλαδή ἡ κλασικὴ δημιουργία ὅλων τῶν μεγάλων

καὶ μικρῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, ἔγινε ἐπὰν- νω στὸ ἴχνος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἢ ἔστω καὶ τῶν Ρωμαίων, ὅπου τὰ πράγματα ἐμπόδισαν τοὺς λαοὺς νὰ ἔλθουν σὲ ἄμεση ἐπαφή μετὰ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Ἡ Ἀσία δὲν γονιμοποιήθηκε ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ τῶν Ἑλλήνων, οὔτε ὁ Χριστιανισμὸς προχώρησε πρὸς ἀνατολάς, ἀλλὰ ἀπλώθηκε ἐκεῖ ὅπου τὸ ἔδαφος εἶχε καλλιεργηθῆ ἀπὸ τὸν Ἑλληνισμό. Καὶ σήμερα ἀκόμα, ὅποτε τὰ μέσα τῆς παιδείας εἶναι κοινὰ, τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καλλιεργοῦνται κυρίως μόνον μέσα στὴν Εὐρώπη. Οἱ ἀσιατικοὶ λαοὶ παίρνουν σήμερα μονάχα τὴν τεχνικὴ τῆς Εὐρώπης ἢ τὸ πολὺ μερικὰ γενικά συνθλήματα προπαγάνδας, γιατί αὐτὰ ἔχουν τὸ προνόμιο νὰ γενικεύονται δίχως πολὺν κόπο. Τὸ πνεῦμα ὅμως ποὺ γέννησαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἀσπάστηκαν οἱ Εὐρωπαῖοι μὲνει ἄγνωστο στοὺς ἀσιατικούς λαοὺς. Τοῦτο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴ Ρωσία, δηλαδή γιὰ τὴ δύναμη ἐκείνη ποὺ δὲν εἶναι καθ' ὅλα ἀσιατικὴ. Πράγματι, ἀπ' ὅλους τοὺς ἀσιατικούς λαοὺς οἱ Ρῶσοι εἶναι πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ ἐγγύτερα στοὺς Εὐρωπαίους. Κι' ἂν πάρωμε ὡς παράδειγμα τὸ μεγάλο ἀντιπροσωπευτικὸ τύπο τῆς Ρωσικῆς ψυχῆς, μοναδικὸ πραγματικὰ στὸ μεγαλεῖο του, τὸν Ντοστογιέφσκυ, βλέπομε, ὅτι αὐτὸς, ὅσον κι' ἂν χωρίζεται ἀπὸ τοὺς δυτικούς Εὐρωπαίους, δηλαδή τοὺς μεγάλους πνευματικούς ἀνθρώπους τῆς Δύσης, ὅμως ἔχει βαθύτατη σχέση μετὰ τὸν Χριστιανισμό, δηλαδή μετὰ τὸν ἕνα πυρῆνα τῆς εὐρωπαϊκῆς πνευματικῆς ζωῆς. Δὲν ἔχει ὅμως τίποτα ὁ Ντοστογιέφσκυ μέσα του ἀπὸ τὸν ἄλλο πυρῆνα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος, δηλαδή ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πνεῦμα.

Τὸ τρίτο στοιχεῖο τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ τάση καὶ βούλησή του πρὸς τὴν ἐλευθερία. Αὐτὴ εἶναι ποὺ πραγματικὰ ἐμπόδισε πάντοτε τὴν ἐγκαθίδρυση οἰασθῆποτε τυραννίας στὴν Εὐρώπη. Αὐτὴ ἐδημιούργησε τὴ νεώτερη Δημοκρατία, τὴν ἔννοια τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου, ποὺ ἐσωτερικὰ τὸν δεσμεύει ὁ ἠθικὸς νόμος. Αὐτὸς ὁ ἠθικὸς νόμος, ποὺ εἶναι ζωντανὸς μέσα στοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης, ἦταν ἡ δύναμη ποὺ κατὰστρεψε καὶ τὰ Καיסαρικά σχέδια τοῦ Ναπολέοντος καὶ ὅλων τῶν ἄλλων ποὺ ἀκολούθησαν τὸ ἴχνος του δίχως ὅμως νὰ χουν τὴ μεγαλωσύνη τῆς προσωπικότητάς του. Ἦταν ἀναπόφευκτο, ἀπὸ τὴν στιγμή ποὺ τὸ ἀπλωμα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἀνθρώπου ἔγινε ἀδύνατο, ἢ ζωὴ του νὰ λάβῃ ἔνταση πρωτάκουστη. Ἡ ἔνταση αὐτὴ δὲν ἔγινε μόνον «σοσιαλισμός», δηλαδή κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐπανά-

WICKHAM STEED

Μεταβολὴ στὸ παγκόσμιο πολιτικὸ προσκῆνιο

Τὶς ἑβδομάδες ποὺ πέρασαν κάτι συνέβηκε γιὰ νὰ καλυτερέψουν οἱ διεθνεῖς συνθήκες. Οἱ γνώμες διαφέρουν ἐξαιρετικὰ σχετικὰ μὲν τὸ κ.τ.λ. Ἐξωτερικῆς τοῦ ἐκδήλωσε ὑπῆρξε κάποια ἡπιότερη συμπεριφορὰ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας ἢ, τουλάχιστον, κάποια περισσότερο διαλλαχτικὴ στάση ἀπὸ μέρος τῶν ἀντιπροσώπων τῆς, ἀπὸ ἐκείνη ποὺ εἶχαν ἐμφανιστεῖ τὰ μέσα τοῦ Νοέμβρη, στὴ Διάσκεψη τοῦ Παρισίου, στὴ Συνέλευση τῶν Ἐνωμένων Ἐθνῶν καὶ στὸ Συμβούλιο τῶν Ἐπιτροπῶν τῶν Ἐξωτερικῶν.

Λίγες ἑβδομάδες πρὶν οἱ προσδοκίαι φαίνονταν τόσο δυσοίωτες, ὥστε κυκλοφοροῦσαν φήμες γιὰ τὴν ἐπικείμενη ἀποτυχία τῆς Συνέλευσης τῶν Ἐνωμένων Ἐθνῶν καὶ τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐπιτροπῶν τῶν Ἐξωτερικῶν. Καὶ ἔξωθεν, σὲ λίγο, οἱ ἐλπίδες ἄρχισαν νὰ φωτίζονται. Τὸ καθεστῶς γιὰ τὴν Τεργέστη ἔγινε δεχτό, τὰ σχέδια γιὰ τὶς συνθήκες τῆς εἰρήνης μετὰ τὴν Ἰταλία καὶ τοὺς μικρότερους δορυφόρους τοῦ ἄξονα, συμπληρώθηκαν ἀρμονικὰ καὶ οἱ Ε.Π., ἢ Μ. Β. καὶ ἡ Γαλλία ἀποδέχτηκαν τὴν πρόταση τοῦ Μολότωφ, ὅπως ἡ ἐπόμενη συνάντηση τῶν Ἐπιτροπῶν τῶν Ἐξωτερικῶν γίνετὶ τὸ προσηχτὸ Μάρτιο στὴ Μόσχα, μετὰ ἀπόλυτη ἐ-

σταση, ἀλλὰ καὶ πνευματικὴ. Ἔτσι, ἀντίθετα πρὸς τὴν ὁμαδικὴ σοσιαλιστικὴ ἐπίδωξη, ὁ Εὐρωπαῖος τοῦ πνεύματος ζῆσῃ σήμερα σὲ βαθύτατη πνευματικὴ μόνωση, ἢ ὅποια ἐκφράζεται σὲ διάφορα πνευματικὰ κινήματα. Ὅλα αὐτὰ ὅμως τὰ χαρακτηρίζει ἡ μόνωση ἢ ὅπως λέει ὁ ἐπίσημος ὄρος, ἡ φιλοσοφία τῆς «ὑπάρξεως». Μετὰ τὴν «ὑπαρξη» δηλώνεται σήμερα ἡ ἔνταση τῆς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου, ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα γύρω του. Ἡ ἐπιστροφή στὴν ἀπλή, γυμνὴ του πνευματικῆς ὑπαρξη, καὶ ἡ προοπτικὴ νὰ κατανοήσῃ τὴ μοναδικότητά του ἑαυτοῦ του, δηλαδή τῆς συγκεκριμένης μονάδας, ὅπου ὅλα τὰ πράγματα καὶ τὰ νοήματα γίνονται ἀπλά, βαθύτατα ἔστω, προσωπικὰ βιώματα, ἀλλὰ ὅπου ἐξ ἀντικειμένου δὲν μένει τίποτα ὄρθιο.

Ἄφοῦ ὁ Εὐρωπαῖος κυριέψῃ τεχνικὰ καὶ οἰκονομικὰ τὸ χῶρο, ἀφοῦ ἔσπασε κά-

λευθερία γιὰ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ τοῦ ποὺ στὴ μετάδοση τῶν πληροφοριῶν.

Ἀπὸ τὶς διαφορὰς θεωρίαι ποὺ ὑποστηρίχθησαν γιὰ νὰ ἐξηγηθῆ αὐτὴ ἡ εὐνοϊκὴ μεταβολή, καμιά δὲν εἶναι τόσο σοβαρὴ γιὰ νὰ με καταπέσει. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὴν ἀποδίδει σὲ ἕνα θαρραλέο ὑπαινιγμὸ τοῦ κ. Μπέρνς, πῶς πρόκειται νὰ καταγγεῖλει δημόσια ὅτι τὸ Συμβούλιο τῶν Ἐπιτροπῶν τῶν Ἐξωτερικῶν διαφώνησε ὀριστικὰ καὶ πῶς οἱ κυβερνήσεις τῶν Ε.Π. καὶ τῆς Μ. Β. θὰ ὑποχρεωθῶν, ἀπὸ τὴν ἐπίμονη ὄχι φιλικὴ στάση τῆς Ρωσίας νὰ συνάψουν χωριστὲς συμφωνίες εἰρήνης μετὰ τὶς ἄλλοτε ἐχθρικές χώρες.

Διατείνονται πῶς αὐτὸ ὁ Μολότωφ ἀπάντησε ὅτι ὁ κ. Μπέρνς ἦταν πάρα πολὺ ἀπαισιόδοξος καὶ συμφώνησε πῶς ἡ συνεργασία ἔπρεπε νὰ ἀντικαταστήσῃ ἀπὸ δῶ καὶ πέρα τὶς ἀναποδιές τῆς διχόνοιας. Καὶ σύμφωνα μὲν τὴ θεωρία, σχετικὰ μετὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ, ἔγινε γρήγορη πρόοδος σὲ ὅλα τὰ ἀμφισβητούμενα ζητήματα.

Πόση εἶναι ἡ πιθανὴ ἀλήθεια ἢ ἡ ὑπερβολή, σαυτὴ τὴ θεωρία, ποτὲ δὲν θὰ κατορθωθῆ ἀκριβῶς νὰ προσδιοριστεῖ. Δυὸ ἄλλες θεωρίαι ἐπίσης, ἀξιοῦν νὰ γίνουν πιστευτές. Ἡ μιὰ ἀπὸ αὐτὲς ὑποστηρίζει

θε ἔννοια χρόνου, μετὰ τὴν σύλληψη τῆς νεώτερης θεωρίας περὶ τῆς ὕλης, ἢ ὅποια ὠδήγησε στὴ διάσπαση τοῦ ἀτόμου, καὶ ἀφοῦ ἀπομονώθηκε ἀπὸ τὰ ἄλλα τεράστια τεχνικὰ καὶ οἰκονομικὰ συγκροτήματα, ποὺ ὑψώνονται ἐνώπιον τοῦ ἀπὸ Ἀνατολὴ καὶ Δύση, γυρίζεσθῃ σήμερα στὸν ἑαυτὸ του καὶ φιλοσοφεῖ γιὰ τὴ γυμνὴ του ψυχικὴ ὑπαρξη, γιὰ τὴν ἐσώτατη ζωὴ τῆς πνευματικῆς μονάδας ποὺ λέγεται ἀνθρώπος, ὅχι ὅπως καθὼς αὐτὴ συνυφαίνεται μετὰ τὸν ἀντικειμενικὸν κόσμο, ὅποτε ἡ ὑπαρξη φθάνει σὲ κάποια ἀνώτερη εὐδαιμονία τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καθὼς αὐτὴ ἀποκόβεται ἀπὸ τὸν ἀντικειμενικὸν κόσμο, ὅποτε καὶ ἡ ζωὴ τοῦ πνεύματος γίνεται ἀτομικὸ βίωμα, δηλαδή συναίσθημα ἀβέβαιο τραγικῶν ὑπάρξεων, ποὺ οὔτε χῶρο ἔχουν οὔτε γόνιμη χρονικότητα γνωρίζουν.

(Συνεχίζεται)

άπλως, πώς ὁ κ. Μολότωφ χρησιμοποίησε τὴν ἀνατολίτικη μέθοδο τοῦ παζαρεύματος, γυρεύοντας ἀπὸ τὴς Δυτικῆς Δημοκρατίας τὰ περισσότερα, γιὰ νὰ γίνει συγκρατατικότερος ὅσο ἔβλεπε πὼς οὔτε ὁ κ. Μπέρνς, οὔτε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας, δέχονταν νὰ πληρώσουν μιὰ ὑπερογγή τιμὴ γι'αυτὴ τὴ συμφωνία. Ἡ ἄλλη θεωρία ὑποστηρίζει πὼς τὰ γεγονότα στὸ ἔσωτερικὸ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, βαθμιαία δόν συντέλεσαν στὸ νὰ μεταβληθεῖ ἡ ρωσικὴ ἑξωτερικὴ πολιτικὴ καί πὼς τὰ συμφέροντα τῆς ἴδιας τῆς Ρωσίας, ἔκαμαν μιὰ παγκόσμια ὁμόνοια καὶ συνεργασία περισσότερο ἐπιθυμητή.

Πιστεύω πὼς εἶναι δυνατό νὰ ὑποστηριχθεῖ πὼς κάποιες πλατύτερες σκέψεις πιθανόν νὰ βάρυναν στὴς ἀποφάσεις τοῦ κ. Μολότωφ καὶ τῆς Σοβιετικῆς Κυβέρνησης. Καὶ ἀνάμεσα σαυτὲς τὴς σκέψεις μιὰ καθαρότερη ἀντίληψη τῆς πολιτικῆς τῶν Ἐνωμένων Πολιτειῶν πρέπει νὰ καταλογιστεῖ. Ἀφότου ὁ κ. Μολότωφ πῆγε στὴ Νέα Ὑόρκη εἶχε πολλὲς εὐκαιρίες νὰ ζυγιάσει τὴ κοινὴ γνώμη τῆς μεγάλης Ἀμερικανικῆς Δημοκρατίας καὶ νὰ ἀντιληφθεῖ πὼς οἱ ρωσικοὶ φόβοι γιὰ μιὰ ἐπίθεση μὲ ἀτομικὰ ὄπλα ἐναντίον τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἦταν φανταστικοί.

Πιθανόν ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία νὰ ἔχει γιὰ τοῦτο κάποια δικαιολογία γιὰ νὰ φοβᾶται μιὰ ἀτομικὴ ἐπίθεση. Ἄν εἶναι ἔτσι, αὐτὸς ὁ φόβος θὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ἐξηγήσουμε τὴς ἐπιμονὲς ἐκκλήσεις τῆς σοβιετικῆς προπαγάνδας γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, στὴν ἀπόκρουση τῶν ἀνόσιων σχεδίων ποὺ ἀποδίδονται στὸ δυτικὸ κόσμῳ. Ἀφότου ὅμως αὐτὲς οἱ ἐκκλήσεις συνοδεύονταν ἀπὸ ρεύματα ὀνειδισμῶν ἐναντίον τῶν δυτικῶν δημοκρατιῶν καὶ ἀπὸ πεισματάρικη ἀντίσταση στὴς προτάσεις τους γιὰ τὴς συνθηκὲς εἰρήνης, ἡ κοινὴ γνώμη στὴς Ἐνωμένες Πολιτεῖες καὶ στὴ Μ. Βρετανία κατάληξε νὰ ἐρμηνεύει τὴν ρωσικὴ ἔχθρότητα ὡς μιὰ μάσκα, ποὺ πίσω τῆς κρύβονταν ἐπιθετικὰ ρωσικὰ σχέδια ἐναντίον τοῦ δυτικοῦ κόσμου.

Μαυτοὺς τοὺς ὅρους, ἀμοιβαῖος φόβος καὶ ὑποψία κυριαρχοῦσε στὴς σχέσεις μεταξὺ Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ Ἀγγλοσαξῶνων. Καὶ ὁσοδήποτε ἀβάσιμα μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὰ τὰ αἰσθήματα, ἐνισχύονταν ἀπὸ κάθε νέα ἐκδήλωση ἀνταγωνισμοῦ, στὸ Παρίσι, στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ ὅπουδήποτε ἄλλου. Ὑπονόμειαν τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ δυνάμειαν τὴν πεποίθηση πὼς μιὰ σοβαρὴ σύγκρουση μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ

Δύσης δύσκολα θὰ μπορούσε νὰ ἀποφευχθεῖ.

Ὁ κ. Μολότωφ, ποὺ ἡ ὀξύνειά του ὡς πολιτικοῦ εἶναι ἀναμφισβήτητη, στάθηκε χωρὶς ἄλλο ἱκανὸς νὰ μελετήσῃ στὴ Νέα Ὑόρκη τὴν πραγματικὴ κατάσταση τῆς κοινῆς γνώμης στὴς Ἐνωμένες Πολιτεῖες. Εἶχε πιθανόν ἐκεῖ τὴν εὐκαιρία νὰ κατανοήσῃ πὼς ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση δὲν κινδυνεύει νὰ ὑποστῇ ἀτομικὴ ἐπίθεση ἀπὸ κανένα μέρος καὶ πὼς εἰλικρινῆς ἐπιθυμία τῶν δυτικῶν δημοκρατιῶν εἶναι νὰ δημιουργήσῃ συνθηκὲς παγκόσμιας ἀσφάλειας ἐναντίον τοῦ πολέμου, σὲ κάθε ἐκδήλωσή του καὶ μορφή. Γνωρίζοντας τὴν ἐπιείγουσα ἀνάγκη τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως γιὰ εἰρήνη, ὡς ἕναν ἀπαραίτητο ὄρο γιὰ τὴν ἀνάρρωση ἀπὸ τὴς καταστροφῆς τοῦ πολέμου, θὰ ἀντιμετώπισε τοὺς ἀγγλοσαξωνικοὺς φόβους καὶ ὑποψίες ἐναντίον τῆς Σοβ. Ἐνώσεως ὡς ἐξ ἴσου ἀδικαιολόγητους. Γιὰ τοῦτο τείνω νὰ συμπεράνω πὼς νὰ καὶ οἱ μέθοδοι ποὺ μεταχειρίστηκε στὴς διαπραγματεύσεις ὁδήγησαν πολλὰ φορὲς τὰ πράγματα σὲ ὀξύτητα, δὲν μπορεῖ παρά νὰ ἀναγνώρισε τὴν εἰλικρίνεια τῆς βρετανικῆς καὶ ἀμερικανικῆς προσήλωσης γιὰ εἰρήνη καὶ νὰ ἀντικατάστῃ τὴν ἀπὸ πνεῦμα τοῦ ἀνήσυχου ἀνταγωνισμοῦ, μὲ ἕνα πνεῦμα προσπάθειας γιὰ συνεργασία.

Αὐτὴ εἶναι ἡ γενικότερη προσωπικὴ μου ἄποψη γιὰ τὰ γεγονότα. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ δὲν σημαίνει ἀναγκαστικὰ πὼς ὅλες οἱ δυσκολίες καὶ οἱ παρεξηγήσεις θὰ ἐξαφανιστοῦν ἀπὸ δῶ καὶ μπρός. Πάντως γίνεται ἀντιληπτὸ πὼς κάτι κερδήθηκε γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Εἰρήνης στὸ κόσμῳ, μαυτοποῦ συνέβηκε στὴν Νέα Ὑόρκη λίγες βδομάδες πρὶν. Ἀποδείχτηκε πὼς ὅταν οἱ φόβοι καὶ οἱ ὑποψίες ὑποχωροῦν μπρός σὲ ἕνα πνεῦμα συνδιαλλαγῆς καὶ στὴ πίστη σὲ μιὰ ἀμοιβαία εἰλικρίνεια, ἀντὶ γιὰ μιὰ ἀμοιβαία ἐχθρότητα, οἱ πρὸς δυσκολοφταστες ἐπιτεύξεις μποροῦν φιλικὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν. Ἐκτιμώντας τὰ γεγονότα μὲ σύνεση δὲν ἐπιτρέπεται νὰ προχωρήσουμε πρὸς τὸ πρὸς τὴν ἀνάλυση αὐτῆς τῆς δύσκολης γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα περιόδου. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅτι μποροῦμε γενικὰ σήμερα νὰ διαπιστώσουμε, ἀποτελεῖ κάποια ἐλπιδοφόρα ἐγγύηση καὶ μιὰ αἰτία γιὰ νὰ διώξουμε μακριὰ τοὺς τρεχομένους φόβους γιὰ μιὰ ἀναπόφευκτη σύγκρουση ἀνάμεσα στοὺς νικητὲς τοῦ τελευταίου μεγάλου πολέμου.

Διαφορὲς καὶ συμπτώσεις Ἑλληνικῆς καὶ Ἀγγλικῆς στρατηγικῆς

Ὁ περιώνυμος ὀρισμὸς τοῦ Κλάουζεβιτς, ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι συνέχεια τῆς πολιτικῆς μὲ ἄλλα μέσα, παίρνει ὀλοκλήρη τὴ σημασία τους μόνο, ὅταν ἡ στρατηγικὴ μένει διαρκῶς ποτισμένη ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς σκοποὺς. Τὸ ὅτι π.χ. ἡ Βρετανικὴ Διοίκηση ἐπρότεινε νὰ χτυπηθῇ ἡ νότια πλευρὰ τοῦ Γερμανικοῦ ὄχρου ἀπὸ τὰ Βαλκάνια καθὼς καὶ ἀργότερα ἡ πρότασή της νὰ βαδίσουν οἱ συμμαχικὲς στρατιῆς ἐναντίον τοῦ Βερολίνου καὶ διχὲς ἐναντίον τῆς Λειψίας, ἀποδεικνύει πόσο πιστοὶ μὲν οἱ Ἀγγλοὶ στὸ δόγμα τοῦ Κλάουζεβιτς. Τούναντίον ἡ καθαρὰ στρατηγικὴ—ἡ ἐπίδιωξη τῆς ὅσο τὸ δυνατόν ταχύτερης συντριβῆς τῆς κυρίας δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ—ἐπέβαλε τὰ σχέδια τοῦ Ἀϊζενχάουερ. Ὁ πόλεμος τελείωσε λίγο νωρίτερα, ἔγινε οἰκονομία μερικῶν χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ πολεμικῆς προσπάθειας, ἀλλὰ στὴ θέσῃ τοῦ Γερμανικοῦ προβλήματος μῆκε τὸ Ρωσικόν. Ἐνῶ δηλ. Ἀγγλοὶ καὶ Ἀμερικανοὶ ἦσαν σύμφωνοι ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ ἄποψη, εἶχαν δὲ καὶ κοινὴ διοίκηση, δὲν κατάφεραν νὰ μείνουν σύμφωνοι στὴν πολιτικὴν καὶ ἔτσι παρὰ τὴ νίκη τους, παρὰ τὴ βοήθεια ποὺ ἔδωσαν στοὺς Ρώσους, παρ' ὅτι ἔχουν τὸ πλεονέκτημα νὰ μὴ ἐπιδιώκουν καμμιά ἐδαφικὴ ἐπέκταση, παρ' ὅλα αὐτὰ κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὴν εἰρήνη, καὶ μάλιστα καὶ τὴ στοιχειώδη ἡσυχία τους.

Πιστότερα ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς ἐφήρμοσαν τὸν ὀρισμὸ τοῦ Κλάουζεβιτς οἱ Ρώσοι. Αὐτὸ συνέβη, γιὰ τὸ Κομμουνισμὸς ἔχει ἀφομοιώσει στὸν ὑπέρτατο βαθμὸ αὐτὸ ποὺ στὴ στρατηγικὴ ὀνομάζεται «ἀποκλειστικότης τοῦ σκοποῦ». Γιαυτὸ οἱ Ρώσοι, ἀκολουθώντας μιὰ μοναδικὴ ἐνότητα πολιτικῆς, δὲν δίστασαν νὰ δεχθοῦν τὴ μεγαλύτερη ποικιλία μεθόδων ἐνεργείας, κάθε μιὰ ἀπὸ τὴς ὅποιες ἀντιστοιχοῦσε στὸν πολιτικὸ σκοπὸ πολὺ περισσότερο παρὰ στὸν στρατηγικόν. Δὲν δίστασαν νὰ ὑπογράψουν σύμφωνο ἀλληλοβοηθείας μὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ νὰ διανείμουν μαζί τους τὴν Πολωνία ἐπέμειναν κατόπιν νὰ γίνῃ ἡ συμμαχικὴ εἰσβολὴ στὴν Εὐρώπη πολὺ πρὶν οἱ προετοιμασίες τῶν Ἀγγλοσαξῶνων γιὰ τὴν κολοσσιαία αὐτὴ ἐπιχείρηση συμπληρωθοῦν. Αὐτὸ σήμαινε βεβαίως μεγάλη

φθορὰ τῶν Δυτικῶν τῶν Συμμάχων καὶ ἀπομάκρυνση τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ στρατηγικοῦ σκοποῦ «τῆς καταστροφῆς τῆς κυρίας πολεμικῆς δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ», τὴν ἀπομάκρυνση ἐπομένως τοῦ πέρατος τοῦ πολέμου· ἐξυπηρετοῦσε ὅμως τοὺς πολιτικοὺς σκοποὺς τῆς Ρωσίας. Μόλο δὲ ποὺ οἱ Ρώσοι ὠθοῦσαν τοὺς Συμμάχους στὴν ἀνάληψη ἐπιθέσεως πρὶν ἐτοιμασθοῦν, οἱ ἴδιοι ἐφήρμοσαν τὸ ἀντίθετο. Συνέχισαν τὴν ἄμυνα ἕως τὸ ἀκρότατο δυνατό ὄριο, ὑποχωρώντας συνεχῶς ἕως τὴ Μόσχα, γιὰ νὰ λάβουν καιρὸ νὰ συμπληρώσουν τὴς προετοιμασίες τῶν καὶ νὰ μὴ ὑποβληθοῦν σὲ ὑπερβολικὴ φθορὰ κατὰ τὴν ἐπίθεσή τους.

Εἶμαστε κι' ἐμεῖς σύμμαχοι μὲ τοὺς Ἀγγλοὺς, τοὺς Ἀμερικανοὺς καὶ τοὺς Ρώσους· εἶμαστε σύμμαχοι καὶ μὲ τοὺς Σέρβους. Μάλιστα ἡ κλιμακωτὴ αὐτὴ ἀπαρίθμηση τῶν συμμάχων μας δὲν ἔχει μόνο τὴν περιέργη τῆς πλευρᾶς, ἀλλὰ ἀντιπροσωπεύει καὶ πραγματικὰ συμφέροντα. Ποτὲ π. χ. δὲν πρέπει νὰ λησμονῆ κανεὶς, ὅτι ἂν μὲ τὸν ἄμεσο γείτονα του τὸν χωρίζουν μεγάλες διαφορὲς, αὐτὸ συμβαίνει συχνά, γιὰ τὴ μέγιστα εἶναι καὶ τὰ κοινὰ τους συμφέροντα. Κανεὶς δὲν ἐννοεῖ περισσότερο ἀπὸ μᾶς τὴ βαρῦτητα τῶν κοινῶν μας συμφερόντων μὲ τοὺς γειτονικοὺς μας λαοὺς. Κανεὶς ὅμως ἐπίσης δὲν τὴν ἐννοεῖ λιγότερο ἀπὸ αὐτοὺς. Εἶναι πιθανόν, ὅτι ἡ δικὴ μὲς φιλικὴ ψυχολογία ἔχει στὴ βάση της—ἔστω καὶ ὑποσυνείδητα—ὅτι ἐμεῖς οὔτε νὰ σκεφθοῦμε κἄν θὰ ἦταν δυνατόν, ὅτι θὰ καλύψουμε ποτὲ τὰ δικὰ τους ἐδάφη μὲ κατάρκτηση ἢ δημογραφικὰ ἢ μὲ ὅποιονδήποτε ἄλλον τρόπο. Ἐνῶ αὐτοί, οἱ γείτονές μας, διχὲς μόνο τὸ θεωροῦν δυνατό, ἀλλὰ καὶ τόσο εὐκολότερο, ὅσο περισσότερο τὸ ἰδιαιτέρω ἔθνικόν τους αἶσθημα ἀντικαθιστᾶται μὲ τὴ Σλαβικὴ ψυχολογία. Πολλοὶ δὲ ἀπ' αὐτοὺς προχωροῦν περισσότερο καὶ πιστεύουν, ὅτι μᾶς ἔχουν ἤδη καλύψει, ἄλλοι μὲν περιορίζοντες τὰ σύνορα αὐτῆς τῆς καλύψεως ἕως τὸν Ὀλύμπο καὶ τὴν Πίνδο, ἄλλοι δὲ προχωρώντας τα ἕως καὶ τὴν Πελοπόννησο. Ὅπως ὅποτε αὐτὴ τὴ στιγμή—καὶ μὴ χωρίς ὅτου ὀρθοφρονῆσουν κάπως οἱ γείτονές μας—ἡ ἰσχυρότερη κοινότης συμφε-

ρόντων μας συνδέει με τους "Αγγλους. Εφόσον δε έχουν και δικά τους στρατεύματα στα σύνορά μας, εφόσον πολέμησαν πάνω στο δικό μας έδαφος από τα 1940 και μάλιστα με πολλούς τρόπους—που περιέλαβαν και τη δημιουργία και το χτύπημα του ΕΛΑΣ—είναι φυσικό, ότι μας συνδέει κάποια κοινή στρατηγική, όσο και αν φαίνεται αφύσικο να συζητηθεί κανείς για τη στρατηγική στη σημερινή εποχή, που εμείς τουλάχιστο πιστεύουμε, ότι βρίσκονται έξω από κάθε λογική όσοι παρασυρόμενοι από την περιοδική δριμύτητα των άντεγκλήσεων, προβλέπουν επικείμενο τρίτον πόλεμο. "Αν όμως η πιθανότητα ενός πολέμου απομακρύνεται, αυτό οφείλεται μόνο στο ότι οι "Αγγλοαμερικανοί κάνουν κάθε τί, για να πεισθούν οι Ρώσοι ότι δεν είναι διατεθειμένοι να υποχωρήσουν πέραν από μια γραμμή. Η γραμμή αυτή δεν είναι ακόμα ακριβώς ώριμη έχει προ πολλού μεταταθεί δυτικά από τα Βαλκανικά κράτη, καίτοι η καταβρόχθιση των δεν έχει ακόμα τυπικώς αναγνωρισθεί από τους Δυτικούς Συμμάχους. Γίνεται άγρων ακόμη για το καθεστώς της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας, για το Δούναβη και τα Στενά. Ο "Αγγλικός στρατός μένει ακόμα στα σύνορά μας για να δείξει ακριβώς ότι αυτά βρίσκονται πίσω από αυτή τη γραμμή. Και σ' αυτό απαντούν οι Ρώσοι, ότι για κανένα λόγο δεν θα παύσουν να υποστηρίζουν τους φίλους των Βουλγάρους. Αυτό φυσικά είναι μια προσωρινή κατάσταση, θα ήταν παράλογο να δεχθούμε ότι οι "Αγγλικές και Ρωσικές στρατιωτικές δυνάμεις θα παρέμειναν την παραμονή τους στα Βαλκάνια για πολύ καιρό μετά την υπογραφή των συνθηκών της Ειρήνης.

Μετά την αποχώρησή των θα μείνουν αντιμέτωποι εδώ οι "Ελληνικές δυνάμεις προς τις Σερβοβουλγαρικές. Και αν δε ακόμη παραδεχθούμε, ότι ο ΟΗΕ θα έχει αρχίσει έως τότε να λειτουργεί στα ζητήματα της "Ασφαλείας, πάλιν δεν μπορούμε να θεωρηθούμε ασφαλείς.

Χρειάζεται λοιπόν απαραίτητως να δημιουργηθεί μια ισχυρή "Ελληνική πολεμική δύναμη για να κάμη μίαν εισβολή τουλάχιστον επικίνδυνη για κείνους που θα την επιχειρούσαν. Η Βρετανική Κυβέρνηση όμως, που ανέλαβε και ήθικα και τυπικά την ευθύνη του σχηματισμού αυτής της δυνάμεως, δεν κατώρθωσε ακόμη να τη σχηματίσει, ούτε φαίνεται ότι θα έχει συμπληρωθεί το έργο αυτό στο άμεσως προσεχές μέλλον. "Ισχυρή ένδειξη αυτής της απόψεως είναι η βραδύτης, με την οποία μας παραδίδεται το απαραίτητο πο-

λεμικό υλικό. Πολύ όμως ασφαλέστερη ένδειξη είναι η βραδύτης στην αποκατάσταση των απαραίτητων συγκοινωνιακών μέσων, αεροδρομίων κλπ. Είναι όμως και κάτι άλλο γνωστό στους "Αγγλους, ότι η "Ελλάς, και έπειτα από την αποκατάσταση της προπολεμικής της οικονομίας, δεν θάχει τα μέσα να συντηρήσει πολεμικές δυνάμεις ίδιες σε όγκο με τις προπολεμικές, γιατί τα τεχνικά μέσα και η αντίστοιχη δαπάνη (προμηθείας και συντηρήσεως των) σε συνάλλαγμα είναι τώρα πολύ μεγαλύτερη. (Μεγάλο μέρος της δαπάνης αυτής καταβάλλουν τώρα οι "Αγγλοι). Ούτε όμως και στο σημείο αυτό—στην προσαρμογή της οικονομίας μας στις σύγχρονες ανάγκες—παίρνουν την αναγκαία πρωτοβουλία οι "Αγγλοι, μόλο που και στα οικονομικά μας έχουν αναλάβει ευθύνη κατευθύνσεως, αν όχι κηδεμονίας.

Εύλογα λοιπόν προκύπτουν σαβάρες απορίες σχετικά με τη δημιουργία της άμυντικής μας δυνάμεως: θα μας δώσουν οι "Αγγλοι όλα τα απαιτούμενα μέσα; "Εμείς ούτε έχουμε χρήματα να τα αγοράσουμε, ούτε βέβαια και θα μας δώση κανείς δάνειο σήμερα για στρατιωτικές δαπάνες. Είναι έντελως φυσικό, ότι στην σχετική της απόφαση η "Αγγλία δεν θα έπηρεασθη μόνο από το συμφέρον της συμμάχου της "Ελλάδος, αλλά κυρίως από το δικό της συμφέρον. Και η γραμμή που εδώ θα ακολουθηθεί θα καθορισθεί βέβαια από το στρατηγικό σχέδιο επιχειρήσεων σε μελλοντική σύγκρουση. "Όσοδήποτε δε άπιθανη και αν είναι σήμερα μια διεθνής σύγκρουση, τα "Επιτελεία δεν έχουν άλλη βάση για να στηριχθούν για τα σχέδια εξοπλισμών παρά την άπιθανη αυτή πολεμική σύγκρουση.

"Αν τα συμφέροντα της "Αγγλικής στρατηγικής συνέπιπταν απολύτως με τα συμφέροντα της δικής μας στρατηγικής τότε θα μπορούσαμε να είμαστε περισσότερο ήσυχτοι. "Εν τούτοις μόλο που ο τελικός σκοπός συμπίπτει δεν μπορούμε να συναγάγουμε το συμπέρασμα, ότι συμπίπτει και η στρατηγική, όπως απέδειξαμε στην αρχή αναφέροντας τις διαφορές μεταξύ της στρατηγικής έκαστου των μεγάλων συμμάχων στον τελευταίο πόλεμο.

Η "Αγγλική στρατηγική στη Μεσόγειο δεν ήταν ποτέ σταθερή, ούτε στην εποχή του Νέλσονος, ούτε στην πρόσφατη εποχή. Αυτό το γνωρίζουμε έμεις καλύτερα από κάθε άλλον από τα 1920, οτε μας εγκατέλειπαν οι "Αγγλοι μόλις είδαν, ότι δεν μπορούν να έχουν εμπιστοσύνη στην "Ελ-

ληνική πολιτική. Και τότε, όπως και σε παλαιότερες εποχές ή αίτια ήταν ή ίδια: οι "Αγγλοι έχουν μεγαλύτερα συμφέροντα στον Ωκεανό παρά στη Μεσόγειο. Αυτό είναι γνωστό και από τις συζητήσεις που έγιναν στην "Αγγλία με την εγκατάλειψη της "Ελλάδος στα 1920. Η δε στρατηγική που εφαρμόστηκε στο 1940 εξηγήθηκε στη Βουλή των Κοινοτήτων από τον Τσώρτσιλ. "Αποσπάστηκε εδώ μια στρατιωτική δύναμη, κύριος σκοπός της οποίας ήταν να ενθαρρύνει τους Βαλκανικούς λαούς να πολεμήσουν κατά της Γερμανίας. Διεκινδύνευσαν οι "Αγγλοι τη δύναμη αυτή, όπως διεκινδύνευσαν και το άποβατικό σώμα στη Γαλλία προηγουμένως.

Και στις δυο όμως αυτές περιπτώσεις έχασαν όλο το υλικό τους. Και επειδή βέβαια και τώρα οι "Αγγλοι εντάσσουν την "Ελλάδα στο γενικό τους σχέδιο είναι φυσικό να είναι πρόθυμοι να συσσωρεύσουν εδώ υλικό—"Ελληνικό ή "Αγγλικό—αν πρόκειται να το χάσουν με την πρώτη κρούση. "Αν η άποψη αυτή επικρατήσει, αν δηλαδή η "Ελλάς θεωρηθεί ως ένα προχωρημένο σημείο του μετώπου, που στερείται βάθους, έχουμε εδώ την πρώτη μας διαφορά προς τη Βρετανική στρατηγική.

**

Κάθε πρόβλεψη για τις στρατηγικές απόψεις πάνω στις οποίες θα στηριχθούν ένδεχόμενες μελλοντικές πολεμικές επιχειρήσεις είναι πολύ παρακινδυνευμένη. "Όσο περνάει ο καιρός και αναπτύσσεται περισσότερο η τεχνική τόσο λιγότερο πρέπει να επηρεάζεται η κρίση μας από όσα ίσχυσαν έως τώρα. "Όσον καιρό όμως βρισκόμαστε ακόμα κοντά στον τελευταίο πόλεμο, οι απόψεις που έπεκράτησαν σ' αυτόν είναι φυσικό να έχουν ακόμα κάποια αξία, μόλο που η ατομική βόμβα ανέτρεψε πολλές από αυτές.

Και στους δυο τελευταίους πολέμους παρατηρούμε το ίδιο γεγονός: ο πόλεμος αρχίζει στο δυτικό μέτωπο και άμεσως κατόπιν αναφάνεται η έστία της "Ανατολικής Μεσογείου. Η Μέση "Ανατολή έχει τη σπουδαιότητα της διαβάσεως προς τις "Ινδίες, προς τον Περσικό Κόλπο και προς την Αίγυπτο. Για να φθάσει όμως ο έχθρος στη Μέση "Ανατολή, πρέπει να περάσει κάπου τη γραμμή "Ελλάς—Τουρκία Περσία. Η "Ανατολική Μεσόγειος, όπως τώρα άργα άργα διαμορφώνεται κάτω από την πίεση του Σλαβικού όγκου, επεκτείνει τη γραμμή της άμυνας της έως και την "Ιταλία. Η πτώση της "Ελλάδος σημαίνει διάσπαση αυτής της "γραμμής και

επομένως ελάττωση της δυνάμεως αντίστασης της "Ιταλίας πολύ δε περισσότερο της Τουρκίας. Η τελευταία αυτή αν πέσει ή "Ελλάς θα βρεθεί περικυκλωμένη από όλες τις πλευρές εκτός από τη Νοτιοανατολική. "Εχθρική κατοχή της Πελοποννήσου θα κάνει αδύνατη κάθε ένισχυση της Τουρκίας από τη Μεσόγειο, και θα είναι συγχρόνως και μια άμεση άπειλη αεροπορικής δράσεως ή και αεροπορικών μεταφορών στρατιωτικών δυνάμεων στην απέναντι ακτή της "Αφρικής. Δεν υπάρχει λοιπόν αμφιβολία, ότι, αν θα ήταν δυνατό, θα ένοιχτε το ή άμυνα της "Ελλάδος, ούτε και θα ήταν άλλωστε ή πτώση της τόσο εύκολη, όσο φάνηκε στον τελευταίο πόλεμο, αν οι σύμμαχοί της σε ένδεχόμενη νέα σύγκρουση έχουν απόλυτη ή σημαντική υπεροχή αεροπορικής δυνάμεως, που τότε έλειψε έντελως.

"Εγκαιρη διάθεση ένισχύσεων και μεταφορά των στην "Ελλάδα δεν φαίνεται μόλα ταύτα εύκολη. Γιατί, όπως και στους τελευταίους πολέμους, ή πρώτη ανάγκη που θα απορροφήσει τις έτοιμες δυνάμεις, θα είναι και τώρα το δυτικό μέτωπο για την προστασία του μητροπολιτικού εδάφους στην "Αγγλία. Και αν όμως υπάρχει διαθέσιμη δύναμη για τη Μέση "Ανατολή, θα προτιμηθεί ή ένισχυση της Τουρκίας, ή οποία βρίσκεται πλησιέστερα στα άπειλούμενα σημεία.

"Υπάρχει και ένα άλλο στοιχείο που ένισχύει την άποψη ότι δεν θα γίνη δυνατή ή άμεση παροχή βοήθειας στην "Ελλάδα. Το στοιχείο αυτό προέρχεται από τη ριζική μεταβολή της δυναμικής Ισορροπίας στην Εύρώπη μετά την έκθλιψη της Γερμανίας. Στον τελευταίο πόλεμο ή κατάληψη δλόκληρης της Εύρώπης από τους Γερμανούς δεν μπορούσε να είναι αποφασιστική για την έκβαση του πολέμου, γιατί οι "Δυτικές δυνάμεις αποβιβαζόμενες στην Εύρώπη θα εύρισκαν βοηθούς τις Ρωσικές δυνάμεις.

"Αν όμως τώρα ή Ρωσία καταλάβει δλόκληρη την Εύρώπη, κάθε εκ των υστέρων ένέργεια θα συναντήσει πολλές δυσχέρειες. Το πιθανότερο λοιπόν είναι, ότι τόσο οι Ρώσοι, όσο και οι "Αγγλοσάξωνες, θα διαθέσουν—μόλις μπορέσουν—όλα των τα μέσα στη διαμφισβήτηση της Κεντρικής και της Δυτικής Εύρώπης και θα παραμελήσουν τα δευτερεύοντα θέατρα του πολέμου. Ουδέ άποκλείεται ότι έπειτα από λίγα χρόνια το κέντρο βάρους της έπεκτατικής προσπάθειας θα μεταταθεί σε άνατολικότερα τμήματα της Εύρασιατικής "Ηπείρου.

"Όπως και αν έχη ή αλήθεια πάνω σ' αυτές τις γενικότητες, ένα συμπέρασμα

Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ

ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΟΥ ΠΡΟΣΙΔΙΑΖΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*

Ειδικές υπηρεσίες, πολιτελέστατες σε προσωπικό, έντελως κρατικές, συνέλεξαν όλα τα στοιχεία, εξέλιξη της οικονομίας, ανάγκες, μέσα παραγωγής... και απέφασαν τελειστικά οι δε οργανώσεις και τα μέλη των δέν είχαν παρά να εφαρμόσουν αυτές τις αποφάσεις. Τα καρτέλ διατηρήθηκαν, άλλα υποχρεωτικά και άλλα έκουσιως. Οι ιδιώτες ιδιοκτήτες ή διευθυντές των επιχειρήσεων έμειναν τυπικά στο ρόλο της εϋθύνης που είχαν πρίν. Το γενικό πνεύμα που κατώρθωσε να έμφυση ο Χίτλερ είχε για αποτέλεσμα να προσπαθήσει ο καθένας απ' αυτούς να έντεινι την παραγωγή περιοριζόμενος πρόθυμα στην ωφέλεια που του επέτρεπε το Κράτος. Για να κατορθωθεί όμως αυτό έγινε απραίτητη μια μεταβολή, που δέν πρέπει να διαφεύγει ύλους εκείνους, οι όποιοι έχουν ταχθί ύπερ της διευθυνομένης οικονομίας: το πρώτο είναι ή σιδηρά πειθαρχία, στην οποία ο Γερμανικός λαός φάνηκε πρόθυμος έκ φύσεως και έκ παρα-

(* Συνέχεια από τό τεύχος άρ. 28)

δόσεως. Είναι αυτό μια προϋπόθεση που δέν μπορούμε να θεωρήσουμε ως δεδομένη και για άλλους λαούς, ασφαλώς δε όχι για τον δικόν μας. Το δεύτερο είναι ένα είδος σοσιαλισμού στη διεύθυνση των επιχειρήσεων. Ο νόμος του Οργανισμού της Έργασίας του 1934 όρίζει ότι «ο ιδιοκτήτης της Έπιχειρήσεως, οι εργάτες και οι υπάλληλοι όφειλουν να συνεργάζονται στην πραγματοποίηση του κοινού σκοπού κλ...». Για να πραγματοποιηθί αυτό έκλεγόντανε εργάτες έμπιστοσύνης οι όποιοι αποτελούσαν με τον άρχηγό της έπιχειρήσεως το Συμβούλιο Έμπιστοσύνης της Έπιχειρήσεως. Το συμβούλιο αυτό συζητούσε για την οργάνωση της Έπιχειρήσεως, την αύξηση της απόδόσεως, τη βελτίωση των όρων έργασίας,.... Ιδιοκτήτες, διευθυντές, εργάτες, όλοι αυτοί έθεωρούντο μια Κοινότητα. Τους εργάτες έμπιστοσύνης εξέλεγε το προσωπικό από έναν κατάλογο, ό όποιος στην πραγματικότητα καταρτιζόταν από τό κόμμα, όπως και στη Ρωσία. Τα καθήκοντα

ασφαλές δύναται να συναχθί: «Ότι, καιτοι ή τύχη της Ελλάδος σε ένδεχόμενη νέα σύγκρουση θα έξαρτηθί από την τελική έκβαση των πολεμικών έπιχειρήσεων των Άγγλοσαξόνων, δέν θα ταυτισθί όμως ούτε πολιτικά, ούτε στρατιωτικά, με την τύχη εκείνων. Η δική μας στρατηγική έπηρεάζεται και από την επιδίωξη των δικών μας πολιτικών σκοπών και όχι αποκλειστικά από την τελική έκβαση του πολέμου. Έπομένως—και αυτό είναι που πρακτικά και σε μέγιστο μάλιστα βαθμό μας ένδιαφέρει—δέν επιτρέπεται να έπαφεθούμε στο Άγγλικό μόνο ένδιαφέρον για την Ελλάδα, όπως είμαστε αναγκασμένοι να κάνουμε σήμερα. Για μας είναι απαραίτητο να αποκτήσουμε πολεμική δύναμη που να ανταποκρίνεται στις τοπικές μας ανάγκες στη Βαλκανική. Πρέπει επί πλέον να αποκτήσουμε μια άμυντική γραμμή πίσω από την όποιαν να έχουμε τον καιρό να σκεφθούμε για τη συνέχεια που θα δώσουμε στην πολιτική μας, συνέχεια που από τώρα δέν μπορούμε να προεικασουμε. Και πρέπει επί πλέον έμεις να αναλάβουμε όση πρωτοβουλία μας άνηκει, για τον συντονισμό των άμυντικών προσπάθειών των γειτονικών μας κρατών,

όσων τά συμφέροντα συμπίπτουν με τά δικά μας.

Αυτή τη στιγμή, από τη στρατηγική άποψη, ή χώρα μας αποτελεί ένα προχωρημένο σημείο του Άγγλοσαξωνικού μετώπου και οι Άγγλοσαξωνικές χώρες πάλι αποτελούν μια γραμμή υποχωρήσεως για μας, γραμμή—είναι αλήθεια πολύ στενή και γεμάτη έμπόδια. Βρισκόμαστε στην κατάσταση αυτή όχι από δική μας πρωτοβουλία, αλλά από την έπιθετικότητα των γειτόνων μας. Ο τελευταίος πόλεμος ύπήρξε για μας πολύ καταστρεπτικότερος παρά για όλες τις άλλες χώρες, νικήτριες και ήττημένες. Το ίδιο αποτέλεσμα είχε για μας και ό προηγούμενος πόλεμος, άν και από διάφορες αίτιες. Κάθε προσπάθεια λοιπόν πρέπει να καταβληθί από μας για να έδραιώσουμε φιλικές σχέσεις με τους γειτόνές μας. Έπειδή όμως είναι πιθανόν άν όχι βέβαιον, ότι οι βόρειοί μας γείτονες δέν θα δεχθούν τη φιλία μας και στο μέλλον όπως και στο παρελθόν, είμαστε υποχρεωμένοι να άντιμετωπίσουμε την πίεση στα βαρεία μας σύνορα όχι μόνο σε συνάρτηση, αλλά και άνεξάρτητα από τις απαιτήσεις της στρατηγικής των διεθνών συνασπισμών.

Ιανουάριος

249

του κάθε μέλους της Κοινότητας Έπιχειρήσεως ήταν καθορισμένα από τό νόμο και ή παράβαση των έθεωρείτο παράβαση τιμής και του κοινωνικού νόμου. Κανείς φυσικά δέν μπορούσε να σκεφθί για άπεργία ή για αυθαίρετη απόλυση προσωπικού.

Ένα άλλο σημείο που ένδιαφέρει σχετικά με την εξέταση της έφαρμογής σε έμας διευθυνομένης οικονομίας είναι τό ζήτημα του συναλλάγματος. Η εξέλιξη του έλέγχου πάνω στο συναλλάγμα απέδειξε, ότι για να είναι ο έλεγχος αυτός αποτελεσματικός είναι απραίτητος ο έλεγχος όλόκληρης της οικονομίας. Και ότι άν επέτυχε ο έλεγχος του συναλλάγματος στη Γερμανία—σημαντικός όρος σταθεροποίησης της συναλλαγματικής αξίας και της αγοραστικής δυνάμεως του έθνικού νομίσματος—αυτό όφειλόταν στο ότι ο έλεγχος της οικονομίας ήταν ολοκληρωτικός. Και πάλι χρειάστηκαν δροκόντιοι νόμοι. «Τιμωρείται με την ποινή του θανάτου», όριζε ο νόμος του Δεκεμβρίου 1936, «όποιος συνειδητά ή όχι... έξαγάγη κεφάλαια στο έξωτερικό παραβαίνοντας τις νόμιμες διατάξεις». Μ' όλα αυτά ή έφαρμογή των μέτρων για τό συναλλάγμα δέν ύπήρξε καθόλου εύκολη. Χρειάσθηκε να έκδοθί ένα πλήθος νόμων, διαταγμάτων, διαταγών, έγκυκλίων αποφάσεων,.... των όποιων ή σκοτεινότητα και οι αντιφάσεις ήταν τόσες, ώστε ή μελέτη των πήρε τό επίθετο «άπόκρυφη έπιστήμη». Ουσιαστικά ή διατήρηση της ισοτιμίας του μάρκου όφείλεται στο ότι ή Γερμανία, όταν δέν μπορούσε να έξαγη στις διεθνείς τιμές, έξηγε με πρίμ ή με τιμές σε είδικά μάρκα που στην πραγματικότητα σήμαιναν υποτίμηση του μάρκου. Το μυστικό λοιπόν είναι, ότι ή Γερμανία αύξήσασα την παραγωγή σε μεγάλη κλίμακα μπορούσε να Ικανοποιή και τό μέρος εκείνο του πληθυσμού της, που εργαζόταν στην πολεμική παραγωγή και τους προμηθευτές του έξωτερικού.

Τη διατήρηση των τιμών σε σταθερό επίπεδο την έκαμε δυνατή ή έντικοσοσιαλιστική Γερμανία έπεμβαίνοντας στην αγοραστική δύναμη τόσο των πλουσίων όσο και των μισθωτών και καθορίζοντας τό ποσό της κατ' άτομο διανομής για τά είδη που δέν ύπήρχαν σε άρκετή ποσότητα.

Η χρηματοδότηση όλης αυτής της γιγαντιαίας προσπάθειας, που απέβλεπε συγχρόνως στην αύξηση των άγαθών καταναλώσεως και την προετοιμασία του πολέμου, στηρίχθηκε στην αύξηση των φόρων σχετικά με τό εισόδημα, στην αύξηση

του έθνικού εισοδήματος και σε μια άτελείωτη ποικιλία «συνδυασμών», που πήραν διάφορα όνόματα π. χ. «προπληρωμή φόρων, δικαίωμα στη σιδηρά άποταμίευση» κλπ., που πραγματικά όμως δέν ήταν τίποτε άλλο, παρά συνεχής έσωτερικός δανεισμός. Πολλές βιομηχανίες έφθασαν να έχουν στο παθητικό τους πραγματικά χρέη, ενώ τό ενεργητικό τους αποτελούσαν κρατικά χρεώγραφα χωρίς καμιά πραγματική αξία. Ο έφευρέτης και ρυθμιστής όλων αυτών των «συνδυασμών» δόκτωρ Σάχτ, έφθασε τό όριο της έφευρετικότητας του και παραιτήθηκε, τελικά δε χρειάστηκε να μη ή Κεντρική Τράπεζα κάτω από τις άμεσες διαταγές του ίδιου του Χίτλερ.

**

Ποιά ήταν τά αποτελέσματα της διευθυνομένης οικονομίας στις δύο περιπτώσεις που αναφέραμε;

Στις Η. Π. Α. ο αριθμός των άνέργων έλαττώθηκε, αλλά ο ρυθμός της έλαττώσεως αυτής ύπήρξε βραδύτερος παρά σε όλες τις άλλες χώρες, που είχαν προσβληθί από την κρίση του 1929. Η παραγωγή, έπίσης των Η.Π.Α έμεινε έως πρίν από τον πόλεμο κάτω από τό επίπεδο του 1929, ενώ στις άλλες χώρες την έφθασε και την προσπέρασε σημαντικά. Διάφορα, ίσως τυχαία, γεγονότα συνετέλεσαν ώστε ή παραγωγή να φθάσει στο άνωτάτο της επίπεδο λίγο μετά την άκώρωση του Νιού Ντιλ από τό Άνώτατο Δικαστήριο. Η άρρυθμία της παραγωγής από τά άλληλοσυγκρούμενα μέτρα έφθασε συχνά σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μείνη περιώνυμο ένα σχόλιο σχετικό με τον περιορισμό των καλλιεργειών και της παραγωγής γενικά, για να ύψωθούν οι τιμές: «Άγόρασε 130 στρέμματα για να έγκαταστήσης χοιροτροφείο. Υπόγραψε κατόπιν ένα συμβόλαιο με την Κυβέρνηση ότι δέν θα τό έγκαταστήσης και θα πάρης άρκετή έπιχορήγηση ώστε να ζής χωρίς να εργαζεσαι». Δέν πρέπει έπίσης να λησμονηται ότι ή διευθυνομένη οικονομία του Ρούζβελτ στοίχισε στις Η. Π. Α. τεράστια αύξηση του Δημοσίου χρέους.

Στην περίπτωση της Γερμανίας κατωρθώθηκε να σταματήσει ή άνεργία. Είναι όμως άγνωστο, άν τό τίμημα που κατέβαλε ο Γερμαν. λαός, δεχθείς να ύποδουλωθί έντελως—χάριν, άλλων σκοπών—στην κεντρική οικονομική διοίκηση, θα βρεθί άλλος λαός πρόθυμος να τό δεχθί σε συνήθεις περιστάσεις. Είναι έπίσης άγνωστο που θα κατέληγε τό σύστημα αυτό, άν δέν γινόταν πόλεμος. Έίχε φθάσει ή

THOMAS ATHEM

ΝΕΑ ΜΟΡΦΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

“Όσοι είχαν γελαστεί πιστεύοντας πως κάθε ανταγωνισμός από τις Μεγάλες Δυνάμεις για τα Βαλκάνια σταμάτησε για πάντα με τη διαγραφή της Γερμανίας και της Ιταλίας από αυτή την περιοχή, βέβαια και όριστικά θα πείστηκαν για το αντίθετο, όταν είδαν στη Διάσκεψη του Παρισιού, να επιτρέπεται στους Βουλγάρους να ανεβαίνουν στο βήμα και να εκθέτουν τις απόψεις τους. Ποτέ η νέα άφραση άμαρτιών στα Βαλκάνια, που σε πολλούς φάνηκε σαν μια άφραση άμαρτιών για τον Πανσλαβισμό—δεν τονίστηκε εντονότερα, ποτέ οι νέες πολιτικές υποτέλειες δεν εκδηλώθηκαν πιο καθαρά. Συνεχίζοντας την έντονη επίθεση κατά της Ελλάδας, που έκαμε σε μια προηγούμενη συζήτηση, σχετικά με την Αλβανία, ο αντιπρόσωπος της Γιουγκοσλαβίας, όταν κατηγορήσε όλα τα ελληνικά καθεστώτα πως είχαν ένα «κοινό χαρακτηριστικό» το να υποδαυλίζουν τους πολέμους, στη Βαλκα-

δη σε αδιέξοδο στην αρχή του πολέμου, Η λειτουργία του ήταν από τις πλέον πολύπλοκες. Χρειάστηκε π. χ. να μπούν σε κυκλοφορία δεκαπέντε διτάφορα είδη μπλοκαρισμένων μάρκων. Και στην περίπτωση της Γερμανίας—όπως και στις ΗΠΑ—το δημόσιο χρέος αύξηθηκε σε μεγάλο βαθμό.

Μπορεί να εφαρμοσθή στην Ελλάδα το σύστημα της διευθυνομένης οικονομίας; Η πείρα των άλλων και η δική μας καθώς και η θεωρητική εξέταση του ζητήματος δίνουν αρνητική απάντηση. “Αν π. χ. δεχθούμε, ότι η αύξηση του Δημοσίου χρέους, μεγάλες δηλαδή κρατικές δαπάνες, είναι ένα στοιχείο συνυφασμένο με τη διευθυνομένη οικονομία, τότε η γνωστή αδυναμία της χώρας μας να συνάψη εσωτερικό δάνειο αρκεί να προκαθορίσει το ανεφάρμοστο αυτό του συστήματος εδώ. Η αδυναμία μας επίσης να θέσουμε κάτω από έλεγχο τη γεωργική μας παραγωγή, ή οποια άπεδείχθη το καλοκαίρι του 1945, είναι ένα άλλο προκαθοριστικό στοιχείο της άποτυχίας της διευθυνομ. οικονομίας στη χώρα μας.

Η διευθυνομένη οικονομία εφαρμόζεται τόσο ευκολότερα, όσο περισσότερο ή εσωτερική οικονομία είναι ατάρκτης,

νική χερσόνησο, οι αντιπρόσωποι της Πολωνίας και της Ουκρανίας, πίσω από την ούρα της Ρωσίας, υποστήριξαν την Βουλγαρική απαίτηση για διέξοδο στο Αιγαίο, ένισχυόμενοι από τα χειροκροτήματα των αντιπροσωπειών που συνήθως ψήφισαν με το μέρος των Σοβιέτ. Αντίθετα, η ελληνική άποψη, ένισχύθηκε θερμά από τις αντιπροσωπείες των δυτικοευρωπαϊκών κρατών.

Χωρίς άμφιβολία κανένας δάν μπορεί να άρνηθεί πως σήμερα στα Βαλκάνια θάφισταται μια επικίνδυνη κατάσταση. Θά ήταν άπλοϊκό και περιττό να υποστηρίξει κανένας, όπως παρατήρησε και ο κ. Χ. Νίκολσον, πως το Αιγαίο δέν έγινε μια περιοχή σοβαρού στρατηγικού ανταγωνισμού μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Ο πόλεμος των νευρών, που οι Σλάβοι σάθησαν Ικανοί να κινήσουν έναντιον της Ελλάδας και της Τουρκίας, βασίζεται λοιπόν σε άνησυχαστικές πραγματικότητες. Και

γιατί δυσκολότερα μπορεί κανείς να επιβληθή στο έξωτερικό έμπόριο. Στην περίπτωση των ΗΠΑ και της Γερμανίας το μέρος της εθνικής οικονομίας που στηρίζεται στο έξωτερικό έμπόριο είναι ελάχιστο σχετικά με την εσωτερική παραγωγή. Το αντίθετο συμβαίνει στη δική μας περίπτωση, όπου οι εισαγωγές μας από το έξωτερικό αντιπροσωπεύουν συχνά το ένα τέταρτο των άπαιτουμένων στην εθνική μας οικονομία ειδών.

—Ο έλεγχος της διευθυνομένης οικονομίας και στη βιομηχανική άκμή παραγωγή είναι τόσο δύσκολος στη δική μας περίπτωση όσο μάς άποδεικνύει η πείρα άκριβώς σήμερα, όποτε τα βιομηχανικά είδη έχουν διπλό τιμάριθμο από τα άγροτικά, μόλο που οι τιμές των πρώτων ύλων και των ήμερομισθίων βρίσκονται στο μισό ύψος τιμαρίθμου.

—Η διευθυνομένη οικονομία άπαιτεί την άπαλλαγή της οικονομίας από την κυριαρχία του χρυσού. Η πείρα όμως μάς άπέδειξε πόσο δύσκολο είναι αυτό για μάς. Αυτό έχει μίαν αίτια στο ότι η οικονομία μας είναι μικρή και εύθραυστη, ώστε όποιος έχει σημαντικά κεφάλαια διατάζει να τα συνδέσει με το εθνικό νόμισμα.

(Συνεχίζεται)

έπειδή η Μ. Βρετανία και Αμερική, ή δέν είναι διατεθειμένες να μεταβάλουν τα Βαλκάνια σε πυριτιδαποθήκη, είδαμε την άπόρριψη των Έλληνικών αξιώσεων για τη διαρρύθμιση της μεθορίου με τη Βουλγαρία, ένω, συγχρόνως, τά έξη κράτη του Σοβιετικού μπλόκ, κατανικούσαν επίσης την Ελλάδα, στο Παρίσι, στο βορειοηπειρωτικό ζήτημα.

Σε μια συγκινητική διαδήλωση, στην Αθήνα, που έγινε πριν από τη ψηφοφορία της Όλομέλειας στο Παρίσι, άκούστηκαν, για πρώτη φορά μέσα σε 120 χρόνια, τέτιες κραυγές, όπως: «Ντροπή για τους Άγγλους» και «Μας προδώσατε». Δύσκολα μπορεί να περιμένει κανείς πως οι έχέφρονες Έλληνες θά άποδεχτούν το έπιχείρημα του Προσβευτή των Ε. Π. στο Παρίσι, κ. J. Caffery, πως «ή σταθερότερη ασφάλεια θά θεμελιωθεί, όχι τόσο στις έδαφικές μεταβολές, όσο στις ευρύτερες δυνάμεις των Ένωμένων Έθνών».

Στη Διάσκεψη του Παρισιού, ο Άγγλος αντιπρόσωπος κ. Αλεξάντερ, σημείωσε μια μεγάλη έπιτυχία, όταν, υποστηρίζοντας τις Έλληνικές αξιώσεις, ξαναθύμισε στους συνέδρους πως ή Ελλάδα δέχτηκε τη βουλγαρική εισβολή, τρεις φορές μέσα σε 30 χρόνια και πως είχε το ίδιο δικαίωμα να εξασφαλιστεί από έπιθέσεις στο μέλλον, όσο ή Γαλλία και ή Ρωσία έχουν, στη περίπτωση της Γερμανίας. Έτσι, είναι παράξενο, γιατί τά ελληνοβουλγαρικά σύνορα πρέπει να παραμείνουν όπου βρίσκονταν το 1941 και όχι λιγότερο παράξενο είναι ή άμερικανική είσήγηση, του να πληρώσει ή Βουλγαρία στη Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα 125.000.000 δολ. για άποζημιώσεις, ένω, μόνον οι Έλληνικές άπώλειες και ζημιές, που άφείλονται σε Βουλγάρους, ύπολογίζονται σε 1.000.000.000.

Η Ελλάδα καταγορήθηκε από τους Σλάβους πως διατηρεί στη Μακεδονία «μια κατάσταση τρομοκρατίας» και αυτό βέβαια έγινε με το φανερό σκοπό να υποστηριχτούν οι έμπνεόμενες από τους Κομμουνιστές μηχανορραφίες για μια «αυτόνομη Μακεδονία», μέσα στα πλαίσια του γιουγκοσλαβικού κράτους, ένω τά γεγονότα, που μπορούμε τουλάχιστο να δεχθούμε, δείχνουν πως μόνο τά Έλληνικά συνοριακά φυλάκια και οι Έλληνες υπάλληλοι, γίνονται άντικείμενα δολοφονικών έπιθέσεων στις όποιες πολυάριθμοι δήμαρχοι και πρόεδροι κοινοτήτων έχασαν τη ζωή τους, από τά χέρια αυτών των αυτονομιστών κομιτατζήδων. Στις τελευταίες σοβαρές συμποκτικές έπιθέσεις Έλλάδα με τις κομμουνιστικές συμμορίες

που άριθμοσαν σχεδόν 1500 μέλη, ή Έλληνική Κυβέρνηση πορίστηκε πειστικές άποδείξεις πως όπλα και έφόδια για τους άντάρτες, στέλνονται από τη Βουλγαρία και τη Γιουγκοσλαβία, ένω, από το Σεπτέμβρη κιάως μια άνεξάρτητη άποψη για το ζήτημα των συνοριακών έπείσοδιων, άκούγονταν με ένα τηλεγράφημα σταλμένο στο Μάντζεστερ Γκουάρτιαν από τον άναποκριτή του στη Θεσσαλονίκη: «Εδώ, στην πρωτεύουσα της Μακεδονίας, τηλεγραφούσε, υπάρχουν άρκετές άποδείξεις για να δικαιολογήσουν μια διεθνή έρευνα στο στρατηγείο της μακεδονικής άυτονομιστικής κίνησης, στα Σκόπια της Γιουγκοσλαβίας, όπου όλες οι ταραχές άρχισαν.»

Prima facie, οι κατηγορίες έναντιον της Ελλάδας άνήκουν μόνο στο βασίλειο της φάρσας. Και όταν το ζήτημα ήρθε για πρώτη φορά στο Συμβούλιο Ασφαλείας και ή Ρωσία πρόβαλε το veto, μη έπιτρέποντας έτσι την πραγματοποίηση της άμερικανικής έπιθυμίας για μια διεθνή έρευνα, ο αντιπρόσωπος των Ένωμένων Πολιτειών κ. Χ. Τζόνσον, άποκρούοντας τις κατηγορίες του κ. Μανουήλσκι, εξέφρασε τά αισθήματα όλου του μη σλαβικού κόσμου, όταν έλεγε: «Μας ζητούν να πιστέψουμε πως ή Ελλάδα, ένα μικρό κράτος που έρημώθηκε από τον πόλεμο και που ακόμα σήμερα λιμοκτονεί, προετοιμάζεται για πόλεμο έναντι των γειτόνων της, που είναι πέντε φορές δυνατότεροι. Τέτια λεγόμενα είναι άπολύτως έξω από τη σφαίρα του πιστευτού». Πάντως ή άλήθεια σχετικά με το ζήτημα αυτό, είναι πως οι ένισχυόμενες από τη Ρωσία βουλγαρικές αξιώσεις για «μια διέξοδο στο Αιγαίο», που θά περιλάβει το λιμάνι του Δεδέαγατς, ή της Καβάλλας—και που θεωρούνται από τους έπίσημους, βρετανικούς κύκλους ως ίταμές—δέν μπορούν να άποχωριστούν από τις αξιώσεις του Κρεμλίνου για την άναθεώρηση της συμφωνίας του Μοντρέ και πρέπει να εξεταστούν σε συνδυασμό μαυτές, που πρόκειται να δώσουν στη Ρωσία την κυριαρχική μερίδα στον έλεγχο των Δαρδανελίων. Η Ρωσία, που έχει κιάως έντονα εκδηλώσει την έπιθυμία της να ναυπηγήσει ένα Κόκκινο Ναυτικό άνάλογο με το Στρατό της, διεκδικεί την πατροπαράδοτη βρετανική ύπεροχη στη Μεσόγειο. Έτσι, με τά λιμάνια της Γεργόστης και του Δεδέαγατς από το ένα μέρος, θά άποκτήσει διέξοδο σαυτή την εσωτερική θάλασσα, ένω από το άλλο, ο έλεγχος των Δαρδανελίων, για τον όποιον θά χρειαστούν βάσεις στο τουρκικό έδαφος, θά

έξασφαλίσει την «πίσω πόρτα» της Ρωσίας και θα εμποδίσει το πέρασμα έχθρικών πολεμικών στη Μαύρη Θάλασσα.

Εκείνο που η Τσαρική Ρωσία επιθυμούσε, αλλά δεν πέτυχε να κατορθώσει, ο αποκλεισμός δηλ. της Μ. Βρετανίας από τα Βαλκάνια, σθεναρά επιχειρείται σήμερα από τη Σοβιετική Ένωση, με μια σλαβική παγίωση αυτή την περιοχή. Για σχετικά παρόμοιους λόγους, για το πετρέλαιο και τις συγκοινωνιακές αρτηρίες στην Έγγυς και τη Μέση Ανατολή, η Μ. Βρετανία και οι Ένωμένες Πολιτείες ενδιαφέρονται και οι δύο σοβαρά για την ανεξαρτησία της Τουρκίας και της Ελλάδας. Οι Τούρκοι από μέρους τους δίκαια συμπεράναν πως η παραχώρηση στη Ρωσία βάσεων στα Δαρδανέλλια θα σήμανει το τέλος της εδαφικής τους ακεραιότητας και της κυριαρχίας ανεξαρτησίας τους. Και πως οι Τούρκοι θα πολεμήσουν είναι ολοφάνερο· ο Στρατός τους παράμεινε κινήτοπιημένος ύστερα από το τέλος του πολέμου κι' αυτό τους στοιχίζει το μισό από το εθνικό τους εισόδημα. Οι φόβοι όμως της Μόσχας είναι τόσο σοβαροί, ώστε οι Ρώσοι πιστεύουν πως όσο δεν κυριαρχήσουν στην Τουρκία, η Μεγάλη Βρετανία και η Αμερική, σε περίπτωση πολέμου, θα χρησιμοποιήσουν τα Δαρδανέλλια για να μπουρ στη Μαύρη Θάλασσα με πολύ μεγαλύτερους στόλους, χρησιμοποιώντας τις βόρειες ακτές της Τουρκίας ως βάσεις, για έναέρειες και αμφίβιες επιθέσεις, στη περιοχή εκείνη της Σοβιετικής Ένωσης που θεωρείτο το μαλακό υπογάστριό της. Και απ' αυτή την άποψη είναι εύκολο να καταλάβει κανείς πόσο ευέξαπτοι είναι οι Ρώσοι για τις ελληνικές εξελίξεις.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη του Neuilly ή Ελλάδα επανειλημμένα πρότεινε στη Βουλγαρία, τόσο της εποχής του Σταμπολσκου, όσο και των διαδόχων του, μια πλήρη έμπορική διέξοδο στο Αιγαίο, με την αλγίδα της Κ. Τ. Ε. Η Βουλγαρία όμως αρνήθηκε να τη δεχτεί, γυρεύοντας μια «εδαφική» διέξοδο, που καθαρά σημαίνει μια αξίωση για τη Δυτική Θράκη. Είναι γνωστή επίσης η παραχώρηση που ο Μεγάλος Βενιζέλος ήταν διατεθειμένος να κάμει, πριν από τους βαλκανικούς πολέμους, στη Βουλγαρία, για να πετύχει τη συνεργασία της και να εξασφαλίσει τη βαλκανική ένωση. Υπάρχει άραγε κανένας που μπορεί να φανταστεί το Στρατάρχη Τίτο να προσφέρει θυσία σημαντικού αριθμού Γιουγκοσλάβων συμπατριωτών του για χάρη της Ειρήνης στα Βαλκάνια; Οι Βούλγαροι δεν ζήτησαν την Καβάλ-

λα στηριζόμενοι ποτέ σε έθνολογικά επιχειρήματα γιατί ποτέ δεν κατοίκησαν Βούλγαροι, παρά σε άσημα αριθμό, σε ολόκληρη την έκταση βόρεια από την Καβάλα, έως τη Δράμα κι' ακόμη πιά περα. Η αξίωση βασίζεται στο όνειρο της «Βουλγαρίας των έγγραφων», της Συμφωνίας του Αγίου Στεφάνου και με την δικαιολογία πως φυσικά ανήκει στην ενδόχωρα της Ροδόπης, όπου οι Βούλγαροι λένουν πως κυριαρχούν. Βασίζεται επίσης σε οικονομικούς λόγους, αλλά θα πρέπει να αντιταχθεί πως η Βουλγαρία δεν είναι μια αποκλεισμένη χώρα, αλλά διαθέτει καλά λιμάνια στη Μαύρη Θάλασσα, όπως ο Πύργος και η Βάρνα, με εύκολα περάσματα για τη Μεσόγειο, από το Βόσπορο και τα Δαρδανέλλια και για τη Κεντρική Ευρώπη από το δρόμο του Δούναβη.

Η πιο άηδιστική επίδειξη της σλαβικής μανίας κατά της Ελλάδας, εκδηλώθηκε στις αντιρρήσεις τους για την πληρωμή αποζημιώσεων από τη Βουλγαρία, που κατώρθωσαν να τις περιορίσουν στο ελάχιστο.

Ο διπλωματικός ανταποκριτής των «Τάιμς», σε άρθρο του, δεν δυσκολεύτηκε να αποκρούσει το φανταχτερό επιχείρημα του Μπαγκριάνωφ, που έλεγε πως ο Βούλγαρος χωρικός έπρεπε να κυκλοφορεί «ξυπόλητος και γυμνός» και πως αναγκάζονταν να «νοικιάζει τα ζωντά του γιατί του λείπει το λάδι και να εγκαταλείπει το κάρρο του γιατί το λείπουν τα άναγκαία μέσα». Και συνεχίζει ο ανταποκριτής: «Είναι βέβαιο πως η Βουλγαρία βρήκεται σε καλύτερη κατάσταση από οποιαδήποτε άλλη περίοδο της Ιστορίας και συγκρινόμενη με τις άλλες βαλκανικές χώρες ή θέση της είναι άναμφισβήτητα εξαιρετικά ευνοϊκή». Και η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται από όλες τις επίσημες πηγές. Πραγματικά η Βουλγαρία, όχι μόνο δεν είχε μεγάλες απώλειες σε ανθρώπινες υπάρξεις, αλλά ενώ υπήρξε ένας δορυφόρος του Άξονα και ένα ήττημένο έθνος, βγαίνει από τον πόλεμο καλύτερα διατηρημένη από πριν και σε ανώτερη οικονομική θέση από οποιαδήποτε από τους γείτονές της με την παραγωγική της ικανότητα αύξανόμενη.

Σύμφωνα με το δημοσίευμα της Κ.Τ.Ε. που έχει τον τίτλο: «Κατανομή Τροφών και Έφοδιων», οι μερίδες στη Βουλγαρία το 1943, εκφραζόμενες σε θερμίδες, ήταν ανώτερες από οποιαδήποτε άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Και κοντά σ'αυτή η Βουλγαρία ήταν η μόνη χώρα της Ευρώπης που αύξησε τη στάθμη της κατανάλωσής της κατά τη διάρκεια του πολέμου. Τέλος, ο

GORDON SCHAFFER

Ένα πείραμα για τη δημοκρατικοποίηση της βιομηχανίας

Η Βρετανική Κυβέρνηση πρόκειται να εισηγηθεί στο Κοινοβούλιο να ψηφίσει ένα σχέδιο νόμου που κατοχυρώνει τις Έργοστασιακές Επιτροπές που ίδρυσε σε ορισμένες βιομηχανίες ο σέρ Στάφφορντ Κρίππς.

Σύμφωνα με αυτό το σχέδιο, προτείνεται οι εκθέσεις που συντάσσονται από τις μικτές αυτές επιτροπές, που αποτελούνται από τους εργάτες και τους εργοδότες, να

έξετάζονται από την Κυβέρνηση για να αποτελέσουν τις βάσεις για την αναδιοργάνωση εκείνων των βιομηχανιών που δεν περιλαμβάνονται στο κυβερνητικό πρόγραμμα για την κρατικοποίηση. Το μέτρο αυτό αποτελεί ένα από τους πιο ενδιαφέροντες πειραματισμούς για τη βιομηχανική δημοκρατικοποίηση, που τώρα συνεχίζεται στη Μεγ. Βρετανία.

Η τελευταία Έκθεση που υποβλήθηκε,

δείχτης της βιομηχανικής παραγωγής της, αναφέρει το Έτησιο Δελτίο της Στατιστικής της Κ.Τ.Ε., αυξήθηκε από 155 στα 1938, σε 183 στα 1942. Τεράστια δημόσια έργα και τελειοποιήσεις στο σύστημα μεταφορών, ανάμεσα σε άλλα, προστέθηκαν στο βιομηχανικό ενεργητικό της Βουλγαρίας τα χρόνια του πολέμου.

Έτσι, το να αφήνονται στα χέρια των Βουλγάρων τα περάσματα για τις κοιλάδες του Στρίμωνα και του Νέστου, ενώ ζητάμε από τους Έλληνες χωρικούς, που πολλές χιλιάδες απ' αυτούς είναι πρόσφυγες από τη Μ. Ασία, να γυρίσουν, για να αρχίσουν μια νέα ζωή, σε μια περιοχή που, όπως η πικρή πείρα μας διδάξε, είναι έκτεθειμένη σε επιδρομές από κείνους που κρατάν και τα περάσματα της Ροδόπης, είναι για τους Έλληνες απάραιχτο. Οι γνώστες των βαλκανικών πραγμάτων, σε κάθε σημείο της γης, θα διερωτώνται, γνωρίζοντάς την, γιατί πρέπει να πιστέψουμε τη Νέα Βουλγαρία, περισσότερο από την Παλιά. Στη διάσκεψη της Ειρήνης, ύστερα από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, ο Βενιζέλος προειδοποίησε τα έθνη για τις τρομερές συνέπειες που θα είχε για τη βαλκανική ήρεμία, αλλά και για την Ευρωπαϊκή ειρήνη, το να εξακολουθούν οι Μ. Δυνάμεις να επιμένουν, στη χωρίς βάσεις διάκριση, που δήθεν υπάρχει ανάμεσα στο λαό της Βουλγαρίας και στους ηγέτες του. Ο κόσμος έχει κάθε δικαίωμα να παραδέχεται την προφητική φύση αυτών των λόγων.

Τελειώνοντας, μπορούμε να πούμε πως τα Βαλκάνια είναι σήμερα ένας στίβος συγκρούσεων η μιά πυριτιδαποθήκη, όπως ήταν τα πρώτα χρόνια του αιώνα μας, όταν η Ιταλία και η Γερμανία συμμετείχαν δραστήρια στο παιχνίδι της περιοχής. Υπάρχει όμως στη σημερινή κατάσταση μια πολύ έντονη και σημαντική διαφορά. Αν η Ρωσία δεν το θέλει ούτε η Βουλγαρία ούτε η Γιουγκοσλαβία μπορεί να είναι κίνδυνος, για τα Βαλκάνια. Για ότιδήποτε συμβεί στα Βαλκάνια υπεύθυνοι θα είναι οι άνθρωποι που κυβερνάν τη Σοβιετική Ένωση· το πάν δηλαδή εξαρτάται από το τι έχουν στο μυαλό τους. Ο κίνδυνος, όπως πάντοτε στα Βαλκάνια, είναι μήπως μια μικρότερη έκρηξη έχει επιδράσεις πέρα από την άμεση της περιοχή. Είναι πάντως ενδιαφέρον να σημειώσουμε πως η κυβέρνηση των Ένωμένων Πολιτειών δεν κρύβει το γεγονός, πως οι σημαντικές ναυτικές δυνάμεις του Αμερικάνικου Στόλου, που επισκέφτηκαν τα ελληνικά νερά και τη Μεσόγειο, βρέθηκαν εκεί, «για να ενισχύσουν την πολιτική της Αμερικής στην Ευρώπη».

Τη στιγμή αυτή, ότιδήποτε είναι θετικό από τη Ρωσική άποψη, καθώς και από την άποψη των σλάβων δορυφόρων της, στα Βαλκάνια και στην Ανατολική Μεσόγειο, είναι αρνητικό από την Αγγλοσαξωνική σκοπιά και αντίθετα και κάθε κέρδος ή εκδήλωση της μιάς πλευράς, χρησιμεύει για να τονίσει τον ανταγωνισμό τους.

προέρχεται από την Έργοστασιακή Έπιτροπή της Βιομηχανίας των Επίπλων και δείχνει τις σημαντικές συμφωνίες που είναι δυνατό να επιτευχθούν σε μια βιομηχανία που πριν από τον πόλεμο δεν είχε ούτε τον πιο στοιχειώδη μηχανισμό για τις αμοιβαίες συνεννοήσεις. Και πρόκειται ακριβώς εδώ για ένα κλάδο που στηρίζεται, σε μεγάλο βαθμό, στην ιδιωτική πρωτοβουλία και που με τις τωρινές συνθήκες μάλλον αποκλείεται να περιληφθεί στα μελλοντικά σχέδια για την κρατικοποίηση.

Για να τονωθεί η ιδιωτική πρωτοβουλία

Η Έργοστασιακή αυτή Έπιτροπή, που έχει δικό της ανεξάρτητο Πρόεδρο, υπέδειξε με ταμψηφία μια ολόκληρη σειρά μεταρρυθμίσεων για την τόνωση του επιχειρηματικού πνεύματος, για την άρση των «αρνητικών περιορισμών και ελέγχων» ενώ ταυτόχρονα επέστησε την προσοχή των βιομηχάνων και της Κυβερνήσεως για τους τρόπους που θα αντιμετώπιζον την υπονόμηση από κακούς εργοδότες, των συνθηκών εργασίας και την ποιότητα της παραγωγής.

Η Έργοστασιακή Έπιτροπή επιδοκιμάζει εγκάρδια τον μεταξύ των διαφόρων εργοστασίων νόμιμο συνταγωνισμό, καταδικάζει όμως τον χωρίς όρια συναγωνισμό που παρατηρήθηκε στο παρελθόν.

«Ο συναγωνισμός, λέει η έκθεση της Έπιτροπής, είχε σοβαρές συνέπειες στους όρους της εργασίας και στην αμοιβή των εργαζομένων, ιδιαίτερα εκείνων που εργάζονται σε πολύ μικρές βιομηχανίες». Προτείνει ολόκληρη σειρά από μέτρα προστασίας για τους εργαζόμενους και για τους καλούς εργοδότες, ενώ συγχρόνως αφήνει ελεύθερο το συναγωνισμό μέσα στα παραδεγμένα όρια.

Κοινά όργανα από εργοδότες και εργατές

Οι περισσότερες από τις μεταρρυθμίσεις που προτείνονται θα εφαρμοστούν από κοινά όργανα από εργοδότες και εργατές, υπάρχοντες όμως από ζητήματα που χρειάζονται την κυβερνητική ενίσχυση.

Από τις κυριότερες προτάσεις είναι :

«Η ίδρυση ενός Έθνικού Συμβουλίου Έπιπλοποιίας, που θα διορίζεται από το Υπουργείο του Έμποριου και θα αποτελείται από 10 μέλη, από τα οποία 3 θα είναι εργατές, 3 εργοδότες και 3

ανεξάρτητα, με έναν ανεξάρτητο, επίσης, Πρόεδρο. Το όργανο αυτό θα έχει για κύριο σκοπό την τόνωση της αποδοτικότητας της βιομηχανίας, θα καταρτίζει κάθε χρόνο μια έκθεση για τη δράση και θα βρίσκεται σε έπαφή με τα υπεύθυνα σώματα για τη κατάσχεση σχεδίων, την εκτέλεση επιστημονικών έρευνών και στατιστικών».

Χρησιμοποιώντας τα ίδια τα λόγια της έκθεσης, μπορούμε να πούμε πως αυτό το Συμβούλιο θα είναι ένα «πραγματικό τσοπανόσκυλο, που θα επισύρει την προσοχή σε κάθε τάση που θα εμφανίζονταν πιθανόν στη βιομηχανία και θα μπορούσε να προκαλέσει εμπόδια στο θεμιτό συναγωνισμό. Θα είναι επίσης μια προβλεπτική οργάνωση για την ανάπτυξη της βιομηχανίας και την τόνωση της αποδοτικότητας».

Σχετικά με τις εξαγωγές στο εξωτερικό, η έκθεση τονίζει πως η Μ. Βρετανία ποτέ δεν έκανε σημαντική εξαγωγή από έπιπλα. Χαιρετίζει την απόφαση του Υπουργείου του Έμποριου να χορηγήσει στη βιομηχανία επαρκείς ποσότητες ξυλείας για εξαγωγή επίπλων και συνιστά να ιδρυθεί μια Ένωση Έξαγωγών που θα έχει για σκοπό να κάνει έρευνες στις ξένες αγορές, να ελέγχει την ποιότητα των επίπλων που προορίζονται για το εξωτερικό και να οργανώνει στο Λονδίνο μια έκθεση που θα επιδεικνύονται στους ξένους αγοραστές, τα προοριζόμενα για εξαγωγή είδη.

Αρμοδιότητα στα ζητήματα μισθών

Η Έργοστασιακή Έπιτροπή δεν θα έχει καμιά δικαιοδοσία για τον καθορισμό των μισθών και των όρων εργασίας, που θα καθορίζονται με τους συνηθισμένους νόμους τρόπους, τονίζεται όμως το γεγονός πως, ενώ πριν από τον πόλεμον οι κακοί εργοδότες εμπόδιζαν τη βελτίωση των γενικών συνθηκών, μια κοινή εθνική συμφωνία καθόρισε τώρα τα ελάχιστα όρια αμοιβών, την εβδομάδα των 44 ωρών και διακοπές με πλήρεις αποδοχές.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία που ίσχυσε κατά τη διάρκεια του πολέμου, οι όροι αυτοί έγιναν δεχτοί από το Συμβούλιο Μισθών της Έπιπλοποιίας και ίσχυον νόμιμα έως το 1950. Η Έργοστασιακή Έπιτροπή θέλει να μελετήσει η Κυβέρνηση το τι πρέπει να γίνει μετά το 1950 και ζητά τη μεταρρύθμιση της νομοθεσίας που υφίσταται για την έπιβολή κυρώσεων, έναντι των εργοστασίων που δεν παρέχουν αρκετές έγγυσεις για την υγεία και

την ασφάλεια των εργαζομένων.

Όπως πολλοί άλλοι κλάδοι της βρετανικής βιομηχανίας, έτσι και το εμπόριο των επίπλων αντιμετωπίζει την έλλειψη νέων εργατικών χεριών. Η έκθεση, πάντως, αναφέρει πως η βιομηχανία εγκατάλειψε το κακό προπολεμικό σύστημα του να προσλαμβάνει παιδιά ή κορίτσια, που τα χρησιμοποιούσε για μηχανικές δουλειές, χωρίς να τους δίνει τη δυνατότητα να μάθουν τη τέχνη, και αντί γιαυτό συμφώνησε με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις να δίνεται στους ανήλικους μαθητευόμενους που προσλαμβάνονται κάθε δυνατότητα για να μάθουν την τέχνη και να τους αφήνεται συγχρόνως αρκετός χρόνος για να παρακολουθούν επαγγελματικές παραδόσεις. Μια έκθεση σαν κι αυτή, δίνει την εικόνα

συνέχεια από τη σελ. 227

Μαρτυρεί μια άδικαιολογητη εύκολια με την οποία οι «έπιστήμονες» μας κύρνω με την υπογραφή τους ιδέες, που δεν μελέτησαν με προσοχή. Μαρτυρεί κατόπιν, ότι στους «έπιστήμονες» αυτούς υπάρχει μια αντίληψη περί του Έλληνισμού και των αξιών του, που και έσφαλμένη είναι και απαράδεκτη και επικίνδυνη ως όπλο κατά του Έλληνισμού. Οι ρίζες και οι αξίες του Έλληνισμού βρίσκονται βαθύτερα από το Χριστιανισμό. Και αν εμείς τις ταυτίσουμε με το Χριστιανισμό, δεν κάνουμε τίποτε άλλο, παρά να παραιτούμεθα από το διαφορισμό, ο οποίος διέσωσε το έθνος μας από την απορροφήση του μέσα στους διόρθησκους γειτόνους του. Έπειτα που πρέπει να αποδοθεί η έλλειψη συνεργασίας των Χριστιανών Έπιστημόνων με την Έλληνική Εκκλησία και τι έχει να κερδίσει ο Χριστιανισμός στην Ελλάδα αν υποτιμηθεί ο έπισημος εκπρόσωπός του, αν δηλαδή δεχθούμε ότι δεν κατόρθωσε να εμπνεύσει πίστη και να μεταδώσει φως και πνεύμα ούτε στους έντεταλμένους για τη θεία λειτουργία και το θείο Κήρυγμα ;

Ας παραμερίσουμε όμως όλα αυτά για μια στιγμή και ας σκεφθούμε ποιά κατάσταση θα προκύψει για τον Έλληνισμό αν ο Κομμουνισμός χρησιμοποιήσει μια επί πλέον άπατη στην προπαγάνδα του, οικειοποιούμενος στη χώρα μας και αντιγράφοντας με τα ίδια λόγια της Γραφής την πρώτη χριστιανική διδασκαλία αν δηλαδή ο κομμουνισμός χρησιμοποιήσει και τον Χριστιανισμό ως δικό του όπλο.

για τις νέες τάσεις που εκδηλώθηκαν σε μερικές βρετανικές βιομηχανίες. Οι παλιοί ανταγωνισμοί αντικαταστάθηκαν από μια πραγματική συνεργασία, στην οποία οι Συνδικαλιστικές Οργανώσεις και οι εργαζόμενοι συνεργάζονται, βελτιώνοντας τη βιομηχανία, από την οποία και οι δυο εξαρτώνται.

Βέβαια αυτό κατορθώθηκε γιατί, για σήμερα τουλάχιστο, ο εργαζόμενος δεν τρομάζει με τα άποτελέσματα της υπερπαραγωγής.

«Αν η βελτίωση αυτή θα είναι μόνιμη θα εξαρτηθεί από την οικονομική ανάπτυξη στη Μ. Βρετανία και σε ολόκληρο τον Κόσμο γενικότερα.

Για την προσηλυτίωση των φτωχών στον κομμουνισμό χρησιμοποιούνται, σύμφωνα με τις δημοσιευμένες άλλωστε, οδηγίες του Λένιν και του Στάλιν, άλλοι, άλλα συνθήματα : στην Ίνδονησία η εθνική ανεξαρτησία, στην Περσία, η διανομή των γαιών, στη Βουλγαρία, η διέξοδος στο Αιγαίο, στη Γαλλία, η εθνικοποίηση των πάντων. Τι θα γίνει στην Ελλάδα, αν ο Κόμμουνισμός χρησιμοποιήσει εδώ ως σύνθημα το να δίνει τον ένα χιτώνα οποιος έχει δύο ;

Εκείνο όμως που λιγότερο απ' όλα πρόσεξαν πριν βάλουν την υπογραφή τους είναι το που οδήγησαν παρόμοιες προσπάθειες του παρελθόντος ανακατέβοντας την πολιτική και τη φιλοσοφία με την πίστι, οποιαδήποτε πίστι.

Όταν οι «Έπιστήμονες» μας ξαναρχίζουν με την προκήρυξή τους τη συζήτηση στο θέμα «αν υπάρχει Θεός», «ποιος δημιούργησε τον Κόσμο» κλπ., τις συζητήσεις δηλ. της εποχής του Γαλιλαίου, τους διαφεύγει, ότι και αυτοί ξαναγυρίζουν στο πνεύμα της εποχής εκείνης και τους άλλους παρασύρουν προς τα εκεί. Υπάρχει τόσο μεγάλη συγγένεια μεταξύ πολλών δυνων και ιδεών που εμφανίζονται ως αντίθετα, ώστε μόνο άπλοϊκοί θα έπρεπε να πέφτουν στην πλάνη ενός άγνωνος ο οποίος στην πραγματικότητα ενισχύει αυτό που θέλει να καταπολεμήσει.

Το θέμα όμως είναι τόσο σπουδαίο, ώστε θα επανέλθουμε σ' αυτό.

Ἡ τύχη τῆς Γερμανίας

Ἡ ἐπιστροφή σὲ μιὰ Εὐρώπη μὲ τακτοποιημένα οἰκονομικά καὶ πολιτικὴ ἡρεμία μᾶς ἐνδιαφέρει ἄμεσα, γιατί, καθὼς ἔχει ἤδη ἀποδειχθῆ, ἡ ἀγορὰ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης εἶναι γιὰ μᾶς ἀναντικατάστατη. Οἰκονομικὴ ἀνόρθωση τῆς Γερμανίας σημαίνει τὸ πρῶτο βῆμα πρὸς τὴν ἐξυγίανση τοῦ οἰκονομικοῦ μας ἰσοζυγίου.

Ἡ τύχη τῆς Γερμανίας θὰ κριθῆ στῆ Μόσχα τὴν ἐρχομένη ἄνοιξη. Οἱ Δυτικοὶ Σύμμαχοι ἔχουν ἤδη ἐκφράσει σαφῶς τὶς ἐπιδιώξεις των. Ἡ συντομώτερι διατύπωσή τους συνάγεται ἀπὸ ἐκείνη πού ἔδωσε ὁ Τσῶρτσιλ. Ἐνωμένες Πολιτεῖες τῆς Εὐρώπης. Αὐτὸ προϋποθέτει μιὰ εὐμεροῦσα Γερμανία. Κάθε ὅμως ἀποτελεσματικὴ ἀνασυγκρότηση τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος, εἶναι βέβαια ἀντίθετη πρὸς τὶς Ρωσικὲς ἐπιδιώξεις.

Μὲ ποιά ὄπλα θὰ ἀγωνισθοῦν οἱ Δυτικοὶ Σύμμαχοι στῆ Μόσχα ; Τὸ κυριώτερο ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἡ πραγματοποιηθεῖσα ἤδη οἰκονομικὴ συνένωση τῆς Ἀμερικανικῆς καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Ζώνης στῆ Γερμανία. Ἡ ἔκταση καὶ ὁ πληθυσμὸς στὶς δυὸ αὐτὲς ζῶνες ἔχουν σημαντικὴ ὑπεροχὴ ἀπέναντι τῆς Ρωσικῆς. Ἡ ὑπεροχὴ γίνεται ἀκόμη μεγαλύτερη ἂν Ἕλληνοι καὶ Ἀμερικανοὶ θελήσουν νὰ ἀναπτύξουν τὸ ὑπάρχον δυναμικὸ τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Ἄν δὲν ἐπέλθῃ συμφωνία στῆ Μόσχα, οἱ Ἕλληνοι καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν θὰ παραλείψουν αὐτὸ τὸ μέτρο, γιατί δὲν τοὺς συμφέρει νὰ μείνουν μὲ τὸ βῆρος μιᾶς λιμοκτονούσης περιοχῆς. Αὐτὸ ὅμως, ναὶ μὲν δὲ θὰ συντελέσῃ βεβαίως στὸ σχέδιο τῶν Ἐνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης, θὰ βάλῃ ὅμως τὰ θεμέλια τοῦ Δυτικοῦ Συνασπισμοῦ, πού ἐπίσης ἀποστρέφεται ἡ Ρωσσία. Τὸ συμφέρον τῆς λοιπῆς εἶναι νὰ ὑποχωρήσῃ σὲ μιὰ λογικὴ διευθέτηση, ἐκτός ἂν ἐπιζήτησῃ νὰ βάλῃ ἀπὸ τώρα τὰ θεμέλια τῶν πολεμικῶν

τῆς ἐπιχειρήσεων σὲ ἐνδεχόμενον νέον πόλεμον.

Ἐπειδὴ εἶναι τόσο σημαντικὴ γιὰ μᾶς ἡ οἰκονομικὴ ἀναβίωση τῆς Γερμανίας, ἐνδιαφέρει νὰ γίνῃ γνωστὸ, ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη ἀποκατασταθῆ ἡ οἰκονομικὴ καὶ διοικητικὴ τῆς ἐνότητος, πάλι ἡ ἀνάρρωσή της θὰ εἶναι βραδυτάτη. Ἡ Ἀνατολ. Γερμανία παρήγε τὰ τρόφιμα, πού ἦσαν στῆ βάση τῆς Γερμαν. οἰκονομίας. Τώρα ὅμως ἔχει ἐλαττωθῆ ὄχι μόνον ὁ πληθυσμὸς καὶ ἡ ἔκταση, ἀλλὰ καὶ τὰ τεχνικὰ μέσα τῆς παραγωγῆς. Οἱ Ρῶσοι διέταξαν ἀπὸ τὸ περασμένο καλοκαίρι νὰ περικοπῆ ἡ ἤδη περιωρισμένη σὲ 150.000 τόνους παραγωγὴ ἀμμωνίας κατὰ τὸ ἓνα τρίτο. Αὐτὸ σημαίνει ἐλάττωση τῆς παραγωγῆς κατὰ 400.000 τόνους σιτᾶρι ἢ 3.000.000 τόνους πατάτα. Ἡ Γερμανικὴ Οἰκονομία, ὡς γνωστὸν ἦταν στηριγμένη ὄχι τόσο σὲ φυσικοὺς πόρους, ἀλλὰ σὲ πολὺ ὑψηλὸ ἐπίπεδο τεχνικῆς ὀργανώσεως οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς πειθαρχίας πράγματα πού ὅλα τώρα ἔχουν διαλυθῆ. Ἡ ἀναβίωση λοιπὸν αὐτῆς τῆς οἰκονομίας θὰ εἶναι βραδυτάτη, θὰ ἐξαρτηθῆ δὲ κατὰ πολὺ καὶ ἀπὸ τὸ βῆρος πού θὰ κρεμασθῆ ἐπάνω της μὲ τὶς οἰκονομικὲς ἐπανορθώσεις, στὶς ὁποῖες προσθέτονται διαρκῶς μεγάλα ποσὰ ἀπὸ τὶς δαπάνες τῶν στρατῶν κατοχῆς καὶ τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ τῶν δυτικῶν ἰδίως περιοχῶν σὲ τρόφιμα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν,

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Ἰανουάριος 1947

Διευθυντής: Σ. Θεοχάρης
Γραφεῖα: Χαρ. Τρικούπη 48
ΧΡΟΝΟΣ Β' — ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 30

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ :

Ἐτήσια . . . . . Δρ. 8.000
Ἐξαμηνια . . . . . » 4.000

Ἐξωτερικοῦ :

Δολ. 5.- ἢ Λιρ. Ἀγγλ. 1.-